صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

مباحثات

بروز منگل مورخہ 23 دسمبر 1997

(بمطابق 22 شعبان 1418ہجری)

جلد 9 شمارہ 8

سرکاری رپورٹ

مندرجات صفحہ نمبر

مندرجات	صفحہ نمبر
1۔ تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ	1
2 ۔نشانزدہ سوالات اور ان کے جوابات	21
3 ۔رخصت کے لئے معزز اراکین کی درخواستیں	58
4۔ تحاریک التوا	58
5 ۔توجہ دلاؤ نوٹس	70
6 ۔ مسودہ قانون	91

صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ۔

اسمبلی کا اجلاس اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز منگل مورخہ 23 دسمبر 1997 بمطابق 22 شعبان 1418ھ صبح دس بجکر تیس منٹ پر منعقد ہوا۔ حاجی محمد عدیل، ڈپٹی سپیکر، مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ۔

اَعُوْذُبِاللّٰهِ مِنَ الشَّیطٰنِ الرَّجِیْم۔ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْم۔

اِنَّآ اَنْزَلْنَآ اِلَیْکَ الْکِتٰبَ بِالْحَقِّ لِتَحْکُمَ بَیْنَ النَّاسِ بِمَآ اَرٰکَ اللّٰهُ وَلَا تَکُنْ لِّلْخَآئِنِیْنَ خَصِیْمًا ۝ وَّاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ کَانَ غَفُوْرًا رَّحِیْمًا ۝ وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِیْنَ یَخْتَانُوْنَ اَنْفُسَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا یُحِبُّ مَنْ کَانَ خَوَّانًا اَثِیْمًا ۝ یَّسْتَخْفُوْنَ مِنَ النَّاسِ وَلَا یَسْتَخْفُوْنَ مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ مَعَهُمْ اِذْ یُبَیِّتُوْنَ مَا لَا یَرْضٰی مِنَ الْقَوْلِ وَکَانَ اللّٰهُ بِمَا یَعْمَلُوْنَ مُحِیْطًا ۝ هٰٓاَنْتُمْ هٰٓؤُلَآءِ جٰدَلْتُمْ عَنْهُمْ فِی الْحَیٰوةِ الدُّنْیَا فَمَنْ یُّجَادِلُ اللّٰهَ عَنْهُمْ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ اَمْ مَّنْ یَّکُوْنُ عَلَیْهِمْ وَکِیْلًا ۝

(ترجمہ)، مونږه دا کتاب تا ته په حقه رالیږلے دے چه کومه حقه خبره خدائے تا ته ښودلے ده۔ هغسے ته د خلقو تر مینځه فیصلے کوه او د خیانت کرو ملګرتیا مه کوه او د خدائے نه بخښنه اوغواړه بیشکه هغه بخښونکے مهربانه دے او څوک چه د خپلو ځانونو سره هم خیانت کوی، ته د هغوی د طرف نه جهګړه مه کوه، بیشکه خیانت ګر ګناه ګارکسان د خدائے خوښ نه وی۔ دا کسان خپل ګناهونه د خلقو نه خو پټولے شی خو خدائے نه نے پټولے نشی، خدائے خو هغه وخت هم د دوی سره وی چه دوی د شپے په پټه د هغه د مرضئے خلاف مشورے کوی او خدائے د دوی په ټولو عملونو احاطه کړے ده۔ په دے دنیا کښں خو تاسو د دوی د طرف نه جهګړه اوکړه خو د قیامت په ورځ به ورله د خدائے په مخکښں څوک جهګړه کوی او آخر هلته به څوک ددوی وکالت کوی۔ (سورة النساء 105- 109)۔

جناب محمد افتخار خان مهمند: جناب سپیکر صاحب! د ټولو نه وړاندے، که ستاسو اجازت وی نو تاسو ته مبارک باد پیش کوم جیکه چه تاسو خو هر قسمه منصب په ډیر ښه طریقے سره سنبهال کړے دے۔ نن ستاسو ړومبنے ورځ ده او مبارکه ورځ په دے ده چه زمونږه محترم جناب گیان سنگھ صاحب چه کوم یو څو ورځے مخکښ اغوا شوے وو هغوی هم په دے هاؤس کښ موجود دی نو د خپل طرف نه او د خپلو ملگرو د طرف نه تاسو ته د زړه د اخلاصه مبارک باد درکوم ---- تالیاں ---- او دوی ته واپس په عزت سره په دے هاؤس کښ Wel come کوم او شکریه ادا کوم د خپل حکومت چه هغوی دومره کوششونه اوکړل چه د هغے په وجه باندے زمونږه یو محترم رور مونږ سره واپس راغے۔

ارباب سیف الرحمان خان: جناب سپیکر! زه تاسو ته مبارک بادی پیش کوم چه تاسو ته دا یوه موقع ملاؤ شوه او څه شنگه هدایت الله خان دا هاؤس په ښه طریقه باندے چلولے وو انشاء لله تاسو به ئے هم په هغه طریقه باندے ښه چلوے۔ دونمه خبره دا ده چه دا هاؤس، د ټولو ممبرانو په کوشش گیان سنگھ دلته کښ راغلے دے نو دا خراج تحسین دے ټول هاؤس ته پیش کوم چه دوی ډیره مړانه کړے ده او ښه کوشش ئے کړے دے۔ د دوی په کوششونو باندے حکومت مجبور وو چه د گیان سنگھ د برآمدگی د پاره ئے کوشش کړے دے او پرامن طریقه باندے دے برآمد شوے دے ځکه چه دا ډیره خطرناکه خبره وه، کوشش دا کیدو چه په داسے طریقه باندے دوی برآمد شی چه د دوی خان ته هم څه نقصان اونشیځکه چه ډیر ځلے داسے شوی دی چه کوم کسان اغوا شوی دی د هغوی د سر خطره وی نو دا ډیره زمونږه خوش قسمتی وه چه دے په خیر صلاح باندے دے هاؤس ته راغے۔ شکریه۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Bashir Ahamd Bilour Sahib.

جناب بشیر احمد بلور (وزیر آبپاشی و آبنوشی)، جناب سپیکر صاحب! میں سب سے پہلے آپ کا شکر گزار ہوں کہ آپ نے مجھے موقع دیا اور پھر ساتھ ہی آپ کو مبارک باد پیش کرتا ہوں اور خدا کرے کہ آپ اس ہاؤس کو اچھے طریقے سے چلائیں اور چمکنی صاحب

ہمیشہ اپوزیشن اور ٹریژری بینچز کے ساتھ جیسا سلوک کرتے رہے ہیں ویسا سلوک امید ہے کہ آپ سب کے ساتھ کریں گے، آپ بھی پرانے پارلیمنٹرین ہیں۔ اس کے ساتھ ہی میں موجودہ حکومت اور جن اداروں نے گیان سنگھ کو برآمد کرنے میں جدوجہد کی، جنہوں نے کوشش کی ہے تو میں ان سب کو مبارک باد پیش کرتا ہوں اور گیان سنگھ صاحب کو Wel come کرتا ہوں کہ وہ آج خدا کے فضل سے ہمارے ساتھ بیٹھے ہیں۔ اس وقت کے حالات ایسے تھے کہ معلوم نہیں تھا کہ آیا وہ ہمیں زندہ ملیں گے بھی یا نہیں۔ میں پولیس، آئی بی، آئی ایس آئی، ایف سی، Frontier Constabulary اور فرنٹیر کور سب کا مشکور ہوں جنہوں نے اتنی جدوجہد کی ہے اور خاص کر ہمارے وزیر اعلیٰ صاحب نے اور ہمارے اپنے اپوزیشن کے لوگوں نے اور ٹریژری بینچز نے جس اچھے طریقے سے Pressure ڈالا کہ وہ لوگ مجبور ہوئے اور انہوں نے اسے چھوڑ دیا اور میں اس ہاؤس کو ایک دفعہ پھر یہ یقین دہانی کرانا چاہتا ہوں کہ جن لوگوں نے یہ کام کیا ان کو انشاء اللہ کیفر کردار تک ضرور پہنچائیں گے۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! زما رونږه تاسو له داسې مبارک بادي درکوی لکه چه دوی ته دا توقعو نه وه چه جناب ډپټي سپیکر به هم د دوی د ارمانونو مطابق په دے جلیلے کرسئ باندے چرته کښې تشریف فرما شي۔ په دے وجه باندے زما ژبه مجبوره ده چه زه هم مبارک بادي درکړم کنی ما خو په شروع کښې د ډپټي سپیکر د انتخاب نه پس، ربښتیا خبره دا ده د سپیکر صاحب او ستاسو انتخاب زمونږه د پاره یقیناً د تسکین خبره وه او مونږ ستاسو په قابلیت، په علم او په تجربه باندے یقین دے او زمونږ دا هم یقین دے چه تاسو به گاهے به گاهے انشاء الله و تعالی د صدارت په کرسے باندے کینے او هم په هغے پالیسئ به عمل پیرا ئے بلکه د هغے نه به زیات خکه چه سیاست او د سیاسی عمل کښې تاسو خپله یوه گران قدر حصه ده۔ زما دا یقین دے چه تاسو به زمونږ سره د سپیکر صاحب نه زیات د تحمل، صبر او د برد بارے مظاهره کوے۔ جناب گیان سنگھ ته ستاسو په وساطت سره پخیر راغلے وایمه او جناب سپیکر دا توقع لرم چه د گیان سنگھ صاحب په دے مسئلے کښې دننه قوم، انتظامیے ته او خاص کر چیف منسټر او لاء منسټر ته یو ډیر لوئے Challenge وراندے دے او هغه Challenge پوره کولو کښې گیان سنگھ رور ته خپل

کردار ادا کول دی او د هغوی کردار د حق او د صداقت وینا ده۔ جناب سپیکر! نن د ادارو په مینځ کښې یوه جهګړه روانه ده او هغه جهګړه دا ده چه هغه د دے صوبے او د انتظامیے د پاره یو تکلیف ده امر دے۔ نن د انتظامیے هغه دوستان - --- *تالیاں* --- شکر دے چه محسن علی‌خان صاحب راغلے ګنی مونږ خو ونیل چه د ګیان سنګھ صاحب مسئله حل شوے ده او هنوز د دوی په تلاش کښې روان وو خکه چه انصاف کوم خانے دے، انصاف چرته کښې ملاؤیږی۔ د تحریک انصاف مشر هلته کښې نه راځی۔ د صوبے په نورو علاقو کښې د انصاف په ډهونډ پسے ګرځی۔ جناب سپیکر! زما عرض دا دے چه دا یوه ډیره سنجیده او اهمه خبره ده او زما په‌خپل خیال باندے تاسو زما نه زیات پوهه ئے۔ نو نن شاید ستاسو مجبوری دا ده چه تاسو په داسے کرسے باندے ناست ئے چه په دے باندے خبره نشے کولے۔ زما عرض دا دے جناب سپیکر، مونږه ته نن که چرے، زمونږ رور ګیان سنګھ ته د هغه رونړو ضرورت وو، د هغه د پاره د چغے وهلو، د هغه د پاره د احتجاجی جلوس ویستلو، د هغه د پاره د منډے ترے د وهلو، انتظامیے ته د ذمه وارخلقو د تلو، نن مونږ ته د دوی د رهنمائے ضرورت دے، د کومے خبرے؟ د دے خبرے چه نن په انتظامیه کښې چه د کومو کسان چه قبائل زیر کنټرول دی او د انتظامیے د کومو کسانو چه Settle Area زیر کنټرول ده د هغوی په مینځ کښې یوه جهګړه روانه ده او دا ذمه واری په یو بل باندے وراچوی چه نه دا په قبائلو کښې اغوا شوے وو او په قبائلو کښې وو او هغوی وائی چه نه دا په Settle کښې اغوا شوے دے او په Settle کښې وو۔ زه وایمه چه صحیح صورتحال، د هغے نشاندهی کول او هغے ته رسیدل د هغے د پاره نن مونږه ته د جناب ګیان سنګھ د رهنمائی ضرورت دے۔ زه ئے نن نه وایمه خکه چه نن هغه دے اسمبلے ته راغلے دے۔ نن په دے باندے مونږ پوره خوشحاله یو چه هغه زمونږ په مینځ کښې، زمونږ د یو رور په شکل کښې، زمونږ د یو ملګری په شکل کښې صحیح سلامت ناست دے خو زما دا یقین دے چه نن یا د نن نه پس به ډیر زر هغه د هغے سربسته رازونو نه پرده اوچته کړی، د کومے په بنیاد چه دا قوم په یو عظیم تشویش کښې مبتلاء وو د پاره د دے چه انتظامیه د دے قابله شی چه سبا د بشیر بلور

غونډے قابل قدر وزیر په مشرے کښې هغوی خپل صحیح غیر جانبدار او په انصاف بانډے مبنی فیصله کولے شی۔ دا د وخت ضرورت دے جناب سپیکر، د دے ډیمانډ به مونږه بار بار کوؤ۔ که چرے دا خبره سر ته او نه رسیده، ګیان سنګه به بوډا شی، ګیان سنګه انسان دے، مرګ لری او که هغه په طبعی مرګ بانډے مړ شی زمونږه په شان خو دا مسئله به ختمه نشی تر هغے پورے، تر څو پورے چه ګیان سنګه حقیقت او نه وانی۔ زما دا یقین دے چه هغه یو حقیقت پسند سړے دے او هغه به حقیقت اووانی او د دے مسئلے نه، نن په دے قوم کښې یوه لویه بے چینی ده۔ دا څه ووې څه اوشو؟ څنګه اوشو؟ دا یو داسے خبره ده چه دا حل غواړی۔ انشاء اللّٰه دا به ستاسو په وساطت سره حل شی۔ ډیره مهربانی۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Member Mian Iftikhar Hussain Sahib.

میاں افتخار حسین صاحب، د هغه نه پس جی بیا تاسو۔

میاں افتخار حسین، جناب سپیکر! د ټولو نه اول خو تاسو ته مبارک باد درکوم چه یقیناً دلته کښې به وے نو هم په ډیره مدلل طریقه بانډے مو د دے خانے نمانندګی کوله او طمع لرو چه د هغے نه هم ډیر د انصاف په بنیاد بانډے خپل حق ادا کوے۔ زه د ګیان سنګه چه دوی دا ټوله خبره اوکړه په ما بانډے خو نے زیات حق څکه دے چه Pukhtoon Students Federation د وخت نه را روان یو۔ او چه کله دا خبره اوشوه نو مونږ هغه وخت کښې د بنګله دیش په دوره بانډے وو، هلته نه د اخبار په ذریعه بانډے خبر شو نو ارمان مو وو، په هغه وخت کښې خو پکښې مونږه شرکت اونکړے شو خو زه هغه ته هم د راتلو مبارک باد ورکوم او چه څنګه زمونږه احمد حسن صاحب اووے یقیناً چه د هغه برآمدګی او راتلل دا د حکومت د پاره د اعزاز خبره ده او مونږ حکومت او انتظامیے ته د دے پاره شاباشے ورکوؤ خو دا خبره لازمی ده چه د دے څیز تدارک دے اوشی چه دا کار بار بار نه کیږی۔ خدائے پاک مونږه په دیکښې سرخرو او ډیر په باعزته طریقه سره کامیاب کړی یو نو هر هغه اړخ چه پرے بیا داسے کارکیدونکے وی هغه دے بند کړے شی او د هغے دے تدارک اوکړے

شی‌څکه چه په هر ځائے کښې چه کوم خلق وی هغه که د Settle Area وی، دا خبره پکښې لازمی نه ده چه که د قبانلو دے او که د قبانلو نه دے چه غلط سړے دے، هغه چه په هر ځائے کښې دے غلط دے- کوم سړے چه د اغوا کسب کوی هغه که په دے ځائے کښې دے که اخوا دے او که دیخوا دے، هغه چه په هر ځائے کښې وی نو زه تاسو په وساطت باندے دا Request کوم چه هغه ته دے پوره پوره سزا وورکړے شی چه آئنده د پاره داسے کار بل څوک اونکړی-

Mr. Deputy Speaker: Honourable member Fateh Ullah Khan, Sahib MPA.

ملک جهانزیب خان، جناب سپیکر! شکریه- زه خو دے معزز ایوان ته د گیان سنگھ رور په بازیابے باندے مبارک بادی ورکومه او ------------

جناب احمد حسن خان، تاسو فتح الله خان صاحب له فلور ورکړے دے او دا خو ملک جهانزیب صاحب دے-

ملک جهانزیب خان، دا ضرور وایم چه د گیان سنگھ رور په اغوا باندے چه سیاسی فضاء څومره آلوده شوے وه، څومره کشیدگی جوړه شوے وه او زمونږ د منتخب ارکانو استحقاق څومره مجروح شوے وو نو په دے سلسله کښې به زه دا اووایمه چه دے پورے حالات را اورسیدو چه د حزب اقتدار ممبران هم په جلوس ویستلو باندے مجبور شول نو دا ډیره د افسوس خبره ده- خو زه به دا ضرور اووایم چه د گیان سنگھ د اغوا تحقیقات، دا یوه لازمی خبره ده په حکومت باندے چه دا کومه ډرامه وه- جناب سپیکر! د خلقو مختلف شکوک دی- څوک وائی چه دا سیاسی ډرامه وه، څوک وائی چه دا اغوا بڑائے تاوان وو نو دا خبره په منظرعام باندے راوستل پکار دی چه قوم ته د دے خبرے پته اولگی او د منتخب ارکان هغه گیلے هم ختم شی جی- د ماضی په شانته چه کله اغواگانے شوی دی، خلق قتل شوے دے، غټ غټ خلق قتل شوے دے خو بیا د هغے مطابق تیر شوی حکومتونو هیڅ قسمه تحقیقات نه دی کړی- تشه خوشحالی نے ظاهره کړے ده چه فلانے سړے یا مرده بازیاب هوا یا زنده بازیاب هوا، خو دا ځلے به مونږه انشاء الله داسے برداشت نه کړو -

ضرور به د گیان سنگھ د دے ډرامے، دا چه کومه ډرامه شوے ده، هر څه چه شوی دی، د دے دے صحیح تحقیقات اوکړے شی چه دا خبره په منظرعام باندے راوستے شی۔ د گیان سنگھ په بازیابے کښ زه د چیف منسټر صاحب د کارکردگئ، د ایف سی، د پولیس او جناب سپیکر تاسو او د ایوان د ممبرانو، د ټولو شکریه ادا کومه۔ شکریه۔

Mr. Deptuy Speaker: Honourble Member Abdul Subhan Khan.

جناب نجم الدین خان، سر! دے طرفته مو نظر نه دے، زما خیال دے نظر مو نشته دے جی۔ خفه نے جی۔

جناب عبدالسبحان خان، شکریه سپیکر صاحب۔ قابل احترام سپیکر صاحب! زه خو ضروری گنړم که یو طرف ته تاسو نن دلته د سپیکر منصب سنبهال کړے دے په هغے مبارک بادی درکړم نو بل طرف ته د خپل گران مشر هدایت الله چمکنی صاحب چه هغه به هم د گورنر صاحب عهده سنبهال کړی وی نو هغوی ته هم اوس د هاؤس د طرف نه مبارک بادی اووایم او ستاسو غونډے د زوړ پارلمینټرین د تجربو نه دا حقیقت دے چه مونږه رهنمائی اخلو۔ گیان سنگھ زما ډیر گران دوست دے۔ که دا اووایم چه گیان سنگھ بازیاب شو او زمونږ رور چه د انصاف په تلاش کښ سرگردان وو، محسن علی‌خان هغه هم نن بازیاب شوے دے نو ستاسو دا راتگ چه نن دلته کښ د سپیکر په کرسے ناست نے نو هغه ورکوټو ته وائی جی "چه پل دے بختورشه، سبا بل واخله" نو ستاسو هغه پل نن بختور شوے دے۔ محسن علی‌خان هم راغلے دے او گیان خان هم راغلے ډے نو زه گیان ته د زړه د کُومی نه په دے شعر باندے هرکلے وایم۔

راشه چه زړونه درته کیدو د گلونو په څائے

بیا به څه وائے چه اخلاص په پښتنو کښ نه وو۔

---تالیاں--- څه دا ضرورگنړم چه جی، چه د سپیکر صاحب چمکنی صاحب، تاسو او د دے هاؤس د ټولو خاصکر د اپوزیشن د ممبرانو د ټریژری بینچز د ممبرانو د صحافیانو رونړو چه د گیان خان په اغوا کښ چه هغوی کوم کوششونه کړی دی جی، هغه د ستاینے ور دی۔ زمونږ د بلور صاحب

کوششونه د ستاینے وړ دی۔ په ډیکښ چه وزیر اعلیٰ صاحب چه کوم کوششونه کړی دی، هغه هم د ستاینے وړ دی۔ پرون نجم الدین خان اووے چه یره کیدے شی چه هغه رانشی نو ما ورته اووے چه نه، راځی به، بلکه خبره نے دا وه چه سبحان به د هغه په ځانے جوابونه ورکوی نو حقیقت خبره دا ده جی چه د ممبرانو سره، ټولو سره فکر په دے وو چه په تیر حکومت کښ هم دغه شان د انکم ټیکس کمشنر صاحب اغوا شوے وو او بیا د هغه غریب لاش برآمد شو۔ خلقو سره دا یره هم وه چه خدائے مه کړه که داسے څه واقعات دهراو شی، نو هر سړے ګیان، د رور په شکل کښ، د دوست په شکل کښ داسے جذبات وو چه برنګیخته شوی جی او نن الله تعالیٰ فضل اوکړو چه صحیح سلامت ګیان زمونږه صفونو کښ ناست دے او احمد حسن خان خو د ډیرے مینے او جذباتو نه اووے چه مرو به ټول خو زه خو دا وایمه د ګیان د پاره چه۔

که توسلامت رہے ہزار برس

ہر برس کے ہوں دن پچاس ہزار۔

او دا خپل ګران رور په جذباتو کښ لاړه، دوی دے ته ډرامه اووے۔ دا ډرامه نه وه، اغوا وه خو د حکومت، د آئی جی پی، د ډی آئی جی، د ایس ایس پی، د ایس پیز او په ډیکښ چه چا کوم کردار ادا کړے دے هغه د ستاینے وړ دے جی۔ زه د دے هاؤس د طرف نه د هغوی شکریه ادا کوم۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>، جناب یوسف ترند صاحب۔ د یوسف ترند صاحب نه پس بیا د عبدالرحمان خان نمبر دے۔ د هغه نه پس بیا د نجم الدین خان نمبر دے۔

<u>حاجی محمد یوسف خان ترند</u>، جناب سپیکر! اول خو تاسو ته مبارک باد درکومه او دا هیله او طمع لرمه چه تاسو به د انصاف تقاضے پوره کوے اوستاسو شخصیت د چا نه پټ نه دے۔ همیشته د پاره تاسو د حق سره آواز اوچت کړے دے او د خپل خورِ ملګری او رور په راتلو باندے هغه ته د زړه د اخلاصه هرکلے وایمه۔ جناب سپیکر! یو طرف ته دا د خوشحالے خبره ده چه زمونږه یو خورِ ملګرے اغوا شوے وو او هغه صحیح سلامت دلته کښ راغے لیکن ستاسو په وساطت باندے زه خپل حکومتی رونړو، منسټرانو صاحبانو ته

او چیف منسټر صاحب ته دا درخواست کوم چه د هرے خبرے خپل یو نوعیت وی۔ څو پورے چه د اغوا تعلق دے جی نو که تاسو اوګورے نو دا رجحان ډیر زیات شوے دے او هر معزز شهری، باعزته سړے هر وخت په دے سوچ او فکر کښ دے چه خدا نے مه کړه چه ما یا زما په بچو کښ څوک اغوا نشی نو د دے وجے نه زما ګزارش دا دے چه د دے د پاره بنیادی فیصلے کول پکار دی۔ زمونږه خونږ ملګرے خو راغے لیکن که په دے باندے هغه ایکشن اونشی، د هغه خلقو ګریوان ته لاس او نه رسی چه کوم په دے واردات کښ ملوث دی نو د دے په رنړا کښ کیدے شی چه نورے ډیرے اغواګانے اوشی۔ د ګیان سنګه صاحب شخصیت د یو نمائنده په حیثیت باندے په خپل ځائے باندے یو مقام لری خو دے سره د پاکستان او خاصکر د دے صوبے که غریب دے او که امیر دے، که مالداره دے او که عوامی نمائنده او که یو عام شهری دے د هغه ټولو عزت نفس یو شانته دے او د ټولو تحفظ د دے حکومت او زمونږه د ټولو په فرائضو کښ راځی نو زما به دا ګزارش وی چه په دے باندے دے حکومت په سنجیدګئ سره غور اوکړی او دا خبره صرف په دے ځائے ختمول نه دی پکار چه زمونږه یو محترم ممبر اغوا شوے وو او هغه واپس شو او بس خبره ختم۔ د هغه خلقو خلاف سخت ایکشن اغستل پکاردی چه څوک په دے وارداتو کښ ملوث وو۔ شکریه۔

<u>جناب ډپټی سپیکر،</u> جناب عبدالرحمان خان صاحب۔

<u>جناب عبدالرحمان خان</u>، جناب سپیکر صاحب! د ټولو نه اول خو زه ډیر خوشحاله یمه چه نن تاسو د سپیکرے په کرسئ باندے ناست ئے، ډیر ډیر دے مبارک شه۔ که یو طرف ته اووایو چه خدائے دے هغه هلته کښ لری او تاسو دے دلته کښ لری ---قهقهے--- نو څه بده به نه وی۔ جناب سپیکر صاحب! تر څو پورے چه زمونږ د دوست ګیان چه زمونږه د ایوان ملګرے هم دے او زما خو دوست هم دے خو رښتیا خبره دا ده چه دا یوه خبره په ما ښه نه لګی چه زه دا اووایمه چه سړے پیدا شو او مونږه ډیر مشکور یو۔ زما ذاتی طور دا دغه دے چه زه هډو مشکور نه یم۔ دا سړے چه پیدا شو نو دے چرته کښ تلے وو؟ دے چا بوتلے وو او څنګه راغے؟ ګوره اوس دا زمونږه چشم پوشی ده

او تپول عمر هم مونږه دا یو عادت زده کړو چه یو سړے راشی، هغه پریږدو، هغه هیر کړو۔ دا پته لګول پکار دی او په حکومت دا فرض دی چه دا ګیان چا بوتلے وو او څنګه واپس راغے او دے چه راغے نو حکومت د دوی دتبنتیدو نه خبر وو او د دوئ د راتلو نه ولے خبر شو، چه دے په کومه لار راغے۔ زه بیا هم په دے وایمه چه زما د علاقے یو هلک چه نن نے 22 ورځ ده۔ د "کاړے" یو باچه دے چه هغه تبنتیدلے شوے دے او تر اوسه پورے د هغه پته نه لګی۔ د حکومت په فرائضو کښی دا دی چه دا که ایجنسئی ته تلے وو، که مونږه دا اووایو، مونږه به دا ظلم کوؤ چه نه ئے وایو، زمونږه چیک پوسټونه دی۔ د ښارنه په هر طرف چه اوځے نو چیک پوسټونه شته، آیا دا سړے چه بوتلے کیږی دا په هوا ځی او که راوستلے کیږی نو دا په هوا راځی؟ نو زه دا وایم جناب سپیکر صاحب، تاسو لږ اوګورئ دے خپل وزیرانو ته، نو تاسو خو ډیر د اصولو سړے ئے او وزیر صاحب پټے پټے خبرے کوی او دا ښه خبره نه ده او دے یو سینئر وزیر هم دے۔ زه خو ډیر خفه شومه، ته خو ډیر تکړه ما ته ښکاریدے۔ یکدم دومره دغه شوے، دا ولے؟ --- قہقہے --- دا خو ښه خبره نه ده ۔ نه، نه-------

جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات)، عبد الرحمان خان! په اولنئ ورځے باندے ئے دومره غصه مه کوه کنه، خیر دے وخت خو ورته شته کنه۔

جناب عبدالرحمان خان، نه نه، زمونږه ترے ډیرے طمعے دی--------

جناب ڈپٹی سپیکر، مهربانی اوکړے خپلو کښی خبرے مه کوے۔

جناب عبد الرحمان خان، چه انشاء الله تعالی دے به دغه کوی۔ نو جناب سپیکر صاحب! تاسو په وساطت وایو او د منسټر صاحب په نوټس کښی دا راولو چه مونږه له دے د ګیان دا تبنتیدونکے په لاس کښی راکړی۔ که دوی، د حکومت خلقو که څه وعد وعید کړے وی نو مونږ تپول رونړه ګیان ته مخ اړوو چه د دوی د هغے وعدے پاس به مونږه اوساتو خو چه دومره پوهه شو چه دا ګیان ولے تبنتیدلے شوے وو او څنګه راغے؟ دا مے ستاسو په خدمت کښی عرض اوکړو۔

جناب ڈپٹی سپیکر، نجم الدین صاحب وہ بھی پوائنٹ آف آرڈر پر ہے۔ آپ بیٹھیں۔
جناب نجم الدین خان، میں بھی پوائنٹ آف آرڈر پر ہوں۔
جناب محمد ایوب خان آفریدی، پوائنٹ آف آرڈر پر ہیں جی۔
جناب ڈپٹی سپیکر، جتنے بھی معزز ممبر اس وقت بات کر رہے ہیں وہ تمام پوائنٹ آف آرڈر پر بات کریں تو میں آپ کو آپ کے نمبر پر موقع دونگا' آپ تشریف رکھیں۔
جناب محمد ایوب خان آفریدی، میرا پوائنٹ آف آڈر بنتا ہے۔
جناب ڈپٹی سپیکر، جی بنتا ہے' آپ بیٹھ جائیں ---- تالیاں ---
جناب محمد ایوب خان آفریدی، یہ Point of order بنتا ہے سپیکر صاحب۔
جناب نجم الدین خان، جناب سپیکر صاحب! زه د ټولو نه مخکښ تاسو له مبارک بادی درکومه چه نن د خدائے شکر دے تاسو هم د سپیکر په کرسئ باندے ناست یے او دا ما مخکښ خبره کړے وه، ما مخکښ په دے اسمبلے کښ ونیلی وو چه انشاء الله تعالیٰ زمونږه د سپیکر صاحب Promotion به کیږی هغه به مخکښ ځی او زه به دغلته خم خو خیر دے تاسو دلته کښ کیناستے یو ځیز دے جی --- قہقہے --- زمونږه مشران نے جی او په تاسو زمونږه، خدائے شته دے، زمونږه په تاسو باندے اعتماد دے او پوره اعتماد مو دے او انشاء الله د Opposition طرف سره چه د هدایت الله خان چمکنی چه کوم طریقه کار وو هغه به تاسو هم Follow کوے او دا زمونږه یقین دے او خدائے مو په دغه کرسئ مضبوط کړه او هغه دے خدائے په هغه کرسئ مضبوط کړی جی- سر! په یو Point of Order باندے بل Point of Order د کوم خائے نه راځی------
جناب محمد ایوب خان آفریدی، پوائنٹ آف آرڈر۔
جناب ڈپٹی سپیکر، Point of order پر بات کر رہے ہیں۔ پلیز آپ بیٹھیں' وہ Point of Order پر ہیں۔ آپ کو اپنے نمبر پر موقع ملے گا۔ آپ کے نمبر پر آپ کو مواقع ملے گا۔
جناب نجم الدین خان، بالکل جی دے د کینی- زما عرض دا دے چه گیان سنگھ صاحب راغلے دے- مونږه په دے باندے ډیره شکریه آدا کوو جی- په دے اسمبلئ کښ جی د یو طرف نه Minister صاحب پاسی وائی چه انتظامیے بنه

کارکردگی کړے ده۔ پولیس والا، ایف سی والا، آئی ایس آئی والا، آرمی والا، مونږ په دے خبره باندے پوهه نه شو، پکار دا ده چه گیان سنګھ صاحب تبنتیدلے شوے وو، چا بوتلے وو او هلته کښې چه هغه اووه آته ورځے غائب وو، د اووه آتو ورځو نه بعد بیا دے اسمبلۍ له راغلے خو مونږ په دے ټکی پوهه نه شو چه دا څنګه تلے وو،او چه راغلے نو آیا دا پولیس والا راوستو او که هغوی راوستی وی نو چه مونږه هغوی له مبارک بادی ورکړو۔ که دوی ایف سی والا راوستے وی چه مونږه هغوی له مبارک بادی ورکړو۔ دا دے Government راوستے وی چه مونږه مبارک بادی ورکړو او که دوی راوستے وی او دا خبره حقیقت وی جی، زما عرض واورے، نو زه خو حکومت له مبارک بادی نه ورکوم خکه جی نه ورکوم که دوی راوستے وی نو هغه حقائق به هم دوی ته معلوم وی چه په کومه طریقه اغوا شوے وو او بیا دوی په څه طریقه باندے راوستلے دے هغه دے په دے اسمبلۍ کښې بیان کړی جی۔ زه عرض کوم، سر! درخواست مے دا دے چه دا خبره د ټولو خلقو په ذهن کښې دے، لکه څنګه چه جهانزیب خان اووئیل د خلقو په ذهن کښې یوه خبره پرته ده او هغه دا ده چه څوک وائی چه دا په یوه طریقه باندے تبنتیدلے دے او څوک وائی چه دا سیاسی خبره ده۔ څوک وائی چه نه حکومت پیسے ورکړی دی، څوک څه وائی او څوک څه وائی جی۔ اول خو دے حکومت د دے خبرے وضاحت اوکړی او که وضاحت نه کوی نو زما مطالبه دا ده چه د High Court یو جج دے مقرر شی۔ د High Court جج دے مقرر شی او د دے خبرے حقیقت دے معلوم کړی چه دا گیان سنګھ چه د دے خانے نه اغوا شوے دے څنګه وو او دا راغلے څنګه؟ او د دے اسمبلۍ یوه Committee دے جوړه شی جی۔ زما دا عرض دے، خبره دا نه ده چه گیان سنګھ شپږ ورځے او آته ورځے هلته په خانے کښې ناست وو، غریب باندے سختے تیریدے او را آزاد شو، را آزاد شو نو د را آزادیدو پته نه لګی او بل طرف ته زمونږه منسټر صاحب پاسی او مبارک بادی ورکوی، د څه څیز مبارک بادی ورکوی؟ مونږ ته دے حقائق بیان کړی۔

<u>وزیر آبپاشی و آبنوشی</u>، On a point of personal explanation جی۔ -----

جناب نجم الدین خان : کینئ جی، خیر دے، خفه کیږے مه جی، قهرېږنی مه- بس جی خبره ختموؤ خو دا یوه خبره ده چه د هائی کورټ یو جج دے مقرر شی او د دے انکوائری دے اوکړی او د دے اسمبلئ دے ورسره یوه کمیټی مقرر شی-

وزیر آبپاشی و آبنوشی : Sir, personal expalanation from Government side

زه په دے خبره باندے مبارک باد هم ورکوم او فخر هم کوم چه د دے حکومت دور کښې د خدائے په فضل سره یو دومره Important سړے زمونږه نه اغوا شوے وو او هغه مونږه صحیح سلامت واپس خپل خانے ته راوستو- د دوی په دور کښې سړی اغوا شوے دی، مجبوری ده چه سړے خبره اوکړی او هغه بیا قتل شوے دی او راغلی دی، زه حکومت ته په دے وجه باندے مبارک باد ورکوم چه حکومت دومره لوئے کار اوکړو او بیا دا ورته وایم چه دوی وائی چه سپریم کورټ، نو هغه قبائلی Territories کښې به د هائی کورټ جج څنګه Interfence کوی- ما ورته څو خله په دے فلور آف دی هاؤس دا تسلی ورکړے ده، ما د احمد حسن خان سره Personally هم دا خبره کړے ده چه مونږه په دے کښې مکمل کوشش کوؤ، هغه کومو خلقو، څوک چه پاسی او وائی چه دا ډرامه ده نو ما ته ډیر زیات افسوس راځی- زمونږه خپل ایم پی اے پاسی او هغه وائی چه ډرامه ده، دا د یو اغوا خبره وه- زمونږه یو معزز ممبر تلے وو او د هغے نه پس حکومت جدوجهد اوکړو- د اسمبلئ د اپوزیشن زیات مشکور یو، هغوی د خپل جدوجهد نه پس، دا سړے مونږ په ډیره خوشحالئ باندے راوستو او په خپل سیټ باندے د خدائے شکر دے ناست دے- پکار دا ده چه مونږ د دے ستاینه اوکړو، چه کوم سړے ښه کار کوی د هغه ستاینه پکار ده- زه بیا د پولیس، د ایف سی، د آئی بی د دے ټولو شکرگزار یم- د ټولو په جدوجهد باندے دا سړے راغلے دے او بیا چه مونږ ورته وایو چه دا تحقیقات به هم کوؤ او انشاء الله چه چا زیاتے کړے وی هغے ته به سخت نه سخت سزا هم ورکوؤ- زما تاسو ته دا خواست دے چه دا خبره اوس ختمول غواړی، Rules of Business چه دے، دا اوس Already Questions Hour دے او هغه ټائم اوس لګیا دے ختمیږی- دا خبره دے اوس ختم کړے شی

او مونږه دے ریګولر خپل ایجنډے ته راشو نو زه به ډیر مشکور یم۔

جناب احمد حسن خان، On personal explanation د حکومت په حواله سره یوه خبره اوشوه، زه د ریکارډ د پاره یوه خبره کوم، دوه بد نام ترین واقعات شوی دی په تاریخ کښې چه د هغے ذکر به شاید د تاریخ نه څوک ورک نه کړے شی، چه هغه په سابقه حکومتونو کښې نه دی شوی------

جناب ډپټی سپیکر، تاسو په Personal explanation باندے ئے؟

جناب احمد حسن خان، جی سر، جی سر۔ زمونږ د حکومت په حواله سره دا خبره شوے ده چه هغه مړی را وړے شوے دی او چا ئے تپوس نه دے کړے۔ زه دا وایم 67 تحت جناب سپیکر دوه بدنام ترین واقعات په دے حکومت کښې شوے دی۔ د هغے، تاسو حقیقت پسند شخصیت ئے او تاسو به زما سره خواه مخواه اتفاق اوکړئ که بل څوک نه کوی۔ بشیر خان، د اسمبلئی ریکارډ ټهیک کولو د پاره، نمبر ایک په تاریخ کښې چرته په دے پختونخوا کښې، بیا په دے صوبه سرحد کښې زنانه نه دی اغوا شوی۔ د قبائل نه خلق راغلی دی او د دے ښار د مینځ نه زنانه اغوا شوے دی، دا په دے حکومت کښې۔ په تاریخ کښې، په ټول ملک کښې، په یوه صوبه کښې چرته هم یو معزز رکن نه دے اغوا شوے، که اغوا شوے دے نو په موجوده حکومت کښې۔ په سندھ کښې ډپټی اپوزیشن لیډر اغوا شوے دے، په صوبه سرحد کښې د Treasury Benches او د Minority سړے اغوا کول په پختونخوا کښې، د پښتنو په ملک کښې، د دے نه زیاته د کمزورئی خبره بل څه نشته دے۔ لهٰذا د ریکارډ د ټهیک کولو د پاره دا درخواست کوم چه زمونږ حکومت د آمن۔ آمان په سلسله کښې د دے موجوده حکومت نه ډیر زیات بهتر وو۔

جناب عبد السبحان خان، پوائنټ آف آرډر۔ پوائنټ آف آرډر۔ سر! ما جی لږ دا د ریکارډ ټهیک کولو د پاره، د مرد اول---------

وزیر قانون و پارلیمانی امور، جناب سپیکر صاحب! په دے Personal explanation باندے زه دا عرض کوم جناب سپیکر صاحب ولے چه دا په حکومت باندے خبره شوے ده نو د حکومت د طرف نه به زه--------

جناب احمد حسن خان، پہ Personal explanation باندے نور بحث نہ شی کیدے جناب سپیکر۔

جناب نجم الدین خان، Personal explanation بیا زما ھم دے جی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور، څنگه چه زما رور خبره اوکړه چه په دے حکومت کښې اغواگانے، هغه هم مونږ Condemn کوؤ او هغه هم په Personal زیاتیانو باندے شوے وے۔ هغه داسے اغوا نه وه شوے چه د پیسو د پاره شوی وی یا هغه په داسے، هغه ذاتی څه جهګړه وه۔ په هغے جهګړے باندے ستاسو، دا د پښتو ملک دے د یو بل سره سړے خپله دشمنی کوی خو دا کومه خبره چه شوے ده، د دوی په دورکښې کمشنر چه 19 ګرید سړے وی هغه قتل شو او بیا د هغه لاش راغلے دے او مونږ په دے فخر کوؤ چه مونږه خپل سړے د خدائے په فضل سره صحیح سلامت خپل کور ته راوستے دے۔

Mr. Najmuddin Khan: On personal explanation sir.

جناب ڈپٹی سپیکر، آپ بیٹھیں، پلیز بیٹھیں۔ میری استدعا ہے کہ بڑے خوشگوار طریقے سے ہاؤس کے تمام معزز اراکین اپنے ایک ساتھی کی خیریت سے واپس آنے پر خیرمقدم کر رہے ہیں۔ میرے خیال میں اس ماحول کو اسی رنگ پر ہی رہنے دیں تاکہ وہ خوش گواری اور خوشی جو ہمیں ملی ہے وہ تلخی میں نہ بدلے۔ تو میں تمام معزز اراکین سے استدعا کروں گا کہ چونکہ کافی ساتھیوں نے اپنے جذبات کا اظہار کیا ہے، میں دوسروں کو بھی موقع دوں گا لیکن صرف گیان سنگھ، جو ہمارے معزز رکن ہیں، جو خیریت سے آئے ہیں، ایک ان پر مصیبت آئی تھی، اس سے بچ کر خیریت سے آئے ہیں تو اس مسئلے پر بات کریں اور مزید کسی مسئلے پر نہ ہم نہ الجھیں تو بہتر رہے گا کیونکہ پھر ہمارا Questions Hour ضائع ہو جائے گا۔ اور آپ پھر گلہ کریں گے کہ آج ہمیں Questions کرنے اور اس کے جوابات کا موقع نہیں ملا، تو میں سمجھتا ہوں کہ صرف تین اراکین کو میں مزید اجازت دوں گا۔ ایک ہمارے ہاشم خان صاحب ہیں، شعیب خان ملاکنڈ سے اور اس کے بعد جناب محمد ایوب آفریدی صاحب ہیں اور اس کے بعد اکرم خان درانی ہیں اور اس کے بعد میں گیان سنگھ صاحب سے درخواست کروں گا کہ وہ ----(شور)

جناب والٹر مسیح، جناب سپیکر! یہ گیان سنگھ نہیں ہیں---(شور)--- سپیکر صاحب! پوائنٹ

آف آرڈر، پوائنٹ آف آرڈر۔ سپیکر صاحب! ---(شور)--- سپیکر صاحب! آپ نے گیان سنگ کہا ہے، انکا نام گیان چند ہے کیونکہ یہ Election petition میں بھی، کل جو پوائنٹ اٹھایا گیا تھا اور وہاں جو ووٹر لسٹ ہے، اس میں ان کا نام گیان چند ہے۔ ,lease kindly آپ گیان سنگھ کی بجائے----------

جناب ڈپٹی سپیکر: محترم والٹر سراج صاحب! آپ کا بھی میں خیر مقدم کرتا ہوں کہ آپ بڑے دنوں کے بعد تشریف لائے ہیں۔ مجھے علم ہے کہ ان کا نام گیان چند ہے لیکن مشہور ہوا ہے اور اسمبلی کے تمام ریکارڈ میں ہے اور میں نے آج صبح ان سے دریافت بھی کیا تھا کہ اسمبلی کے ریکارڈ میں گیان سنگھ ہے تو انھوں نے اعتراض نہیں کیا ہے پلیز۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی: شکریہ سپیکر سر۔ سر! سب سے پہلے تو میں آپ کو مبارکباد دیتا ہوں------

جناب عبد السبحان خان: نه جی ختمیدو د پاره به ورته گیان خان وایو۔

جناب ڈپٹی سپیکر: عبدالسبحان خان! تاسو ته نمبر ملاؤ شوے دے پلیز۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی: میں پوائنٹ آف آرڈر پر کھڑا ہوں سر اور میں سمجھتا ہوں کہ میرا پوائنٹ آف آرڈر بنتا ہے۔ شکریہ کہ آپ نے رولنگ بھی دی ہے، میرا پوائنٹ آف آرڈر اس لحاظ بنتا ہے کہ یہ Questions hour ہے اور ہمارے بڑے اہم Questions ہیں۔ جہاں تک میرے ایک بھائی کے اس ایوان میں واپس آنے کا تعلق ہے تو ہر معزز ممبر کا حق ہے کہ وہ دو چار دس منٹ بات کرے تو اس کے لیے بہتر ہو گا کہ ایک دن مقرر کر لیں تاکہ ہر بھائی اپنی بات کر سکے۔ جہاں تک تعلق ہے پوائنٹ آف آرڈر کا، تو میرا پوائنٹ آف آرڈر اس لحاظ سے بنتا ہے کہ Questions Hour میں زیادہ بزنس ہو رہی ہے، تو برائے مہربانی اس کے لیے ایک دن مقرر کریں، یہ واٹر سپلائی کے Questions ہیں اور برائے مہربانی یہ Questions Hour ہے اور اس میں Questions شروع کریں، آپ سے میری Request ہے تاکہ ہم اس مسئلے میں کوئی بات کر سکیں اور گیان صاحب کے لیے ایک دن پورا مقرر کریں تاکہ ہم سب بھائی اس پر بات کر سکیں۔ شکریہ۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اکرم خان درانی صاحب!۔

جناب اکرم خان درانی۔ جناب سپیکر صاحب! شکریه، حقیقت دا دے چه نن ډیره د خوشحالئی خبره ده چه گیان مونږ ته ډیر صحیح و سلامت راغے او په دے وخت کښ پکار نه دی چه دا ماحول په دے طریقه باندے اپوزیشن او گورنمنټ پخپلو کښ خراب کړی۔ حقیقت دا دے چه عبد الرحمان خان لکه څنگه چه اووے پکار دا دی هره یوه خبره چه دلته راشی په هغے پسے روستو بیا څوک دا پرواه نه ساتی چه یره دا خبره ولے اوشوه او د دے نوعیت څه وو؟ د دے کسانو په هیڅ قیمت باندے معاف کول نه دی پکار چه چا دا جرم کړے دے۔ حقیقت دا دے دا په دے ملک کښ او په دے صوبه کښ خو خصوصاً دا First واقعه وه، د گیان واله چه اوشوله۔ د دے نه علاوه زه ستاسو توجه یو بل طرفته، ورسره هم دا شان خبره ده تاسو ته هم پکښ د بنوں نه یو خط غوندے راغلے دے۔ بشیر بلور صاحب ته هم راغلے دے، بیگم نسیم ولی خان صاحبه ته هم راغلے دے۔ ستاسو د اے این پی هلته یو ورکر دے د هغه نوم دے عارف الله خان ولد صبغت الله خان او هغه د سالار یعقوب صاحب وراره هم دے، د غزن احمد خان، او هغه د هلته نه اغوا شوے دے۔ دا چونکه زما د حلقے خبره ده او هلته مونږ ټول داسے یو لکه رونړه نو د هغے د پاره زما دا گزارش دے چه څنگه لکه، گیان سنگھ چونکه زمونږ رور دے، دلته هغه چه ناست دے او د هغه د پاره چه څه اوشو نو هم دغسے دغه غریب سړے چه د کوم خائے نه هم اغوا شوے دے، لکه عبد الرحمان خان اووے چه د هغه د حلقے نه اغوا شوے ده نو دا زمونږ د ټولو ملگرو چه دلته ناست یو، د هغے ټولو دا فرض جوړیږی لکه چه څنگه مونږ د گیان د پاره اوکړل داسے هر یو شهری چه د دے صوبے سره تعلق لری یا د دے ملک سره تعلق لری چه د هغوی د پاره هم دومره هر څه اوکړی او زما د گورنمنټ نه دا مطالبه ده۔ زه تاسو ته دا خط هم درکوم، په هغے کښ ستاسو د نوم هم ذکر دے۔ نو د حکومت نه جی زما دا مطالبه ده چه دا کس څومره زر نه زر کیدے شی او چه چا اغوا کړے دے جی، خاص خبره دا ده، د هغه نوم ئے هم ورکړے دے۔ یو خو دا وی چه پته ئے نه لږی چه دا سړے چا اغوا کړے دے او په کوم خائے کښ دے؟ د کوم خاندان سره هلته دے؟ نو دوی خو په دے خط کښ لیکلی دی چه چا اغوا کړے

دے نو د هغے نشاندهی نے هم کړے ده نو زه په آخر کښې بیا یو خل ستاسو شکریه ادا کوم او دا خط جی تاسو ته رسوم۔

جناب باز محمد خان، جناب سپیکر! زه په دے حواله سره یوه خبره کوم۔ اول خو زه ګیان ته مبارکبادی ورکوم چه دے راغلے دے او دا ډیر د شکر خبره ده چه دے صحیح سلامت زمونږ دے هاؤس ته راغے او د حکومت هم ډیره مننه کوؤ چه په دیکښې نے پوره Efforts کړے دی او ګیان راغلے دے۔ اکرم خان جی یوه خبره اوکړه، یو سړے نه دے اغوا شوے، ما خو یو Call Attention Notice ورکړے دے، هغه زه خواست کوم چه که نن راشی زما په دغه کښې۔

جناب ډپټی سپیکر، باز محمد خان! بهتر نه ده چه په Call attention باندے دا خبره بیا په تفصیل سره تاسو اوکړئ پلیز۔

جناب باز محمد خان، او زما دا Request دے-------

جناب ډپټی سپیکر، دا خبره خو اوس اوشوه، تاسو کینئ۔

جناب باز محمد خان، دا Call Attention نه جی، دوه اغوا شوے دی جی، یو نه دے اغوا شوے۔ اکرم خان درانی صاحب چه کومه خبره اوکړه یو افسر علی اغوا شوے دے د ډومے د علاقے نه او یو دا صبغت الله اغوا شوے دے۔

جناب ډپټی سپیکر، Call attention notice شته؟

جناب باز محمد خان، او شته۔

جناب ډپټی سپیکر، بس تاسو ته چه موقع ملاؤ شی نو په هغے باندے خبره اوکړئ کنه۔

Mr. Baz Muhammad Khan: Thank You Sir.

جناب ڈپٹی سپیکر، I am sorry کہ انہوں نے آج اس موقع پر کہ مجھے خدمت کرنے کا موقع مل رہا ہے' مجھ پر دوبارہ اعتماد کا اظہار کیا ہے اور مجھے یقین ہے کہ معزز اراکین میرے ساتھ تعاون کریں گے تاکہ اس ہاؤس کو جس طرح کہ مجھ سے پہلے جناب ہدایت اللہ چمکنی اور ان سے پہلے جتنے بھی سپیکرز گزرے ہیں' انہوں نے بڑی خوش اسلوبی سے چلایا ہے تو چند دن میں بھی کوشش کروں گا کہ اس ہاؤس کو آپ کے تعاون کے ساتھ خوش اسلوبی کے ساتھ چلاؤں۔ میں اپنے پریس گیلری کے معزز اراکین سے بھی درخواست

کروں گا کہ وہ بھی میرے ساتھ تعاون کریں اور میں بھی اپنی طرف سے اپنے بھائی گیان سنگھ یا گیان چند صاحب کو Wel come کرتا ہوں اور اگر وہ کچھ بات کرنا چاہتے ہیں تو میں ان کو موقع دیتا ہوں کہ وہ بات کریں اس کے بعد ہم اپنے ایجنڈے کے مطابق جو Questions hour ہے اس کو ہم شروع کرینگے۔ شکریہ۔۔۔(تالیاں)

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! د حکومت د طرف نه زما په خبره باندے خو چا څه جواب اونکړو بالکل، نو بشیر خان صاحب دے په دے خبره باندے ما مطمئن کړی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، هغه اوشو کنه۔ په Call attention notice باندے به خبره کیږی۔

انجنیئر گیان، جناب سپیکر!۔۔۔(تالیاں)۔۔۔ جناب! میں سب سے پہلے حاجی عدیل صاحب کو سپیکر شپ کے منصب پر سرفراز ہونے پر مبارکباد پیش کرتا ہوں۔ دا داسے چل دے جی چه دے څو کسانو هیډ فونز لګولی دی، دا سخی تنولی صاحب زما لږ ملګرے دے نو د دے وجه نه ما اووے چه یره ده ته به لږ تکلیف وی نو ما په اردو باندے شروع کړه۔ زه د ټولو نه مخکښ د اپوزیشن د ملګرو چه کومو زما د اغوا او د برآمدګنی په سلسله کښ کوم کردار ادا کړو، د هغوی ډیر شکر ګزار یم۔ د جناب آفتاب احمد خان صاحب، د سلیم سیف الله صاحب، اکرم خان درانی صاحب، پیر محمد صاحب او نور زما کوم د اپوزیشن ملګری چه په آزاد حیثیت باندے کامیاب شوے دی، زه د هغوی ډیر زیات شکرګزار یم او د هغے سره سره زه د خپل حکومت چه کوم زه، حقیقت خبره ده چه د مرګ د خولے نه واپس راویستے یم۔۔۔(تالیاں)۔۔۔ زه د هغوی هم ډیر شکر ګزار یم۔ د هغے نه پس زه د خپلے پارټئی، د خپلے لیډرے محترمه بیګم نسیم ولی خان او د خپلو نورو ملګرو چه هغوی د حکومت یو حصه وو او د هغے باوجود هغوی زما په اغوا کښ د هر څه نه ورتیر شو۔ زه د خپل سپیکر هدایت الله چمکنی صاحب او د اسمبلی سیکرټریټ د سټاف، د خپلے کمیونټئی او د نورو صحافیانو او د هغے سره د نورو شعبو سره تعلق لرونکی د ټولو ملګرو ډیر شکر ګزار یم۔ دا یو حقیقت دے چه زما اغوا یو حادثه وه او زما راتلل ستاسو د دعاګانو او ستاسو د خلوص، ستاسو د همدردیانو او د مینے یوه معجزه وه چه

زه واپس راغلم۔ زه په دے سلسله کښې زیاتے خبرے کول نه غواړم خو جناب سپیکر صاحب ستاسو ته او ستاسو په وساطت سره دے هاؤس ته، که هغه زما د اپوزیشن ملګری دی او که زما د خپل Treasury Benches ملګری دی دا درخواست کوم چه دا اغوا زما ړومبنئی اغوا نه ده جی۔ د دے نه مخکښې هم ډیر خلق اغوا شوے دی او د چا سره څه شوی دی او څوک په څه حالت کښې واپس راغلے دی، د هغے نه تاسو ټول خبر ئے خو زما درخواست دے چه نن مونږ یو فیصله اوکړو چه د دے نظام د خرابئی په وجه زمونږ نه داسے حرکتونه اوشی چه د هغے په وجه باندے زمونږ د معاشرے او د هغے سره زمونږ ملک د تباهئی په لار روان شی او د ترقئی لارے زمونږ اودریږی۔ زما اغوا ټهیک ده چه ما ته به ئے هم ډیر تکلیف راکړے وی، زما کور ته به ئے هم ډیر تکلیف ورکړے وی، زما ملګرو ته به ئے هم ډیر تکلیف ورکړے وی خو دا یو بدنامی ده زما د ملک او خاص کر زما د صوبے، نو زه به دومره عرض اوکړم چه راځئی چه نن په دے سلسله کښې مونږ کینو او په دے سوچ اوکړو چه آیا دا ولے داسے کیږی؟ د دے اسباب څه دی؟ دا د دغے خلقو مجبوری ده یا د دغے خلقو مستی ده؟ زه جی یو خل بیا، او دا حقیقت دے چه ما ته دویم ژوند ښکاریږی چه زه راغلے یم او دا صرف ستاسو د ټولو رونړو د دعاګانو او د مینے صله ده۔ ډیره مننه۔ اسلام علیکم۔

Mr. Deputy Speaker: ThankYou.

Mr. Ashiq Raza Swati: Pointof Order Sir.

جناب ڈپٹی سپیکر: جی۔

جناب عاشق رضا سواتی: سپیکر صاحب! بہت بہت شکریہ، مہربانی سر، ہمارے محترم گیان سنگھ کے اغوا اور بازیابی کے بارے میں آج اس ایوان میں ہمارے جتنے بھی ممبران صاحبان نے بات کی، وزراء صاحبان نے بات کی، سب نے یہ کہا کہ ہم ایف سی، پولیس، وزیر اعلیٰ اور آئی جی کے شکر گزار ہیں۔ سر! بڑے افسوس کے ساتھ یہ کہنا پڑتا ہے کہ ہمیں اگر کسی کا شکر گزار ہونا ہے تو ہم اس کا شکریہ ادا کرسکتے ہیں۔ ہمیں اگر شکر گزار ہونا ہے تو صرف اس باری تعالیٰ کی ذات کا لیکن آج اس ایوان میں کسی نے بھی اس ذات کا نام نہیں لیا

اور اس کا شکر ادا نہیں کیا بلکہ وہ ایک دوسرے کے شکر گزار ہوتے رہے ہیں۔ ہمیں چاہئے کہ ہم سب سے پہلے اس ذات کا شکریہ ادا کریں اور اس کے شکر گزار رہیں۔ مہربانی۔(تالیاں)

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! گیان سنگھ خپل تفصیل بیان کړو، رشتیا خبره دا ده چه د هغوی د تقریر په حواله سره مونږ بعضے دغه لرو خو نن د هغوی جذبات څه داسے دی او نن زمونږ د پاره د خوشحالئ خبره د هغوی دلته روغ ژوند او په صحیح سلامت دا ناسته پوره ده۔ انشاء الله و تعالیٰ بیا به ترے د دے واقعے په حواله سره مونږ د نورو تفصیلاتو اوریدو توقع لرو چه سربسته راز چه کوم دے هغه افشاں شی جناب سپیکر۔

(نشانزدہ سوالات اور انکے جوابات)۔

Mr. Deputy Speaker: Now the Questions Hour. Mr. Hamid ullah Khan, MPA to please ask his Question No. 194. Thank you.

*194۔ جناب حمید اللہ خان، کیا وزیر آبنوشی از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:۔

(الف) آیا یہ درست ہے کہ محکمہ آبنوشی ضلع دیر نے گوجر کلے' اور بیلچند کے لیے پانی کی سپلائی شروع کی ہے؟

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ شیرا گاؤں' کس کلے جو کہ گوجر کلے اور بیلچند کے درمیان واقع ہے اور پائپ لائن بھی کس کلے سے ہو کر گزرتی ہے کو پانی فراہم نہیں کیا گیا ہے؟

(ج) اگر (الف) تا (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو حکومت شیرا گاؤں' کس کلے کو کب تک پانی فراہم کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟ تفصیل فراہم کی جائے۔

جناب بشیر احمد بلور (وزیر آبپاشی و آبنوشی، جواب۔

(الف) جی ہاں' گوجر کلے بیلچند ضلع دیر کے لیے منصوبہ آبنوشی مالی سال 95-1994ء میں شامل کیا گیا تھا اس پر کام جون 1997ء کو مکمل ہوگیا ہے اور پانی کی سپلائی جاری ہے۔

(ب) جی ہاں' موجودہ سکیم میں شامل نہ ہونے کے باعث اس کے لیے واٹر سپلائی کی سہولت فراہم نہیں کی جاسکی۔

(ج) ان دو (۲) گاؤں کے لیے پانی کی سکیم حکومت کے مروجہ طریق کار کے مطابق

آئندہ ترقیاتی پروگراموں میں منظوری کے بعد مکمل کی جا سکے گی۔

جناب حمید اللہ خان: شکریہ، سوال نمبر 194 الف، ب، ج۔ په دیکښ سر، وزیر آبنوشی صاحب منی چه د کوجرو کلی او د بیلچند په مینځ کښ دا کس کلے دے او دے ته نے اوبه نه دی ورکړی۔ سر! دے خلقو ته ډیر تکلیف دے او دا اوبه ورله ورکول غواړی۔

جناب نجم الدین خان: ضمنی سوال سر۔ حمید الله خان سوال کړے دے او دا الف، ب، ج دا کوم پوائنټس چه نے ښودلے دی نو په دیکښ کس کلے او گوجرو کلے سره بیلچند شامل دے، په دے باندے لائن راغلےدے۔ د گوجرو کلے بیلچند په نوم باندے سکیم منظور دے، پائپ لائن پرے راغلے دے۔ بره ترے اوبه شوے دی، لاندے ترے اوبه شوے دی او په مینځ کښ ئے دا کلے پاتے دے۔ زما عرض دا دے منسټر صاحب ته چه آیا دے په دے موډ کښ دے چه دا کلے به هم زر تر زره په دے موجوده Financial year کښ د Complete کولو کوشش اوکړی؟

ملک جهانزیب خان: جناب عالی! په دیکښ زما یو ضمنی سوال دے، که منسټر صاحب زما دا عرض واوری۔ د دے محکمے څومره کارونه چه دی نو دا تسلی بخش نه دی، زه به د خپل منسټر صاحب په نوټس کښ دا خبره راولم چه زمونږه، حمید الله خان چه دا کوم سوال دے ایوان ته پیش کړو نو زما په حلقه کښ وارنی چه زمونږ د سب ډویژن یا زما د حلقے مرکزی حیثیت لری جی هلته د څښکلو اوبه نشته او یو سکیم شوے دے او تر اوسه پورے هغه د وارنی خلقو ته جی اوبه ملاؤ نه شولے۔ دغه شان په خال تحصیل کښ، د خال بر کلی یو واټر سپلائی شوے ده خو هغے ته د ټرانسفارمر د نه لگیدو په وجه باندے هغه خلق او زنانه د لرے لرے نه اوبه راوړی، د دریائے پنجکوړے نه جی۔ نو زه د وزیر صاحب په نوټس کښ دا خبره را ولم چه دغه شان د دے سوال جواب دے هم ورکړی خو زمونږ پی ایف 77 کښ په پائنده خیل سلطان خیل کښ د وارنی واټر سپلائی او د خال بر کلی واټر سپلائی، دا دے جی مونږ ته چالو کړی۔

جناب ڈپٹی سپیکر۔ ملک صاحب! تاسو خپل سوالونه په اسمبلی سیکرټریټ کښې جمع کړئی، انشاءالله بیا به دوی څه جواب درکړی۔

ملک جهانزیب خان، ما خو جی ډیر سوالونه کړے دی خو زما نمبر نه راځی۔ د نجم الدین والا راځی او زما هغه سوالونه نه راځی۔

Mr. Deputy Speaker: Now I will request Honourable Minister for Public Health Mr. Bashir Ahmed Bilour, to reply.

وزیر آبپاشی و آبنوشی ، Mr. Speaker thank you very much, Sir! زما رور حمید الله خان چه کوم Question کړے دے نو دا ګوجرو کلے او د بیلچند دا سکیم هم د دے د پاره وو او دا سکیم په 1997 مکمل شوے دے۔ په جواب کښې هم درج دے او د دے سره څلور زره اکسانو ته به اوبه انشاء الله ملاوېږی او لګیا دے ملاوېږی۔ دا چه د کوم کلی دوی خبره کوی نو دا حقیقت دے او دا خبره کوم چه دوی د کلی نوم اخستو نو ما On the floor of the House خپل XEN او د ډیپارټمنټ ټولو کسانو ته اووے چه لاړ شئی د دے کلی پته اوکړئی نو هغوی اووے چه د دے کلی د نوم مونږ ته معلومات نه کیږی نو ما اووئیل چه نه چه ایم پی اے وائی نو دا به خواه مخواه وی۔ تاسو ما ته د دے رپورټ راکړئی نو هغوی اووے چه یو ورکوټے غوندے آبادی ده او ما په دے جواب کښې هم دا وئیلے دی چه انشاء الله پهلا، په First priority کښې به دے علاقے ته به اوبه ملاوېږی او ملک جهانزیب خان چه کومه د واړئی خبره اوکړه نو دا خو تاسو ته پته ده او زما خیال دے هر یو Honourable Member ته به هم پته وی چه مونږ په دے صوبه کښې 40% خلقو ته لا د څښکلو اوبه نه دی ورکړے شوے او هغه مختلفے علاقے دی چه هلته اوبه نه رسیږی۔ دا سکیم چه دے دا Gravity Scheme دے، دا د ټیوب ویل سکیم نه دے او دے بره علاقو ته ځو د Gravity ډیره اسانه طریقه ده صرف پائپ اولګونی نو خلقو ته اوبه ملاوېږی۔ زه ورته تسلی ورکوم چه انشاء الله دے خلقو ته، چه کوم خانے دومره Investment هم نه کیږی، حق د دوی زیات دے چه مونږ صرف د پائپ په وجه باندے ډیرے خلقو ته اوبه ورکولے شو۔ انشاء الله په Top

priority به دے خلقو له اوبه ورکوؤ۔

جناب ڈپٹی سپیکر، حمید الله خان! تاسو Satisfied ئے؟

جناب حمید اللہ خان، نه سر۔

جناب نجم الدین خان، دا ضمنی سوال دے۔ سر! زما دا عرض دے چه منسٹر صاحب وضاحت اوکړو چه XEN تلے دے او هلته د دے کلی پته نه لګی او دلته کښې ئے په جواب کښې لیکلے دی جی ہاں' موجودہ سکیم میں شامل نہ ہونے کے باعث اس کے لیے واٹر سپلائی کی سہولت فراہم نہیں کی گئی ہے۔ زمونږ دا عرض دے جی چه دا کلے دے اوکړی۔

وزیر آبپاشی و آبنوشی، سپیکر صاحب! ما په فلور آف دی هاؤس دا خبره اوکړه چه هغوی ماته اووئیل چه دا کلے مونږ ته نه ملاویږی نو ما ورته اووے چه نه چه ایم پی اے صاحب وئیلے دی نو دا به خواه مخواه وی۔ ما دا هم وئیلے دی، تاسو زما خیال دے زما خبره نه ده اوریدلے۔ ما اووے چه دا به خواه مخواه وی او تاسو معلومات اوکړئی نو هغوی بیا راته اووے چه یوه ورکوټے غونډے آبادی شته۔ مونږ به انشاء الله Next په هغے کښې به دا واچوؤ، ما هم دا جواب کړے دے۔

Malik Jehanzeb Khan: Point of Order Sir.

جناب ڈپٹی سپیکر، تاسو اوس Satisfied ئے؟

ملک جہانزیب خان، Point of Order Sir. هسے زه یو Request کوم جی۔ دا سوال حمید الله خان کړے دے نو پکار دا ده چه حمید الله خان د دے سوال په جواب خان پوهه کړی خکه چه دا د هغه سوال دے۔

جناب ڈپٹی سپیکر، Question جو انہوں نے کیا ہے۔

Mr. Hamayun Saifullah Khan: Suplementary Question.

جناب ڈپٹی سپیکر، ہاں جی۔

جناب ہمایون سیف اللہ خان، Regarding this, about this پائپ کا ذکر کیا منسٹر صاحب نے جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، اچھا جی۔

جناب ہمایون سیف اللہ خان: اگر اجازت ہو۔ جناب! انہوں نے ٹیکنیکل بات کی ہے منسٹر صاحب نے فرمایا ہے کہ Gravity میں اگر پائپ لگا ہو' انہوں نے فرمایا ہے کہ اگر ٹیوب ویل کے ساتھ یا کسی اور Source سے پانی کا Gravity flow ہو تو پانی خود بخود بہتا ہے۔ میں ان کے لئے ذرا وضاحت کرنا چاہتا ہوں کہ یہ پائپ کے Diameter پر Depend کرتا ہے۔ نمبر ۲' اگر اس کی لمبائی زیادہ ہو' پائپ میں بھی Fraction ہو سکتا ہے کہ پانی بند ہوجائے' چاہے وہ اترائی پر کیوں نہ ہو۔ اس لیے ایسی بات کریں فلور پر جناب جو Correct ہو۔

وزیر آبپاشی و آبنوشی: میرے خیال میں میں نے کوئی ایسی بات نہیں کی ہے۔ Gravity pipe میرا مطلب یہ ہے کہ جو پہاڑی علاقے ہیں وہاں پر ٹیوب ویل نہیں کھولنا پڑتا' اس کے لیے صرف Gravity pipe لگایا جائے تو لوگوں کو پانی مل سکتا ہے۔ ہم اس کی کوشش کریں گے کہ ان کو پانی آسانی سے مل جائے' میں نے تو کوئی ٹیکنیکل بات نہیں کی جو یہ مجھے ٹیکنیکل طریقے سمجھا رہے ہیں۔

Mr . Deputy Speaker: Hameed ullah Khan Sahib , are you satisfied?

تاسو مطمئن نے۔

جناب حمید اللہ خان: نو سر! زما پکښې یو ضمنی سوال بل هم دے۔۔۔(قہقہے)۔۔۔ د دے نه خو مطمئن شوم سر چه وزیر صاحب څه اووے۔ نو بس ټهیک ده سر، بس زمونږ مشر دے خو زه وایم چه د دے چینو اوبه چه کومے راخی او په دے باندے دا کومه کرایه چه دوی واخلی نو دا پیسے، دا چارجز په دے باندے جانز دی سر؟

وزیر آبپاشی و آبنوشی: ستاسو په وساطت په دے باندے، لکه څنګه چه ما اوس اووے دے غلور زره کسانو له چه دا اوبه ملاؤ شوے دی، په دے پائپ باندے 4.865 million rupees خرچ شوے دی او بیا د هغے Maintenance ، بیا د دے دا Investment ، دا ټول د واټر ریټ نه بغیر خو کیدلے نشی او تاسو ته پته ده چه مخکښې سوال هم را روان دے چه نوے د SAP چه کوم پروګرام دے او کوم Foreign aided پروګرامونه دی په هغے کښې د سیلف فنانس نه بغیر

هغوی Aid نه ورکوی-

Mr. Deputy Speaker: Next Question. Mr. Zahir Shah Khan, MPA to please ask his Question No. 337.

*337 - جناب محمد ظاہر شاہ خان، کیا وزیر آبنوشی از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:-

(الف) آیا یہ درست ہے کہ 30 مارچ 1995ء کے الیکشن میں حکومت نے پی ایف 70 میں پائپ تقسیم کئے تھے؟

(ب) اگر (الف) کا جواب اثبات میں ہو تو مندرجہ ذیل تفصیل فراہم کی جائے؛

(i) کل کتنا پائپ کہاں کہاں تقسیم کیا گیا؟

(ii) مذکورہ پائپوں پر کتنی لاگت آئی ہے؟

وزیر آبپاشی و آبنوشی، جواب:-

(الف) جی نہیں۔

(ب) 30 مارچ 1995ء کے الیکشن میں پبلک ہیلتھ انجینئرنگ ڈویژن سوات کی طرف سے پی ایف 70 میں کوئی پائپ تقسیم نہیں کیا گیا ہے۔

جناب عبد السبحان خان، په دیکښې جی زه یو سوال کوم که اجازت وی' یو Supplementary question کوم-

جناب ڈپٹی سپیکر، اسی سوال پر؟ عبد السبحان خان آپ کس سوال پر سپلیمنٹری کوئسچن کرنا چاہتے ہیں؟

جناب عبد السبحان خان، سپلیمنٹری کوئسچن اس کے ساتھ ہے یعنی اس کا پارٹ ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر، کونسا سوال ہے؟ کس سوال پر؟

جناب عبد السبحان خان، اس ڈیپارٹمنٹ کیساتھ۔

جناب ڈپٹی سپیکر، نہیں، عبد السبحان خان! آپ یہ بتائیں کہ کس سوال کے حوالے سے آپ سپلیمنٹری کوئسچن کرنا چاہتے ہیں؟

جناب عبد السبحان خان، په دے پبلک هیلتھ انجینئرنگ کښې-

جناب ڈپٹی سپیکر، نہیں جی، آپ ڈیپارٹمنٹ کا نہیں، سوال کا حوالہ دیں۔ آپ کس سوال کو ---------

جناب عبد السبحان خان، یہ ظاہر شاہ خان نے جو پائپ کے متعلق سوال کیا ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ظاہر شاہ خان تو خود نہیں ہیں۔ آپ ان کے سوال کے حوالے سے کوئی Suplementary question کرنا چاہتے ہیں؟

جناب عبد السجان خان: جی جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: پلیز کریں۔

جناب عبد السبحان خان: سوال نمبر 337 کے متعلق، زه د Honourable Minister Sahib نه، دا دوی خو د پانپ خبره کړے ده خو دا پانپونه چه کله په دے کلو کښ دوی لګوی نو د هغے سره په بعضے کلو کښ چه کوم فرشونه د لوکل باډیز د وخت نه شوے دی نو د دے سره فرشونه مات شی نو د هغے د جوړولو د پاره بیا د پبلک هیلته انجینئرنګ آیا په را تلونکی وخت کښ څه پروګرام شته، چه کوم فرش مات کړی چه د هغے د دوباره د Repair د پاره به څه فنډ ورکوی او که نه به ورکوی؟ په اکثر کلو کښ فرشونه مات شی او هغه فرشونه بیا مات پاتے شی او هغوی چه خپل پانپونه اولګوی نو بیا هغه لارو کښ کندهے جوړے شی او خلقو ته ډیر لوئے تکلیف وی جی۔

وزیر آبپاشی و آبنوشی: سپیکر صاحب! عبد السبحان خان صاحب چه کومه خبره اوکړه نو هغه کلی چه په کوم ځائے کښ کار کوی PHE والا هغه به خواه مخواه، چه هغه د لوکل ګورنمنټ سره نه وی او مونږ سره وی خو چه هلته پانپ آچوی نو خواه مخواه به مرمت هم کوی او چه چرته داسے ځائے وی چه پبلک هیلته انجینئرنګ کار کړے وی او فرشونه نے مات کړے وی او فرشونه نے نه وی جوړ کړی نو دے دے پوائنټ آؤټ کړی انشاء الله مونږ به هغه پهلا فرصت کښ ټهیک کړو۔

Mr. Deputy Speaker: Mr. Haji Bahadur Khan, MPA to please ask his Question No. 352. Thank you.

*352 - حاجی بہادر خان: کیا وزیر آبنوشی از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:-

(الف) حلقہ پی ایف 76 دیر میں تا حال آبنوشی کے کل کتنے منصوبے تیار ہیں؛ تعداد فراہم کی جائے۔

(ب) آیا مذکورہ منصوبوں کے لیے افراد تعینات کئے گئے ہیں؛

(ج) اگر (ب) کا جواب اثبات میں ہو تو مذکورہ منصوبے تاحال کیوں بند پڑے ہیں؟ وجوہات بتائی جائیں۔

وزیر آبپاشی و آبنوشی: جواب۔

(الف) حلقہ پی ایف 76 ضلع دیر میں جون 1997ء تک محکمہ نے کل 35 آبنوشی کی سکیمیں مکمل کی ہیں۔

(ب) صرف 27 آبنوشی کی سکیموں پر مناسب دیکھ بھال کیلیے عملہ تعین کیا گیا ہے۔

(ج) مکمل شدہ 35 سکیموں میں سے 27 سکیمیں چالو ہیں، 8 سکیموں کو حکومت کی پالیسی کے مطابق دیہی تنظیمیں اپنی مدد آپ کے تحت خود چلانا تھا مگر یہ تنظیمیں ابھی تک ان سکیموں کو چلانے کے لیے تیار نہیں ہیں۔

حکومت نے سال 95-1994ء میں مکمل شدہ پانی کی سکیموں کو چلانے کے لیے ابھی فنڈ فراہم کئے ہیں۔ اس کے مطابق حلقہ پی ایف 76 ضلع دیر میں ایک سکیم ڈھیری قلعہ کمبٹ شامل ہے، جس کو جلد چلانے کی کوشش کی جارہی ہے۔ جبکہ ایک مکمل شدہ سکیم (گودر تاجک آباد) کو علاقائی تنازعہ کی وجہ سے بجلی کی فراہمی ابھی تک نہیں ہوسکی۔ مناسب حل کے لیے کوشش جاری ہے۔

حاجی بہادر خان: مہربانی سر! کوئسچن نمبر 352 الف، ب، ج۔ زما ضمنی سوال دا دے چہ پہ جندول سب ډویژن کښې خو ټول سکیمونه دی او دوی ورکوی چہ 35 دی نو دا ٹھیک نہ دی جی، 35 نہ دی جی 38 دی۔ درے نے پکښې نہ دی ورکړے او بیا دا کوم چہ بند دی نو دا ئے هم کم ښودلے دی۔ دوی پکښې ښودلے دی چہ ستائیس چالو دی او آتہ بند دی نو دا آتہ نہ دی جی یولس بند دی۔ دغه درے سکیمونه پکښې دوی پرینښودی دی۔ پہ دیکښې داسے سکیمونه شته دے چہ هغه تقریباً پہ 1987ء کښې تیار شوے دی، د هغے تعداد ئے پکښې نہ دے ورکړے۔ پہ 1987ء کښې تیار شوے دی خو د هغے اوس پائپونه هم نشته دے او هغه کوم کوهے چہ دے هغے تہ هم خلقو کمرے ممرے ورآچولے دی او بند دی۔ اوس ورته د بجلنی، تر اوسه پورے د بجلنی نہ او د واپډا د لاسه بند وو۔ هغے تہ اوس ټرانسفارمر لګیدلے دے خو هغه د چالو کیدو قابل نہ دی۔ زما غرض دا دے چہ دا کوم سکیمونه بند دی، چہ دا دوی ښودلے دی، دا آتہ چہ ئے ښودلے دی نو دوی پہ تنظیمونو باندے وانی چہ مونږ بہ ئے چالو کوؤ، نو دلته پہ

دیہاتی علاقو کښې خو تنظیمونه نه کیږي، هلته خو هغه ناکامیابه دي- هغے ته څوک نه جوړیږي- نو دا څومره د حکومت چه پیسے لگیدلے دي، د دے قوم دا به هم داسے پرتے وي او کنه څه بندوبست به نے کیږي؟ څه د ورک چارج پروگرام نے پکار دے چه دا چالو شي، زما غرض دا دے- او بل دا کوم سکیمونه چه نے ښودلے دي نو دا نے کم ښودلے دي، یولس بند دي- په هغے کښې ځنے داسے سکیمونه هم دي چه بالکل خراب دي جي-

جناب قیموس خان: جناب سپیکر! په دے سلسه کښې زما هم یو ضمني سوال دے چه د دے سره تعلق ساتي- زما په خیال باندے زمونږه په دے ټوله صوبه کښې او خصوصاً په هر خانے کښې په دے طریقه باندے سکیمونه بند پراته دي نو زما په خیال باندے زمونږه په پښتنو کښې دا Community system ډیره گرانه خبره ده- په دے سلسله کښې دوی SAP یا د هغه پروگرام نه به مجبوره وي خو کم از کم پکار ده چه خپلے محکمے ته دا هدایات اوکړي چه هغه دا Scheme چالو کړي، روان نے کړي- د څه وخته پورے، په کال کښې، په دوه کښې که خلق هغے ته جوړ شول او بیا نے اغسته نو د هغے نه پس پکار ده چه په هغے عمل درآمد اوکړي خو فی الحال خلق ورته جوړ نه دي او ډیر سکیمونه تیار پراته دي او هغه بند پراته دي-

جناب محمد ایوب خان آفریدی: جناب سپیکر! میرا اس سلسلے میں ایک سوال ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب آفریدی صاحب آپ کا ---------

جناب محمد ایوب خان آفریدی: اس سلسلے میں Suplementary ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اسی سوال کے حوالے سے؟

جناب محمد ایوب خان آفریدی: اسی کے حوالے سے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اچھا Thank You -

جناب محمد ایوب خان آفریدی: جناب سپیکر سر! آج بڑی خوشی کی بات ہے کہ جب آپ اس کرسی سے نیچے ایوان میں بیٹھے تھے تو آپ نے ایسے ہی ایک سوال پر بہت زیادہ بحث کی تھی، جس کے حل کے لئے بھی آپ نے کہا تھا کہ اس کے لئے کوئی حل نکالا جائے۔ آج خوش قسمتی سے آپ As a Speaker بیٹھے ہیں اور شاید آج اس کا کوئی

حل نکل آئے۔ جہاں تک تعلق ہے کہ ایک حلقے کی سکیمیں نہیں ہیں تو جناب یہ پورے صوبے میں جتنی بھی واپڈا سپلائی کی سکیمیں ہیں، جب سے ڈونرز نے ان سکیموں کے لئے فنڈ دیا ہے تو ساتھ ہی ایک Condition لگائی ہے کہ Community خود اس کو چلائے گی، اس کے لئے ویڈیو بنائی جائیں، اس وقت بھی اس پر بہت بحث ہوئی۔ میرے خیال میں 295 سکیمیں یا کچھ ایسی سکیمیں تھیں جو کہ پہلے سے مکمل تھیں لیکن محکمہ نے انکو بھی سٹاف دینے یا بجلی کے بل دینے بھی بند کر دئے تھے۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>، جناب آفریدی صاحب! آپ Supplementary Question کریں۔

<u>جناب محمد ایوب خان آفریدی</u>، جی سر۔ میرا سپلیمنٹری اسی سلسلے میں ہے۔ میں تو یہ کہوں گا کہ ابھی ---------

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>، اس مسئلے پر بحث کرنا چاہتے ہیں تو آپ ایک ایڈجرنمنٹ موشن داخل کریں۔ پھر اس پر تفصیلی بحث میں سب حصہ لیں گے۔

<u>جناب محمد ایوب خان آفریدی</u>، جی میں تو یہ کہوں گا کہ یہ سوال جو ہے، نوٹس میں دینا چاہتا ہوں کہ اس پر بحث کے لئے، اس کے لئے ایک دن مقرر کیا جائے اور اسی سیشن میں ہو جائے کیونکہ 31 دسمبر کے بعد جو سکیمیں چل رہی ہیں ان سے بھی سٹاف کو Withdraw کرلیا جائے گا اور پورے صوبے میں سکیمیں بند ہو جائیں گی اور پانی بھی نہیں ملے گا تو اس لئے میں کہتا ہوں کہ اس پر بحث کے لئے ایک مکمل دن رکھیں یا اسے Committee کے حوالے کریں تاکہ اس کا کوئی حل نکالا جائے کہ یہ سکیمیں کیسے اس صوبہ میں چلیں گی۔ Donor کے ساتھ ہم جھوٹ بھی نہیں بول سکتے کہ ان کی Condition ہے کہ یہ Community خود چلائے گی اور Water Charges کوئی بھی، تو ابھی تک اس کا کوئی حل نہیں نکالا گیا تو آپ کے وساطت سے منسٹر صاحب سے کہوں گا کہ کوئی ایسا جواب ہمیں دیں کہ جن سے ہم مطمئن ہوں۔

<u>Mr. Deputy Speaker:</u> Minister concerned, please.

<u>جناب احمد حسن خان</u>، جناب سپیکر! میرے خیال میں وہ ایک ہی جواب دیں گے تو بہتر ہوگا کہ میں وزیر موصوف سے یہ ضمنی سوال کروں کہ پورے صوبہ سرحد میں ایسی کل کتنی سکیمیں ہیں جو کمیونٹی کے حوالے کرنے کی بنیاد پر اب نہیں چل رہی ہیں؟

بالعموم صوبہ سرحد اور بالخصوص ضلع دیر میں، کیونکہ میرے خیال کے مطابق بہت ساری ایسی سکیمیں ہیں۔ اگر ایسا کوئی جواب انکے پاس نہیں ہے تو بعد میں مجھے دے سکتے ہیں پتہ لگا کر جناب سپیکر۔

Mr. Deputy Speaker: Minister concerned please.

وزیر آبپاشی و آبنوشی: جناب سپیکر صاحب! څنګه چه زمونږه رور قیموس خان، آفریدی صاحب، احمد حسن خان او بهادر خان خبره اوکړله۔ سپیکر صاحب! داسے چل دے چه زه هم د دے ممبرانو په شانتے ممبر یم او ما هم د خپلے حلقے نه ووټ اغستے دے۔ په دے باندے ما خپل ډیپارټمنټ سره څو څو خله میټنګونه کړی دی چه کوم ویډیوز دی دا مونږه پرائیوټائز کوو، داټیوب ویلونه او دا د Maintenance پیسه چه مونږه وایو چه کمیونټی ته دے ورکړی نو ریشتیا ده چه دا ډیره ګرانه خبره ده خو مونږه څه چل اوکړو۔بد قسمتیٔ یا خوش قسمتیٔ سره ډونر ایجنسئیز چه دی هغوی، دا تاسو ته اووایم چه هغوی دا فیصله کړے ده چه دے کال کښې مونږه ټوټل 230 سکیمونه خواه مخواه ویډیوز ته ورکړو۔ هغے کښې Sanitation او واټر سپلائی 30 سکیمونه که تاسو پرائیوټائز کوے نه او دا ویډیوز ته نه ورکوے او لوکل خلقو ته نه حواله کوے نو بیا به مونږه تاسو ته د نوے ټیوب ویل ورکولو بالکل اجازت نه درکوو او هغه خپل فنډز به هم نه ورکوو۔ په دے لړ کښې ما مخکښے هم دا خبره کړے وه، په دے فلور آف دی هاؤس چه مونږه لګیا یو کوشش کوو او دا یواځے مونږه د پاره نه ده، دا د ټول پاکستان د پاره ده او دے سره دا ډونر ایجنسی بالکل دا خبره نه منی۔ کومه پوره چه زمونږه دا 1994-95ء کښې 127 ټیوب ویلونه داسے وو او هغه کښې زمونږه پی سی ون تیار دے او د هغے د چالو کولو د پاره زه دا کمټمنټ کوم، په دے فلور آف دی هاؤس چه مونږه د یو کال د پاره For trial basis باندے به چلوو او باقی 1995-96ء کښې 136 داسے سکیمونه دی چه هغه تیار دی، د هغے پی سی ون مونږه جوړ کړے دے، هغه به هم انشاء اللّٰه مونږه چالوکوو خو دا ټول هر څه چه کوو نو د یو کال د پاره For trial basis او دا چه کوم پاتے دی نو زمونږه د جون 1997 نه جون 1998 پورے دا Limit دے چه مونږه به دا خواه مخواه د

ډونر ایجنسیانو په وینا باندے پرائیویټائز کوؤ۔ دا ما ته هم پته ده چه دا Workable نه کیږی خو زمونږه مجبوری ده او د دے نه بغیر مونږ؟ مخکښے نه شو تلے۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>، محمد ایوب خان آفریدی نے Verbally اور آنریبل ممبر جناب نجم الدین خان صاحب نے In writing میں رول 48 کے تحت نوٹس دیا ہے کہ Is it the desire of the House that Question No. 352 may be put fordiscussion.

(The motion was carried).

<u>Mr. Deptuy Speaker:</u> Again. ....

<u>Minister for , Irrigation:</u> We , the Government have no objection on that.........

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>، Question No. 352 discussion کے لئے منظور ہو گیا ہے۔

<u>وزیر آبپاشی و آبنوشی</u>، صرف یہ Question نہیں بلکہ اس کے ساتھ باقی ایم پی اے صاحبان کے بھی جو خدشات ہیں وہ سارے Collectively اس میں Discuss کئے جائیں۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>، جس وقت اس Question پر بحث ہوگی تو اس میں تمام مسئلوں پر بحث ہو گی۔

<u>نوابزادہ محسن علی خان</u>، جناب سپیکر صاحب! آپ نے کونسا دن مقرر کیا ہے؟

<u>جناب ہمایوں سیف اللہ خان</u>، جناب سپیکر صاحب! اگر مجھے اجازت ہو تو ایک منٹ بات کرتا ہوں۔ منسٹر صاحب نے فرمایا ہے کہ انکو بھی لوگوں نے ووٹ دیئے ہیں اور ان کو معلوم ہے تو ہاں جی، ہمیں معلوم ہے کہ انکو لوگوں نے ووٹ دیئے ہیں اور یہ بڑے اچھے وزیر ہیں۔ میں ذرا اتنا کہوں گا کہ ہمیں بھی لوگوں نے ووٹ دیئے ہیں اور یہاں بھیجا ہے اور میرے ضلع سے جناب منسٹر صاحب نے تین pprovedA سکیمیں بدل دی ہیں۔ اب میں یہ پوچھنا چاہوں گا کہ Approved تین سکیمیں بدلنا میرے حلقے میں، میرے بھائی کے حلقے میں، یہ کونسا انصاف ہے؟ وہاں سے تو ہمیں ووٹ ملیں ہیں، انہوں نے تو ہمیں یہاں بھیجا ہے تو اس میں منسٹر صاحب کچھ کہہ سکیں گے۔

وزیر آبپاشی و آبنوشی: جناب سپیکر صاحب! یہ سکیموں کی ٹرانسفر یا شفٹنگ کی بات نہیں ہو رہی۔ میں یہ کہہ آیا ہوں کہ ویڈیوز کی جو بات ہے تو ہمارے لوگ ابھی اس معیار پر نہیں ہیں کہ وہ خود چلائیں باوجود اس کے کہ حکومت کا Maintenance پر اتنا پیسہ خرچ ہو جاتا ہے کہ وہاں ہم نئی سکیمیں نہیں دے سکتے' اس لئے ہم یہ کوشش کرتے ہیں۔ بحث ہو گی تو اس میں ہم سب ان کو بتا دیں گے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اس پر تفصیلی بحث ہوگی انشاء اللہ۔ Now I request Mr, PirMohammad Khan, MPA to please ask his Question No, 89.

*89 - جناب پیر محمد خان: کیا وزیر اعلیٰ صاحب ازراہ کرم فرمائیں گے کہ:۔

(الف) آیا یہ درست ہے کہ صوبہ سرحد میں پبلک سروس کمیشن کا محکمہ قائم ہے؟

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ محکمہ کے پاس گزشتہ کئی سالوں سے کیس التوا میں پڑے ہیں؟

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ محکمہ میں اب رشوت عام طور پر چل رہی ہے؟

(د) اگر (الف) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا حکومت مذکورہ محکمہ کو ختم کرنے کا ارادہ رکھتی ہے تاکہ حکومت کے اخراجات کم کئے جاسکیں؟

وزیر اعلیٰ سرحد، جواب۔

(الف) یہ درست ہے۔

(ب) موجودہ کمیشن کے پاس کافی تعداد میں Cases التوا میں پڑے تھے۔

(ج) کمیشن کے بارے میں ایسی کوئی رائے سامنے نہیں آئی۔

(د) کمیشن آرٹیکل 242 کے تحت ایک آئینی ادارہ ہے۔ اسکو آئینی ترمیم کے بغیر ختم نہیں کیا جاسکتا۔

جناب پیر محمد خان: شکریہ۔ جناب سپیکر صاحب! سوال نمبر 89 الف' ب' ج' د۔ د دے جواب نه مطمئن خو نه یم' د پبلک سروس کمیشن باره کښې ما سوال کړےدے ځکه چه د پبلک سروس کمیشن کارکردګی ډیره ناقصه ده او په کلونو دوی سره ډیمانډ پروت وی او دوی انټرویوګانے نه راغواړی او ریزلټ ئے هم out کوی نه او زمونږه ډیر سکولونه داسے خوشے پراته دی' ډیرهسپتالونه داسے خوشے پراته دی - مخکښے کال خو د دغه پبلک سروس کمیشن نه عوام' دا

ممبران او حکومت هم تنګ شو نو ګیاره باره سو ډاکټرانئے بهرتی کړل، هاؤس اجازت ورکړو په کنټریکټ بیس باندے۔ دا څکه چه پبلک سروس کمیشن سره Demand پروت وو او هغوی پرے کار نه کوؤ نو دا Question ما څکه کړے دے۔ د څو پورے چه هغوی سره زمونږه Demand پروت وی د هرے محکمے باره کښ نو هغوی بهرتی کوی نه او نه د هغے اخبار کښ Advertisement ورکوی چه خلق راشی انټرویوګانو له او بیا که را هم شی نو په میاشتو باندے بلکه کال پکښ واوړی او هغه ریزلټ دهغے بیا نه Out کیږی۔ نو جناب سپیکر صاحب ټهیک ده چه Article-242 لاندے خو دا محکمه ختم کیدے نه شی، په دے زه پوهه یم خو دا سوال ما څکه پیش کړے دے چه مرکز ته دے وینا اوکړی چه دا Localise غوندےکړی، د هر ډویژن په سطح باندے محکمه تقسیم شی او د مقامی هغه محکمو کمیټے پکښ کینی نو لږ غوندے کار به Speed up شی۔ او په دے محکمه کښ رشوت هم شروع شوے دے۔ دوی چه کله انټرویوګانے اوکړی او Result د چا جمع شی نو هغه ورسره تر ډیر وخته پورے خفیه پراته وی او بیا چه څوک راځی نو هغه که په دوه، درے یا یو نمبر باندے څوک مخکښے کیږی نو د هغه نه څه پیسے واخلی او هغه یو نمبر هغه ته زیات ورکړی او هغه د بل نه مخکښے شی۔ نو په دے وجه دا Question ما ورکړے دے۔ آیا حکومت دے ته تیار دے، یو، چه مرکز ته دے سفارش اوکړی چه دا د صوبےپه سطح چه پبلک سروس کمیشن دے، دا دویژنل وانز کړی چه په هر ډویژنکښ مقامی د هغے د پاره کمیټے مقرر کړی چه انټرویو نے زر کیږی او بیا نے Result هم زر راځی او دویم د رشوت د خاتمے دپاره دوی تیار دی چه دا خاتمه پکښ اوکړی؟

جناب ڈپٹی سپیکر۔ آنریبل منسٹر صاحب سے درخواست ہے کہ آپ کے سوال کا جز "د" ہے اس کا غلط جواب دیا گیا ہے کہ آرٹیکل 246 نہیں ہے، اسے آرٹیکل 242 پڑھیں۔ یہ آرٹیکل 246 نہیں اور اسے صحیح ہونا چاہئے تھا۔

جناب بشیر احمد بلور (وزیر قانون و پارلیمانی امور)۔ 242 ہے وہ 6 اور 2 آپ دیکھیں تو لکھنے میں اتنا فرق نظر نہیں آتا۔ وہ پرنٹ میں -------

جناب ڈپٹی سپیکر۔ آرٹیکلز میں بڑا فرق آجاتا ہے۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: پرنٹ میں غلطی ہوگی مجھے پتہ ہے۔ آرٹیکل 242 ہے اور میرے بھائی نے بھی 242 کی بات کی ہے۔ جہاں تک--------

جناب احمد حسن خان: اخرنی خبره کومه، یوه شوه- سر! تاسو دا ټهیک شوه او که د منسټر صاحب دا خبره ټهیک شوه؟

وزیر قانون و پارلیمانی امور: نه جی، د هغوی هغه ټهیک شوه- مونږه دا فرق نه کوو- مونږه جهګړه نه کوو-

جناب ڈپٹی سپیکر: Constitution صحیح ہے-

وزیر قانون و پارلیمانی امور: سپیکر صاحب! لکه احمد حسن خان چه څنګه اوفرمائیل، Problem دا وو چه زمونږه دوه ممبران پبلک سروس کمیشن کنبں کم وو او دویمه دا خبره وه چه هغه وخت زمونږه چه کوم چیئرمین وو هغه ناجوړه وو او خدائے دے اوبخښی هغه هم په حق اورسیدو- It present دپبلک سروس کمیشن Strength پوره دے او زه دوی ته دا عرض کوم چه مونږه د 577 ډاکټرانو د پاره ونیلے وو او د 437 ډاکټرانو آسامیانے چه دی هغوی پُر کړی دی- مونږه سره دلته د ایس ای ټی د پاره 144 آسامے وے، 1020 کسان پکښں امیدواران وو او هغے کښں 144 کسان هغوی منتخَب کړیدی- زما دا عرض دے لکه څنګه چه دوی اوفرمائیل که دا مونږه ډویژنل لیول کړو نو دا مونږه ډویژنل لیول په دے نه کوو او زما خیال دے دوی به ما سره پهدے Agree کوی چه دا پبلک سروس کمیشن یو داسے شئے دے، مونږه غواړو چه دلته دے زیات نه زیات Pure او Merit باندے خلق راشی- که د ډویژن خبره شی نو ډویژن کښں به بیا هغه سفارش، تعلق او هغے باندے به زیات خلق Insist کوی- Presently چه کوم چیئرمین دے هغه باندے زما، دا درشوت خبره کوی زما خیال دے چه خالد منصور خان At present چیئرمیندے نو د هغوی په Honesty باندے څوک غږ نه شی کولے- او دا ټول ممبران چه دی داسے Honest خلق دی نو زمونږه بدقسمتی دا ده چه زمونږه دا ټوله معاشره هم دغسے شانتے ده او د حکومت تاسو ته پته ده کوشش کوی چه هر شئے په میرټ اوکړی- مونږه کوشش کوو چه هر څنګه چه وی چه دا

رشوت، هر چرته چه وی مونږه د ختم کولو کوشش کوؤ او دا ورته تسلی ورکوم چه انشاء الله دیکښ به رشوت نه وی۔ او انشاء الله دا خلق به ټول په میرټ باندے راخی او زمونږه حکومت، د میر افضل خان دور کښ مونږه دا فیصله کړے وه چه اے ایس آئی صاحبان به هم د پبلک سروس کمیشن نه راخی او appointmentDirect به نه کیږی۔ Direct appointment کښ بیا د ډویژنل لیول پورے ډیر Interference کیږی۔ ایم پی اے صاحبان، منسټران او بیا ټول ګورنمنټ به پکښ Involve شی نو ځکه مونږه دا غوارو چه دا دے Independent کار کوی۔ زه ورته دا تسلی ورکوم چه دا به مونږه انشاء الله Activate کړو چه دا کومے آسامے خالی دی، هغه به زر تر زره پُر کړو۔

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب! رومبنے Question به زما دا وی چه د 1990 ء نه تراوسه پورے، دوی باندے دا لازمه ده چه پبلک سروس کمیشن به خپل رپورټ په اسمبلیٔ کښ پیش کوی۔ دوی د 1990 ء نه تر اوسه پورے څو خله رپورټ پیش کړے دے؟ دویمه دا ده چه په دے محکمه کښ د تحصیلدارانو او نورے ډیرے بهرتیانے کیږی، په هغے کښ ما ته پته ده، ما له خلق راغلی دی، هغوی وائی چه تین لاکھ روپے په Post باندے زمونږه نه غواړی، ور ئے کړو او کنه د چا په لاس باندے ئے ورکړو۔ دا د اوس نه، نه وایم، ما د سړی نوم نه دے اغستے چه فلانی، د ډیر وخت نه دا شئے راروان دے، زه د ډیر وخت نه ممبر یم۔ د ډیر وخت نه مونږه ته دا خبرے راخی، د هرے محکمے باره کښ چه تحصیلدارے باندے تین لاکھ یا ساړھے تین لاکھ روپے ورکړم او که ورنکړم۔ ما له پیسے پیدا کړه، ما ته پخپله سړے راغلے دے نو ما ورته اووے چه ما سره خو دومره پیسے نشته۔ بهرحال، د دے حل دا دے چه دا Localise شی۔ هر څیز نه چه کرپشن ختم کوے نو دا به Localise کوے۔ دویمه دا ده جناب سپیکر صاحب! چه ما لکه اوس سوال اوکړو چه د 1990ء نه په دیخوا دوی څو خله دوی اسمبلیٔ ته Report پیش کړے دے؟

وزیر قانون و پارلیمانی امور: سپیکر صاحب! دوی دے نوے Question اوکړی

نوزه به د Department نه پته اوکړم ما ته خو Direct، رشتیا خبره دا ده چه پته هم نشته چه دا نے ولے نه دے پیش کړے او دا پیش کول غواړی۔ خو زه دا عرض کوم چه دا Localise کولو باندے زما خپل خیال دا دے او زما دا محترم ممبر صاحب به هم دے سره اتفاق کوی چه دا څومره Localise شی نو دومره به پکښ کرپشن هم زیاتیږی۔ نو دا ورته مونږه خواست کوؤ چه دا کومه خبره دوی کوی چه یره دا کرپش شوے دے نو کرپشن خو هر محکمه کښ دے۔ ما خو ورته اووئیل چه د حکومت کوشش دا دے چه مونږه دا، هغه وانی چه د مخکښیے نه لګیا دے۔-------

Nawabzada Mohsin Ali Khan: I am on a point of order Sir.

وزیر قانون و پارلیمانی امور: نو اوس Present دے مونږه ته مثال راکړی۔ که دے Present حکومت کښ وی نو مونږه به انشاء الله د هغے خلاف هر یو کس چه وی، لوئے نه لوئے سړے، د هغوی خلاف به مونږه Action اخلو خو دوی زړے خبرے کوی نو د زړے خبرے خو مونږه دلته جواب نه شو ورکولے۔

Nawabzada Mohsin Ali Khan: I am on a point of order.

Mr. Deputy Speaker: Wel come honourable Member Mohsin Ali Khan at large.

نواب زادہ محسن علی خان: جناب سپیکر صاحب! وزیر قانون صاحب نے فرمایا ہے کہ مجھے پتہ بھی نہیں ہے کہ یہ رپورٹ ہم نے پیش کرنی ہے یا نہیں۔

جناب باز محمد خان: محترم سپیکر صاحب!----

وزیر قانون وپارلیمانی امور: میں نے یہ کہا ہے کہ پیش کی ہے یا نہیں کی ہے۔ یہ ڈیپارٹمنٹ سے پوچھ کر کریں گے۔ میں نے یہ نہیں کہا ہے کہ مجھے پتہ نہیں ہے کہ پیش کرنی ہوتی ہے یا نہیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: Question یہ نہیں تھا، آنریبل ممبر صاحب نے Question یہ کیا تھا کہ کتنی Reports پیش کی گئی ہیں تو Reportes تو پیش ہوئی ہیں۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: یہ پوچھ کر بتائیں گے کہ----------

جناب ڈپٹی سپیکر: رپورٹیں پیش ہوئی ہیں۔ تعداد کا انہوں نے کہا ہے۔

نواب زادہ محسن علی خان: جناب سپیکر! میں صرف اتنی گزارش کرونگا۔۔۔۔۔۔

جناب باز محمد خان: محسن علی خان خو راغلے دے، ما ونیل جوڑے دے هم د کیان غوندے چرته تلے دے۔۔۔۔۔(قہقہے)۔۔۔۔

نوابزادہ محسن علی خان: بنوں کښې لګیا ووم ده سره جی۔

جناب اکرم خان درانی: دا محسن علی خان دے د خپلے خبرے وضاحت اوکړی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: دے خو لګیا وو، د دے تکی دے وضاحت اوکړی چه دا ولے ده دا خبره اوکړه۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی: سر! اسکی وضاحت چاہیئے۔ اسکی وضاحت چاہیئے۔ اکرم درانی اپنی سیٹ پر بھی نہیں ہیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ انہیں موقع دیں تو محسن علی خان وضاحت کر دیں گے۔یہ الگ بات ہے کہ باز محمد خان صاحب اجلاس میں موجود تھے۔

نواب زادہ محسن علی خان: پبلک سروس کمیشن کی رپورٹ ایک Constitutionaly It is mandatory کہ ہر سال پبلک سروس کمیشن کی رپورٹ اس معزز ایوان میں پیش کیجائے۔ This is one of the report which is mandatory by the Constitution. آنریبل لاءمنسٹر صاحب کو اس کے بارے میں کوئی شک و شبہ نہیں ہونا چاہئے ۔ He shauld know that every year the Public Service Commission report has to be presented in the House.

وزیر قانون و پارلیمانی امور: سپیکر صاحب! زه به بیا دا عرض اوکړم چه محسن علی‌خان خو رشتیا خبره ده ډیر پوښه او قابل سړے دے او دے به مونږه ګاینډ کوی خو ما دا ونیلی دی چه د 1990ء نه تر اوسه پورے نه دے پیش شوے، دا به زه تپوس کوم چه ولے نه دے پیش شوے۔ داسے خبره نه ده چه نه پیش کول غواړی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اسمبلی میں اس صوبے کی پبلک سروس کمیشن کی رپورٹ پیش ہو چکی ہے۔ اگر ممبرز چاہیں تو اس پر کسی دن بحث بھی کی جا سکتی ہے۔ تھینک یو۔ میرے خیال میں پیر محمد خان صاحب آپ Satisfied ہیں۔ اب تو کوئی مزید سوال نہیں

پوچھنا۔ Now I will request-------

جناب پیر محمد خان، Satisfy تو نہیں ہوں لیکن پورا جواب نہیں دے سکے ' اس لئے میں خاموش ہوں۔

Mr. Deputy Speaker: Now I will request Engineer Gian Singh to please ask his Question No. 285.

*285۔ انجنیئر گیان سنگھ، کیا وزیر اوقاف و اقلیتی امور ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ،

(الف) آیا یہ درست ہے کہ صوبے میں مذہب کی بنیاد پر انسانیت کو اکثریت و اقلیت کے نام پر تقسیم کیا گیا ہے؟

(ب) اگر (الف) کا جواب اثبات میں ہو تو (i) آیا اس صوبے میں اقلیتوں کے حقوق و اختیارات محفوظ ہیں؟

(ii) اسلامی جمہوریہ پاکستان کے آئین کے آرٹیکل 36 کے مطابق اقلیتوں کو جن حقوق کے تحفظ کی ضمانت دی گئی ہے وہ ان کو کیوں میسر نہیں؟

جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات)، جواب۔(جواب وزیر جنگلات نے پڑھا)

(الف) یہ درست نہیں ہے۔

(ب)(i) جی ہاں۔

(ii) اسلامی جمہوریہ پاکستان کے آئین کے آرٹیکل 36 کے مطابق اقلیتوں کو جن حقوق کے تحفظ کی ضمانت دی گئی ہے وہ سب انکو میسر ہیں۔

(الف) یہ درست نہیں ہے کہ مذہب کی بنیاد پر انسانیت کو اکثریت و اقلیتً کے نام پر تقسیم کیا گیا ہے۔ یہ تقسیم کسی ملک یا صوبے میں آبادی کے لحاظ سے تو ہے لیکن انسانیت کا تقدس تمام مذاہب میں برابر ہے۔ تمام مذاہب میں انسان ہونے کے ناطے انسانیت کو ہر جگہ فوقیت دی جاتی ہے۔

(ب) اس صوبے (این ڈبلیو ایف پی) میں اقلیتوں کے حقوق و اختیارات مکمل طور پر محفوظ ہیں اور اسلامی جمہوریہ پاکستان کے آئین کے آرٹیکل 36 کے مطابق اقلیتوں کو جن حقوق کے تحفظ کی ضمانت دی گئی ہے وہ سب انکو میسر ہیں۔ جن میں (۱) تعلیم حاصل کرنے کی سہولت میسر ہے۔

(۲) صوبائی و وفاق میں ادنیٰ سے لیکر اعلیٰ عہدوں تک ملازمت حاصل کرنے کی

سہولت موجود ہے۔

(۳) اپنی عبادت اپنے رسم و رواج کے مطابق اپنے عبادت گاہوں میں ادا کرنے کی مکمل آزادی حاصل ہے۔

(۴) جائیداد خریدنے و فروخت کرنے کی کوئی ممانعت نہیں ہے۔

(۵) بالغ رائے دہی کی بنیاد پر ووٹ ڈالنے اور اپنی ہی قوم میں سے (ممبر) منتخب کرنے کی مکمل اجازت حاصل ہے جو کہ تحصیل، ضلعی، صوبائی اور وفاقی سطح تک موجود ہے۔

(۶) پاسپورٹ، شناختی کارڈ، ڈرائیونگ لائسنس، اسلحہ لائسنس وغیرہ تک مروجہ قانون کے مطابق حاصل کرنے کا حق حاصل ہے۔

(۷) کاروبار و بزنس کرنے پر کوئی روک ٹوک نہیں ہے۔

(۸) بازاروں، سنیما گھر، تفریح گاہوں وغیرہ میں آنے جانے پر کوئی قید و بند نہیں ہے۔

(۹) جلسے، جلوس کرنا، مختلف اصلاحی، فلاحی تنظیمیں بنانا اور ان کے انعقاد پر کوئی پابندی نہیں ہے۔

(10) یہاں تک کہ شراب پینے کے لئے اسلامی جمہوریہ پاکستان نے اقلیتوں کو خصوصی طور پر شراب کے لائسنس عطا کر رکھے ہیں۔

Article No. 36 of the Constitution of Pakistan.

Protection of Minorities.

" The State shall safeguard the legitimate rights and interests ofMinorities , including their due representation in the Federal and Provincial services."

انجنئیر گیان، سوال نمبر 285 ۔ زما دا سوال دے چه آیا یہ درست ہے کہ صوبے میں مذہب کی بنیاد پر انسانیت کو اکثریت و اقلیت کے نام پر تقسیم کیا گیا ہے؟ نو دوی جواب ورکڑے دے چه دا درست نه دے۔ یو خو دلته جی زه لږ Confuse غوندے یم چه زمونږه دا تقسیم یا دلته چه زه په کوم ریزرو سیټ باندے راغلے یم نو په کوم بنیاد راغلے یم؟ بل بیا په (ب) جز کښ دوی دالیکلی دی، سوال دے اگر (الف) کا جواب اثبات میں ہو تو آیا اس صوبے میں اقلیتوں کے حقوق و اختیارات

محفوظ ہیں--------

جناب محمد ایوب خان آفریدی، پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب ڈپٹی سپیکر، وہ Question پر بات کر رہے ہیں، آپ بیٹھیں پلیز۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی، سر! پوائنٹ آف آرڈر پر بات کر رہا ہوں۔ اس سے پہلے کہ یہ ----------

جناب ڈپٹی سپیکر، پلیز، آپ بیٹھیں۔ یہ انکا Question ہے، آپ سپلیمنٹری------

جناب محمد ایوب خان آفریدی، سر! اسی سلسلے میں عرض کرنا چاہتا ہوں کہ پہلے دو Questions رہ گئے ہیں۔ میں ان کے بارے میں پوچھ رہا تھا۔

انجینئر گیان، دلته دوی دا لیکلی دی چه جی ہاں۔ دے دویم جز کښې دی چه 'اسلامی جمہوریہ پاکستان کے آرٹیکل 36 کے مطابق اقلیتوں کو جن حقوق کے تحفظ کی ضمانت دی گئی ہے وہ انکو کیوں میسر نہیں ہیں؟ نو دوی لیکلی دی کہ اسلامی جمہوریہ پاکستان کے آئین کے آرٹیکل 36 کے مطابق اقلیتوں کو جن حقوق کے تحفظ کی ضمانت دی گئی ہے وہ سب ان کو میسر ہیں۔ زه دا سوال کوم، د آئین آرټیکل 36 کښې دی او دوی دلته لیکلی هم دی، د وضاحت د پاره به ئے زه تاسو ته لږ په اردو کښې او روم، دا آرټیکل نمبر 36 ۔ مملکت خداداد پاکستان اس بات کی ضمانت دیتی ہے کہ اقلیتوں کے جائز حقوق اور مفادات بشمول صوبائی اور وفاقی ملازمت میں انکی نمائندگی کو یقینی بنایا جائے گا۔ زه جی په دعوے سره دا خبره کوم چه اوسه پورے په ملازمتونو کښې اقلیت ته هیڅ قسم حصه نه ده ملاؤ شوے۔ Reserve seats کښې هیڅ قسم حصه نه ده ملاؤ شوے۔ دا د آئین خبره ده او زه چه کومه خبره کوم هغه په دعوے سره وایمه۔ صرف دلته په صوبائی او قومی اسمبلئ کښې زمونږه Reserve seats شته باقی په یو ډیپارټمنټ کښې دا دوی نشی ثابت کولے چه زمونږه د پاره Reserve seats ایخودے شوے وی۔ اوس جی زه دا عرض کوم چه دا د آئین د آرټیکل36 پامالی ده۔ ولے چه په هغے کښې واضح طور باندے دا لیکلی شوی دی چه په هر ډیپارټمنټ کښې، په صوبائی سطح او وفاقی سطح باندے زمونږه Representation پکار دے۔ دوی اوسه پورے، په 1985 ء کښې دا Amendment شوے دے په آئین کښې او د

1985، نه واخله تر اوسه، 1997، پورے دوی په دے باندے توجه نه ده ورکړے نو زه وزیر صاحب ته خواست اوکړم ستاسو په وساطت چه په دے سلسله کښې ولے اوسه پورے نه دی شوی؟ چه کوم نه دی شوی د هغے به مونږه ته څه سهولت ملاویږی؟ او مخکښے به څه کیږی؟ مهربانی۔

<u>وزیر جنگلات</u>، سپیکر صاحب! دوی چه کوم سوالونه کړے دی، د هغے جوابونه دوی ته ملاؤ شوے دی۔ په دیکښې څه داسے د دوی سره هیڅ امتیازی سلوک په یو محکمه کښې نه کیږی۔ چه کوم د آئین دا حوالے دوی ورکړی دی هغه واضح دی۔ په هغے کښې چه کوم سهولتونه دوی تهورکړے شوے دے، هغے کښې د تعلیم حاصل کولو سهولت دے، د اعلیٰ عهدواو د وړو ملازمتونو پورے، په هر څیز کښې د دوی سره داسے څه فرق چانه دے کړے، یو Minority والا دے او هغه د یو نوکرے امتحان نشی ورکولے یا نشی راتلے او Majority والا راتلے شی۔ هر یو سړے کیناستے شی او هر یو سړے د خپل اهلیت په مطابق هغه نوکرے کښې راتلے شی۔ د عبادت ګاهونو، د رسم و رواج، د دے ټولو آزادی ورته حاصل ده۔ د جائیداد خرید و فروخت آزادی ورته حاصل ده۔ د بالغ رائے دهی په بنیاد باندے ووټونو ورکوی او خپل ممبر منتخب کولے شی۔ پاسپورټونه او شناختی کارډونه، دے کښې ټوله اسلحه لائسنس وغیره لکه څنګه چه د Majority حق دے نو دغه د دوی هم حق دے۔ هر قسم کاروبار نورخلق چه څنګه کولے شی په هغے کښې دوی سره هیڅ څه ناروا سلوک یا څه د تمیز سلوک نه کیږی۔ هغه چه څنګه بل سړے کولے شی هم هغه شانتے بزنس د دوی د پارهم آزاد دے۔ په بازارونو کښې، سینما ګهرو کښې، تفریح ګاهونو کښې، او نورڅه ځایونو کښې، په هغے باندے هم څه داسے پابندی نشته دے چه دے ته Majority والا څوک تلے شی او Minority باندے پابندی ده چه ته دےمخصوص سینما ته نشے تلے یا یو پارک دے او هغے ته نشے تلے یا داسے هوټلے دی چه هغے ته دوی نشے تلے۔ ډیر داسے ملکونه دی چه هغے کښې دا تمیز وی بیا، چه دا د یو د پاره دی او دا د بل د پاره دی۔ پاکستان کښې دا قسم هیڅ نشته او هر ځائے ته هر یو سړے تلے شی او کیناستے شی۔ کوموهوټلو کښې چه Majority والا روټے خوړے شی نو

هلته کښې Minority والا هم خوړے شی، هغه څوک نشی منع کولے او پارک کښې هم گرزيدے شی۔

جناب نجم الدین خان، ضمنی سوال سر۔ گیان سنگھ صاحب دا خبره کړے ده چه په ملازمتونو کښې مونږه ته خپل حق د آئین د آرټیکل ------

وزیر جنگلات، یو منټ جی، که ده لږ غونډے صبر اوکړو نو جی۔ یو منټ که جی صبر، د ده بے صبری جی زه څومره وینم۔ د ده بے صبری ورځ په ورځ زیاتیږی او د هغے ما ته ----(قہقہے)---

ملک جہانزیب خان، دا نجم الدین خان زما په خیال د Minority نمائندگی هم کوی۔ -------(قہقہے)---------

وزیر جنگلات، زما په خیال چه څومره د دوی دا طمع پیدا کیږی نو دوی مونږه کښې د پھوټ اچولو کوشش کوی، چه دوی کښې به مونږه پھوټ واچوؤ او یو فریق به مونږه سره ملگری شی او حکومت به مونږه جوړوؤ۔ د هغے وجے نه د ده بے صبری ورځ تر ورځ زیاتیږی او پته نه لگی چه تر کوم حده پورے به رسی۔ تاسو چه کله د سپیکرے په کرسیٔ کیناستے نو زما حق جوړیدو چه ما تاسو ته مبارک بادی درکړے وے خو -------

جناب ڈپٹی سپیکر، هغه تاسو اوس هم ورکولے شے۔ ---(قہقہے)---

وزیر جنگلات، د هغے زه تاسو ته خبره -------

جناب احمد حسن خان، دا خپل حق ثابت کول، دا څنگه جوړیږی؟

جناب ڈپٹی سپیکر، ما اجازت ورکړے دے جی۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! صرف دا -----

جناب ڈپٹی سپیکر، هغه مبارکی ما ته راکولے شی۔

جناب احمد حسن خان، صرف دا چه ده ته سیټ حالی شو او دا حق هم د ده دے کنه۔

وزیر جنگلات، دے زما ملگرے وو خو هغے کښې، احمد حسن خان زما دخبرے سره، زما دے سره نے اختلاف اوکړو خو زه د ده دے خبرے سره اتفاق کوم۔ څنگه چه ده اووے چه زه یو مخلوبنت، دوه مخلوبنت کالو نه په پارلیمانی

جمهوریت کښې راځم او دا زما د پاره څه نوے خبره وه خکه چه ډپټی سپیکر ته چرته چا مبارک بادی، چا خکه نه ده ورکړے چه ډپټی سپیکرخو ورخ کښې یو خل، په دویمه ورخ یا په دریمه ورخ په دے کرسئ خواه مخواه کینی او دا مے نوے خبره واوریده چه نه میاشتے پس دے یو ډپټی سپیکر، البته بعضے کسانو پکښې دا خبره اوکړه چه د یو دے گورنری مبارک شی او بل دے دا مبارک شی او مستقل دے وی نو که څه دغه خبره وی نو د دے وجے نه زه غلے پاتے شوم او په یو دوه کښې خیران ووم چه واقعی څه داسے خبره که شوی وی ------(قہقہے)---- که واقعی څه داسے خبره شوی وی نو دغه، که نه وی نو د هغے د پاره خو عامه طریقه دا وی چه کله یو ډپټی سپیکر یا د هغه په ځائے باندے چه کوم هغه Panel نے مقرر کړے وی هغے کښې یو سړے لاړ شی نو صرف ډسک خلق وهی او هغه مبارک بادی خو تاسو ته په اوله ورخ مونږه درکړے ده، د هغے ما خکه ضرورت او نه گنړو۔

<u>جناب ډپٹی سپیکر</u>، هغه مبارک بادی د ټولو نه هیره وو۔ نه میاشتے تیر شوے وے۔

<u>وزیر جنگلات</u>، او جی دا نه میاشتے پکښې، دا تاسو ---(قہقہے)--- نه میاشتے تاسو غائب وے نو هغه خو زما په خیال چه کمے د چا دے؟ دغه اوس مونږه نه شو وئیلے خو نه میاشتے تاسو غائب وے، د دے وجے نه دا مبارک بادی---

------

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>: گیان آپ مطمئن ہیں؟

<u>انجینئیر گیان</u>: میں مطمئن نہیں ہوں۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>، اچھا آپ ایسا کریں کہ آپ ایک Specific Question کریں کہ کس معاملے میں آپ سمجھتے ہیں کہ Minority کو اپنے حقوق نہیں مل رہے ہیں۔

<u>انجینئیر گیان</u>، سر! میں نے دو باتوں کی وضاحت کی ہے' ایک تو انہوں نے لکھا ہے کہ ہماری تقسیم جو ہے مذہب کی بنیاد پر نہیں ہوئی۔ ایک تو یہ مجھے ذرا Clear کرا دیں کہ اگر مذہب کی بنیاد پر نہیں ہوئی' ہمیں یہ سیٹیں نہیں دی گئیں تو یہ کس خوشی میں ہمیں دی گئی ہیں؟ دوسرا میرا یہ Question ہے سر کہ جتنے گورنمنٹ کے ڈیپارٹمنٹس ہیں' سیمی

گورنمنٹ کے ہیں اور گورنمنٹ کے، ان میں اس آرٹیکل کے مطابق ہمیں کہیں بھی Reserve seats نہیں ملیں حالانکہ آئین کہتا ہے کہ ہمیں وہاں پر Representation ملے گی، یہ ہماری Minority کے حقوق کی بات ہو رہی ہے سر تو میں اس چیز سے مطمئن ہوں کہ ٹھیک ہے سنیما گھروں میں اور جائیداد فروخت کرنے میں یہ تو ہمیں سب میسر ہیں لیکن جو وہ میرا Main Question ہے، وہ یہ ہے کہ گورنمنٹ کے ڈیپارٹمنٹس میں ہمیں Reserve seats کہیں بھی نہیں ملیں ماسوائے صوبائی اسمبلی اور قومی اسمبلی میں اور ایک یہ انہوں نے دس نمبر پر ضمنی سوال کے جواب میں لکھا ہے، یہاں تک کہ شراب پینے کے لئے اسلامی جمہوریہ پاکستان نے اقلیتوں کو خصوصی طور پر شراب کے لائسنس بھی عطا کر رکھے ہیں تو اطلاعاً عرض ہے کہ اس صوبے میں ہمیں کسی قسم کے لائسنس بھی نہیں ملے اور نہ ہی ہمارا کسی قسم کا شراب کا کوٹہ ہے۔

<u>جناب نجم الدین خان</u>، سر! زه ستاسو نظر دے طرف ته راگرخوم، یو رولنگ غوارم- سر! مثلاً یو سړی اسمبلی Question کړے وی او هغه د هغے نه مطمئن وی نو آیا نور د اسمبلے ممبرانو ته دا حق نه دے حاصل چه هغه دے ضمنی سوال اوکړی؟ دے باندے تاسو خپل Ruling ورکړے جی-

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>، کولے شی جی-

<u>جناب نجم الدین خان</u>، نو اکثر چه مونږه پاسو نو تاسو وائے چه ته مطمئن نے نو بیا مونږه وایو چه مطمئن خو به هله یو، مونږه نه یو مطمئن، چه مونږه ټول مطمئن شو نو بیا به خبره کوو-

<u>ملک جہانزیب خان</u>، دا خو څه Minority والا ممبر نه دے چه ------

<u>جناب نجم الدین خان</u>، سر! زه لږ ستاسو -------

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>، ایسا ہے کہ آپ بالکل اپنا حق سپلیمنٹری Question کے حوالے سے استعمال کر سکتے ہیں لیکن جب ایک سوال پر بحث تفصیل سے ہو جائے اور وہ سوال جس ممبر نے کیا ہے، وہ بھی مطمئن ہو جائے تو پھر اسکے بعد آپ سپلیمنٹری Question نہیں کر سکتے ہیں۔ آپ اگر پہلے کریں جس وقت یہ سوال پیش ہو، اس ممبر کے بعد آپ کو ہمیشہ موقع ملتا آیا ہے۔ آپ پر کسی نے آج تک، میں سمجھتا ہوں اس اسمبلی کی روایت ہے کہ کبھی پابندی نہیں لگی ہے۔ پلیز۔

جناب نجم الدین خان: ما ستاسو خبرے نه----

جناب والٹر مسیح: پوائنٹ آف آرڈر سپیکر سر!

جناب نجم الدین خان: ستاسو د خبرے نه مطمئن یم جی- یو منټ زه Already پوائنټ آف آرډر باندے ولاړ یم- بل زما ریکوسټ دے دلته، دا مے درخواست دے، ما مخکښے هم جی ستاسو، په دے اسمبلیٔ کښې ما دا درخواست کړے وو چه د حاجی عدیل صاحب په مشرے کښې دے یو سکول چرته کهولاؤ شی چه په هغے کښې دا ممبران، چه کوم په دے خبره باندے نه وی پوهه چه دا په دے پوائنټ خبره کیدے شی او که نشی کیدلے لکه دوه درے خله دلته ممبران پاسیدل، زه ئے نوم نه اخلم، څوک وائی دا د Minority سوال دے دے پکښې څنګه پاسی او څوک وائی نه دا د حمیدالله سوال دے د ده پکښې څه کار دے نو ما خو دا مخکښے هم ونیلے دی چه د ممبر په حیثیت باندے په دے صوبه کښې چه د کومه خبره یا مسئله راوچتیږی د یو ممبر په حیثیت دا زما حق دے چه زه په هغے خبره اوکړم-

جناب ډپټی سپیکر: مهربانی اوکړئ تاسو د خپل حق استعمال اوکړے-

جناب نجم الدین خان: لیکن دا جهانزیب خان په مخه باندے وائی، ده له لږ ټائم ورکړے-

جناب ډپټی سپیکر: نجم الدین خان! تاسو د خپل حق استعمال اوکړے او سپلیمنټری Question اوکړے- د هر ممبر حق دے چه هغه سپلیمنټری Question کولے شی-

جناب والٹر مسیح: پوائنٹ آف آرڈر سپیکر سر-

جناب ډپټی سپیکر: Please sit down- ملک صاحب کینه-

ملک جهانزیب خان: د مذهب خبره ده نو په دیکښې زیات حق هغه ته حاصل دے-

جناب ډپټی سپیکر: ملک صاحب! سپلیمنټری کونسچن کولے شی-

جناب والٹر مسیح: سپیکر صاحب! چونکہ منسٹر صاحب نے آپ کو مبارک باد دینے کے حوالے سے اور ہمارے دوسرے ارکان اسمبلی نے گپ شپ میں جو کہ گیان سنگھ صاحب Explain کرنا چاہتے تھے' وہ بات جو ہے گپ شپ میں اِدھر اُدھر ہونے لگی ہے- لہذا میں

یہ سمجھتا ہوں کہ گیان صاحب نے جو کچھ کہا ہے، وہ حقیقت پر مبنی ہے۔ چونکہ انہوں نے رولز کا بھی حوالہ دیا ہے، آئین کا بھی دیا ہے اور ابھی میں، یہ تو منسٹر صاحب جواب دے رہے ہیں کہ ان کو ہوٹل میں کھانے کی بھی اجازت ہے، وہ تو ہر ایک کو اجازت ہے کیونکہ ہر ایک نے اپنی Pocket سے بل دینا ہوتا ہے، یہ کوئی ہم پر احسان نہیں ہوتا۔ میں یہ سمجھتا ہوں، سینما گھر میں جائیں گے تو ادھر بھی ہمیں ٹکٹ لینا پڑے گا۔ اس میں ہمیں کوئی سنیما کا مالک تو نہیں بنایا جا رہا، میں یہ زندہ ثبوت دیتا ہوں کہ آپ یہ دیکھیں کہ ہم اقلیت کے ممبر ہیں اور اقلیتی منسٹر مسلمان ہے، یہ ہمارے عوام پر احسان ہو رہا ہے۔ آپ یہ سوچیں، یہ ایک زندہ ثبوت ہے، دوسرے تمام محکموں کو چھوڑ دیں کہ ہمیں سب کچھ ملتا ہے، چلو جی For example ہم Accept کرتے ہیں، ہمیں کون سی منسٹری انہوں نے دی ہے ---(قہقہہ)--- ہماری اپنی اقلیتی امور کی جو منسٹری ہے وہ بھی نہیں دی گئی لہذا سپیکر صاحب ہم اس پاکستان کے وفادار شہری ہیں اور خدا کی مہربانی سے پچاس سال میں ہم یہ فخریہ کہتے ہیں کہ اس ملک کی خدمت کر رہے ہیں اور آج تک کوئی بھی اقلیت میں سے ایسا آدمی گورنمنٹ ثابت نہیں کر سکی جو کہ اس ملک کا غدار ہوتا۔ ہم وفادار ہیں اور انشاء اللہ وفادار رہیں گے۔ اس ملک کی مٹی جو ہے وہ ہماری سانسوں میں ہمارے Blood میں رچی ہوئی ہے لیکن ہمیں افسوس ہے کہ ہمیں کوئی حق نہیں دیا جاتا۔ آئین کے مطابق ہمیں کوئی حق نہیں دیا جاتا لہذا میں اپنے پریس والے بھائیوں کو کہوں گا کہ خدا کے لئے پریس والوں آپ بھی اقلیتوں کو کچھ نہ کچھ حق تو دے دیا کریں ---(قہقہہ)---

جناب ڈپٹی سپیکر: مسٹر والٹر سراج صاحب! آپ کا ضمنی Question شاید یہ ہے کہ اقلیتوں کو ان کی وزارت چاہیے تو میرے خیال میں وزارت تو ہے اور وزیر بھی موجود ہے۔ گیان سنگھ صاحب آپ کا ضمنی Question میں یہ سمجھا ہوں کہ شراب کے پرمٹوں کے حوالے سے آپ نے کہا ہے کہ یہاں کسی کو نہیں دیا گیا تو یہ تو بڑی اچھی بات ہے کیونکہ میرے خیال میں کسی بھی مذہب میں شراب پینا حلال نہیں ہے۔ شکریہ۔

انجینئیر گیان: انہوں نے تو حلال کر دی ہے۔ انہوں نے تو لکھا ہے کہ ہمارے لئے حلال ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: میں تو سمجھتا ہوں کہ یہ غلط تاثر ہے۔ جتنے مذاہب کا میں نے مطالعہ کیا ہے تو کسی مذہب میں بھی شراب کی اجازت نہیں ہے۔

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! والٹر سراج صاحب کی تقریر سے آپ نے غلط تاثر لیا ہے، ان کا جو افسوس ہے تو ہم ان کے ساتھ ان کے افسوس میں شریک ہیں، ان کو وزارت دے دینی چاہیے۔ کوئی بھی ممبر ہو جناب سپیکر۔

جناب نجم الدین خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب ڈپٹی سپیکر: بیٹھیں جی، No point of order.

وزیر جنگلات: دا کومے ټولے خبرے چه ما اوکړے، د تعلیم حاصلول، د اعلیٰ عهدو نه تر لاندے عهدو پورے په هرے نوکرے کښ راتلل، خپلو عبادت گاهونو کښ د خپل رسم و رواج مطابق خپل عبادتونه کول، د جائیداد خرید و فروخت، بالغ رائے دهی باندے ووټونه اچول، پاسپورټ اوشناختی کارډ، سنیماګهر او دا نور هر څه چه ما اوونیل، دوی د روټۍ خبره کوی چه مونږ هوټل ته لاړشو نو دا خو تاسو ته معلومه ده چه هر یو تن چه ځی نو د روټۍ پیسے به خوامخواه ورکوی خو مطلب دا دے چه هر یو څیز کښ دا څه فرق نشته۔ په تعلیم کښ، اوس په سکول کښ که څوک سبق وانی او څوک وانی چه دے اقلیت سره تعلق لری -------

جناب ڈپٹی سپیکر: د ممبر صاحب کوئسچن دا دے چه سروس کښ هغوی ته پوره کوټه نه ملاؤیږی، د هغوی نور څه اعتراض نشته۔

وزیر جنگلات: ما ته خو جی د کوټے متعلق څه معلومات نشته چه د دوی د پاره څومره کوټه ده۔ دوی خو دے پکښ دا ذکر اوکړی کنه چه د دوی د پاره په آئین کښ څومره کوټه مقرر ده چه هغه دوی ته نه ده ملاؤ شوے۔ په آئین کښ خو جی دا دی چه په هر یو نوکرے کښ دوی راتلے شی یعنی منع کیدے نشی۔ که دوی دا اووانی چه په آئین کښ دومره کوټه وه او په هغے کښ مونږ سره کمے شوے دے نو د هغے به مونږه بالکل ازاله کوؤ یا دویمه خبره چه دوی کومه کوی، د دوی مطلب صرف دا دے کنه جی چه اقلیت دے څه خاص دغه اوګڼړلے شی او دا اکثریت چه دے دا دے لاندے اوګڼړلے شی نو دغه خو فی الحال نه دی شوی خو مطلب دا دے چه مساویانه طریقے سره شوے ده او که د دوی مطالبه دا وی چه البتا فرق دے راشی نو دغه څه خبره پکښ نشته۔

Mr.: Deputy Speaker: Honourable Engineer Gayyan Singh, please ask another question No.347.

انجنئیر گیان، سر! زہ، Excuse me Sir ۔ زہ د وزیرصاحب پہ دے خبرہ واضح فرق راغلے دے جی پہ دے ھاؤس کښ، تاسو اوګورے مونږ د Minority او د Majority واضح فرق راغلے دے۔

جناب ڈپٹی سپیکر، ممبر صاحب! Question, if you want to discuse this matter please. سیکرټریټ ته تاسو ایډجرمنټ موشن ورکړنی نو په هغے باندے به ډسکشن اوکړو، په کوئسچن باندے دومره ډسکشن نشی کیدے۔ تاسو اوس مهربانی اوکړے ----------

انجنئیر گیان، زہ دا درخواست کومہ چہ دا دے دبحث د پارہ منظور شی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، مہربانی اوکړے د 347 باندے------

انجنئیر گیان، د Act لاندے دا دے------

جناب ڈپٹی سپیکر، You are late ۔ 148 کښ دا نه دے جی۔ It is 48 ۔ مخکښ هم نجم الدین صاحب تاسو غلط لیکلے وو۔ .Its late تاسو اوس مهربانی اوکړے Question No. 347 اوکړے او د دغے د پاره ایډجرمنټ موشن داخل کړے۔ Your adjourment motion will be intertained

انجنئیر گیان، دا جی ډیر ضروری دے، آئینی خبره ده او تاسو لږخو دے ته توجه ورکړے جی۔ تاسو، د آئین د آرټیکل 36 لاندے خبره کومه او دا ډیره ضروری ده جی یا خو دے داسے اوشی چه مونږ دلته کښ ناست یو نو مونږ دے هم د دے خانے نه دغه کړی ولے چه هسے هم Majority او Minority خو شته کنه۔

جناب ڈپٹی سپیکر، معزز ممبر صاحب میں آپ کو صحیح راستہ بتا رہا ہوں کہ آپ ایڈجرمنٹ موشن لائیں تاکہ اس کے تمام پہلو پر Discussion ہو جائے، آپ Question میں صرف وہ پہلو Discuss کر سکتے ہیں جس کے لئے آپ نے Question کیا ہے۔ آپ اگر چاہتے ہیں کہ اس مسئلے پر تفصیلی بحث ہو تو آپ ایک تحریک التواء داخل کریں، اقلیتوں کے حقوق کے حوالے سے اس پر بحث ہوگی اور ہم سب اس میں حصہ لیں گے میرا یہ

خیال ہے۔ اب آپ سے درخواست ہے کہ اپنا سوال نمبر 347 پیش کریں، پلیز۔

انجنیئر گیان: سپیکر صاحب! میں بہ امر مجبوری اپنا دوسرا Question سنا رہا ہوں کہ-----

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ ایسا کریں کہ سوال تو پوچھیں۔

*347۔ انجنیئر گیان: کیا وزیر اوقاف و اقلیتی امور ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:۔

(الف) آیا یہ درست ہے کہ بابری مسجد کی شہادت کے واقعہ کے بعد صوبے میں کئی مندر اور گوردوارے مسمار کئے گئے ہیں؟

(ب) اگر (الف) کا جواب اثبات میں ہو تو مذکورہ مندروں اور گوردواروں میں سے کتنے دوبارہ تعمیر کئے گئے اور کتنی تعداد میں تاحال نامکمل ہیں نیز حکومت کب تک انکی تعمیر مکمل کرے گی؟

(ج) حکومت نے مذکورہ مندروں اور گوردواروں میں فرنیچر، برتن اور کارپٹ وغیرہ کے نقصان کو پورا کرنے کے لئے کیا اقدامات کئے ہیں؟

وزیر اوقاف و مذہبی امور: جواب۔ (جواب وزیر جنگلات نے پڑھا۔)

(الف) جی نہیں، معزز رکن اسمبلی کا سوال بلاجواز ہے۔ صوبہ سرحد میں کوئی مندر یا گوردوارہ مسمار نہیں کیا گیا ہے البتہ اٹھارہ مندر، گوردوارہ جات کو جزوی طور پر نقصان پہنچایا گیا تھا۔

(ب) صوبے میں جن مندورں اور گوردواروں کو نقصان پہنچا تھا، ان کی تعداد اٹھارہ تھی جن کی تفصیل حسب ذیل ہے۔ ان کی مرمت وتعمیر کے لئے وفاقی حکومت نے بذریعہ صوبائی گورنمنٹ 40,37,588 روپے مختص کئے تھے۔ تمام مندروں اور گوردواروں کی بذریعہ صوبائی محکمہ تعمیرات سی اینڈ ڈبلیو تعمیر کی گئی جن پر 38,80,533 روپے خرچ ہوئے، باقی رقم 1,57,035 روپے محکمہ تعمیرات کے پاس ہیں جو کہ بعد از وصولی مرکزی حکومت کو ارسال کئے جائیں گے۔

جن مندوروں اور گوردواروں کو نقصان پہنچا تھا اور انکی مرمت وتعمیر پر جتنی رقم خرچ ہوئی ان کی تفصیل حسب ذیل ہے۔

نمبر شمار	نام مندر، گوردوارہ	تعمیر و مرمت پر خرچ شدہ رقم۔
۱۔	مندر لمبا ویٹرہ نوشہرہ کینٹ	2,08,700
۲۔	مندر منڈی کالم نمبر ۴ نوشہرہ	1,71,000

۳-	مندر منڈی تیل گوردام نوشہرہ	1,29,544
۴-	مندرسی ایم ایچ نوشہرہ	82,844
۵-	مندر آرمڈ کور نوشہرہ	16,000
۶-	مندر بگٹ گنج مردان	13,000
۷-	مندر کینٹ مردان	89,000
۸-	گوردوارہ مینگورہ سوات	4,00,000
۹-	گوردوارہ خوازخیلہ	58,500
۱۰-	گوردوارہ شانگئی بونیر	1,59,200
۱۱-	گوردوارہ باچہ کلی بونیر	9,45,000
۱۲-	گوردوارہ کلپانی (بندوکس)	71,000
۱۳-	گوردوارہ دیوانہ بابا بونیر	61,201
۱۴-	گوردوارہ شل بانڈی بونیر	90,164
۱۵-	مندر اجیت بہادر بنوں	5,46,000
۱۶-	مندر گیٹ ہوید بنوں	4,36,000
۱۷-	مندر نانگا بابا بنوں	42,000
۱۸-	ٹمپل ابراھیم زئی سدہ کرم ایجنسی	3,61,000
	ٹوٹل خرچ شدہ رقم،	38,80,553

(ج) اس کا جواب جز (ب) میں دیا گیا ہے۔

ضمنی مواد، بابری مسجد کی شہادت کے بعد پورے صوبے میں جن مندروں اور گوردواروں کو عوامی غیض و غضب کا سامنا کرنا پڑا تھا اس کے نتیجے میں صوبے میں واقع مندروں اور گوردواروں کو جزوی طور پر یا کلی طور پر جو نقصان پہنچا تھا ان کو پورا کرنے کے لئے وفاقی حکومت نے 40,37,588 روپے صوبائی حکومت کو تفویض کئے تھے جن کو صوبائی حکومت نے محکمہ تعمیرات سی اینڈ ڈبلیو ڈیپارٹمنٹ کے ذریعے کام میں لایا گیا تھا اور اس طرح ان مندروں اور گوردواروں کی دوبارہ تعمیر ومرمت کرائی گئی، جس پر ٹوٹل خرچہ 38,80,553 روپے آیا جبکہ اس ضمن میں 1,57,035 روپے صوبائی حکومت کے محکمہ تعمیرات کے پاس بچ گئے ہیں جو کہ نوشہرہ، مردان، سوات اور بنوں کے مندروں اور گوردواروں کی تعمیر ومرمت کے کام کے مکمل ہونے کے بعد باقی بچے، جن کی وصول یابی کے بعد

مذکورہ رقم وفاقی حکومت کو واپس کی جائے گی، جس کے لئے محکمہ ہذا نے محکمہ تعمیرات کو یاد دہانی کرا دی ہے۔ جہاں تک مذکورہ مندروں اور گوردواروں میں فرنیچر، برتن اور کارپٹ کے نقصانات کا تعلق ہے تو اس سلسلے میں محکمہ ہذا کو وفاقی حکومت سے کوئی ہدایات موصول نہیں ہوئی ہیں اور نہ ہی صوبائی حکومت نے اس ضمن میں محکمہ ہذا کو کوئی احکامات صادر فرمائے ہیں۔

انجینئیر گیان: انہوں نے جز (الف) کے جواب میں لکھا ہے کہ "جی نہیں" لیکن ہم نے اپنی آنکھوں کے سامنے دیکھا ہے کہ کئی مندر اور گوردوارے مسمار کر دیئے گئے تھے۔ یہ حقیقت ہے کہ ان کو تعمیر کرایا گیا ہے لیکن کچھ جگہوں میں وہ نامکمل ہیں اور کہیں پر ان پر کام نہیں ہوئے۔ جز (ج) میں ہے کہ "حکومت نے مذکورہ مندروں اور گوردوارو ں میں فرنیچر برتن اور کارپٹ وغیرہ کے نقصان کو پورا کرنے کیلئے کیا اقدامات کئے ہیں"؟ تو اس کا جواب جز (ب) میں دیا گیا ہے، انہوں نے جواب لکھا ہے، تو اس سلسلے میں جناب کچھ کارکردگی بھی نہیں ہے۔ یہ جو انہوں نے لکھا ہے، تو یہ کام سی اینڈ ڈبلیو کے Under تھا اور انہوں نے اس کی تعمیر کی ہے۔ وہ تعمیر تو ہوئی ہے لیکن جو بقایا نقصانات تھے اس کا ابھی تک ہمیں ثمر نہیں ملا۔ میں وزیر صاحب سے اس ضمن میں وضاحت چاہتا ہوں۔

وزیر جنگلات: دا دوی چه کوم دوه سوالونه کړے دی نو تقریباً تقریباً برابردوی کړے دی۔ دوی یو طرف ته د حقوقو خبره کړے ده او بل طرف ته ئے د جماعت او د مندر او د هغے د هغه فرق خبره ئے اوکړه چه چونکه، دوی پخپله هم لیکلی دی چه بابری مسجد چه وو دا د مسلمانانو یو ډیر مقدس جماعت وو او د ډیرے زمانے نه مسلمانانو دے ته ډیر لونے اهمیت ورکوو او ډیر زیات خفګان ئے پرے اوکړو۔ د هغے باوجود هندوان راغلل او هغه جماعت ئے مسمار کړو او ډیر په غلطے طریقه سره ئے مسمار کړو حو د هغے بدل هم مسلمانانو په دے طریقه وانغستو چه دوی تلی دی او ټول مندرونه یا ګوردوارے ئے مسمار کړے۔ صرف یو څو کسان تلے دی او چرته د بهر نه ئے ګتے غوزار کړے دی یا د بهر نه ئے څه معمولی غوندےنقصان کړے دے خو هغے کښ بیا هم حکومت دومره د فراخدلے نه کار اغستے دے چه چالیس لاکه روپئی ئے د هغے د مرمت د پاره منظورے کړے چه دا فوراً مرمت کړی۔ نه چا هندوانو یا سکهانو ته او نه چا بل فریق ته څه ونیلے دی۔ نه د دوی د

گوردوارو په هغه طریقه بے عزتی اوشوه کومے طریقے سره چه د مسلمانانو بے عزتی شوے ده، باوجود د دے نه چه هندوستان خان ته سیکولر سټیټ وائی چه دلته مونږ کښ هیڅ قسمه څه فرق‌نشته او دلته مونږه وایو چه دا د مسلمانانو په نوم اغستے شوے ملک دے او ورسره مونږ دا هم وایو چه د مسلمانانو مذهب داسے دے چه په دیکښ بیا روستو فرق نه وی د اکثریت او د اقلیت۔ هلته کښ خو د دوی د مخے خبرهده چه د مسلمانانو یو دومره مقدس جماعت د جوړولو اجازت اوس هم نه ورکوی چه کوم وران کړے شوے دے۔ هغه مونږ منو چه خیر دے چه وران کړے ئے دے خو اوس دے بیا جوړ کړی نو په جواب کښ وائی چه نه جوړوؤ ئے هم نه او دلته کښ که د دوی چرته کھړکے ماته شوے وه یا چرته په دیوال باندے گټے لگیدلے وه نو هغے د پاره مونږ دومره روپئی مقررکړے او د هغے مرمت مو په صحیح طریقے سره کړے دے۔ اوس په دیکښ هغوی مزید نور سهولیات غواړی او وائی چه اوس په دیکښ مونږ ته قالینونه خواره کړے او په دیکښ مونږ ته ښه ښه کرسی اولګوے، دغه فرق دے جی۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>۔ جناب محترم وزیر صاحب! اگر ہندوستان میں کسی نے غلط کام کیا ہے تو یہ کوئی Justification نہیں ہے کہ پاکستان میں بھی اس روایت کو دہرایا جائے۔ پاکستان میں کسی شخص کا یہ حق نہیں ہے کہ کسی کی مذہبی عبادت گاہ پر ایک پتھر بھی پھینکے، میں یہ سمجھتا ہوں اور ہم سب پاکستانی شہری یہ سمجھتے ہیں کہ پاکستان کی Minorities نے بھی بابری مسجد کے حوالے سے۔ ان لوگوں کی مذمت کی ہے جنہوں نے بابری مسجد پر حملہ کیا اور اسے شہید کیا ہے۔ تو یہ کوئی Justification نہیں ہے۔ آنریبل ممبر کا Question یہ ہے کہ مرمت تو ہوئی ہے لیکن اس کے ساتھ جو ان کا فرنیچر اور دوسری چیزیں ضائع کی گئی ہیں یا اگر کوئی مندر یا گوردوارہ مسمار نہیں کیا لیکن ڈیپارٹمنٹ خود Admit کرتا ہے کہ جزوی طور پر نقصان ہوا ہے، ان کا Question کہ باقی جو نقصانات ہوئے ہیں، فرنیچر کے نقصانات ہوئے ہیں یا اور کوئی سامان وہاں ضائع کیا گیا ہے، اس کے ازالے کے لئے آپ کا محکمہ کیا کرے گا؟ تو میرے خیال میں اس بات کی آپ تسلی دے دیں کہ اس کا ازالہ کیا جائے گا یا کہہ دیں کہ ازالہ نہیں کر سکتے لیکن یہ کوئی Justification نہیں ہے کہ اگر دنیا کے کسی ملک میں ایک مسجد کو شہید کیا گیا

ہے تو اس کے بدلے میں ہمیں یہ حق ملتا ہے کہ ہم بھی پتھر پھینکیں کسی کے عبادت گاہ پر۔

وزیر جنگلات۔ نه جی، دا که تاسو ته Justify کوے نو وی به ما خو Justify کړے نه دے، ما خو صرف دا فرق صرف ونیلے دے۔ دا دوی پخپله ونیلے دیچه هلته کښ، د بابری مسجد ضرورت بیا څه وو چه دوی ورکوؤ۔ دوی د بابری مسجد حواله ورکړے ده او ما په هغه حواله اووے۔

جناب ڈپٹی سپیکر۔ نہیں، نہیں۔ بابری مسجد کا حوالہ اس لئے دیا گیا ہے کہ بابری مسجد کے Reaction میں کچھ واقعات ہوئے ہیں اور جس کو آپ کے محکمے نے Admit کیاہے۔ آپ کے محکمہ نے Admit کیا ہے کہ نہیں؟ معزز رکن کا سوال بلا جواز ہے، صوبہ سرحد میں، کوئی مندر یا گوردوارہ مسمار نہیں کیا گیا البتہ اٹھارہ مندر، گوردواروں کو جزوی طور پر نقصان پہنچایا گیا ہے۔ محکمے نے Admit کیا ہے کہ ایک ایسا واقعہ ہوا ہے۔ گوردواروں اور عبادت گاہوں کے------

وزیر جنگلات۔ اور ساتھ یہ بھی کہا ہے کہ اس کی مرمت ہوئی ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر۔ فرنیچر وغیرہ کے لئے آپ کوئی مدد کر سکتے ہیں؟

وزیر جنگلات۔ آپ یہ ذرا آگے پڑھیں نا جی۔ اس میں کہا گیا ہے کہ تھوڑا بہت نقصان جو ہوا تھا اس کی مکمل مرمت ہوئی ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر۔ آپ کے ڈیپارٹمنٹ کا جواب یہ ہے کہ "جہاں تک مذکورہ مندروں اور گوردواروں میں فرنیچر، برتن اور کارپٹ کے نقصانات کا تعلق ہے تو اس سلسلے میں محکمہ ہذا کو وفاقی حکومت سے کوئی ہدایات وصول نہیں ہوئی ہیں اور نہ ہی صوبائی حکومت نے اس ضمن میں محکمہ ہذا کو کوئی احکامات جاری کئے ہیں"۔ اب آپ یہ بتائیں کہ صوبائی حکومت اس ضمن میں آپ کو ان کے سوال کے بعد کوئی ہدایات جاری کی ہیں یا آپ حکومت کیجانب سے یہ تسلی دلا سکتے ہیں کہ ان کے عبادت گاہوں میں جو نقصان ہوا ہے بشکلِ فرنیچر، برتن یا قالین وغیرہ، اس کے ازالہ کرنے کا آپ کا کوئی پروگرام ہے؟

وزیر جنگلات۔ جتنا نقصان ہوا ہے تمام تر کا ازالہ کیا گیا ہے۔ نقصان جتنا ہوا ہے، اس میں جو کچھ تھا، سب کے سب کا ازالہ ہوا ہے اور سب کچھ ٹھیک ہو گیا ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر۔ آنریبل ممبر! محترم وزیر صاحب کا خیال یہ ہے کہ بلڈنگ کی صورت

میں جتنا نقصان ہوا ہے اس کا ازالہ کر دیا گیا ہے۔ مزید ان کی اطلاع کے مطابق کوئی نقصان نہیں ہوا ہے۔

انجینئیر گیان: جہاں تک مذکورہ مندر، دا تاسو دوی ته اووے آؤ حقیقت دا دے چه یو بلډنګ ورانیږی نو په هغے کښ چه کوم سامان وی نو هغے ته هم نقصان رسی، دا یو حقیقت خبره ده۔ بل د وزیر صاحب د معلوماتو د پاره عرض دے چه د دوی په ضلع کښ، په ضلع سوات کښ چه څومره ګوردوارے او مندرے وے هغه ټولے مسمار شوے دی یا هغے ته نقصان رسیدلے وو او Even هلته زمونږ د ګرنته صاحب شهادت هم شوے دے۔ ګرنته صاحب چه زمونږ مقدس کتاب دے هلته هغه په بازارونو کښ ګرځولے شوے دے او بیا ئے ورته اوور ورته کړے دے۔ دا د دوی په ضلع کښ شوی دی۔ نو زه دا عرض کومه چه ټهیک ده په بل ملک کښ به یو کارکیږی خو یو مسلمان سره، بحیثیت مسلمان د دوی سره دا ښه نه ښکاری چه ما سره د هغے خانے خبره اوکړی بلکه څه چه د اسلام مطابق خبره ده، نو دا ډیر د شرم خبره ده، ډیر د افسوس خبره ده چه مونږ سره داسے اوشو۔ بیا هم زه، مطلب دا دے چه ددے خبرے ډیر مشکوریمه چه حکومت زمونږ نقصان د بلډنګ په صورت کښ پورا کړو لیکن چه کوم نور نقصان زمونږ شوے دے نو زه به منسټر صاحب ته دا عرض اوکړمه چه هغوی دے مهربانی اوکړی او په دے سلسله کښ دے مونږ سره مرسته اوکړی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، آنریبل ممبر میاں افتخارحسین۔

میاں افتخارحسین، سپیکر صاحب! دا خو ډیره اهم خو ډیره آسانه مسئله ده۔ داسے خبره ده چه یو خو په هر خانے کښ چه په مذهبی عبادت ګاه باندے، چه د هر چا وی او په هغے Attack کیږی نو مونږ د هغے مذمت کوؤ او د هرچا پکار دے چه احترام اوشی۔ دا خو ډیره ساده خبره ده چه کومه زمونږ ممبر صاحب اوچته کړے ده۔ پکار دا ده چه دوی ممبر صاحب او ډیپارټمنټ را اوغواړی او په خپلو کښ ئے کینوی او چه څه نقصان شوے وی نو چه هم مخامخ پرے خبره اوشی او پکار دا دے چه هر څه نقصان شوے وی چه زر تر زره ئے ازاله اوشی۔

وزیر جنگلات۔ دا خبره که تاسو اوګورئ نو دا زما مثال نه دے۔ دا د دوی کونسچن تاسو اوګورئ، یو سیکنډ، چه " آیا یہ درست ہے کہ بابری مسجد کی شہادت کے واقعہ کے بعد صوبے میں کئی مندر، " ما خو د بابری مسجد یا د هندوستان ذکر نه دے کړے۔ دا ذکر خو دوی کړے دے۔ خپله خبره په ما باندے را اړوی، ما خو د دے ذکر نه دے کړے۔ ما خو د دوی د خبرے جواب کړے دے چه د دوی سره هیڅ حق نشته۔ د سوات متعلق دوی اووے نو په سوات کښې، دا بالکل غلط ده، د دے نه زه بالکل انکار کومه۔ نه ګرنتهـ صاحب چا سیځلے دے، نه د دوی مقدس مقام چا مسمار کړے دے البته که څو هلکانو یا وړو یا څه داسے خلمی تلے وی او هغوی نه څه معمولی غوندے لکه څنګه چه ما اووے، د بهر نه ګټے متے غوخار کړے وی او یا نے د خفګان اظهار کړے وی نو دومره حده پورے به وی۔ دا باقی چه دوی کوم وانی نو ما په اول وخت چه کله کونسچن راغے، ما ایس ایم بی آر او دا ټول سرې راغوښتلے وو او ما ترے نه خان ښه پوهه کړے وو چه که یو خانے کښې داسے څه پاتے وی چه هغه د مرمت کولو وی یا په هغه کښې څه کار کول وی نو هغه زمونږ فرض جوړیږی۔ زه د خپل فرائضو نه غافل هم نه یم او نه ترے په هیڅ انکار کړے دے۔ نه مونږ دا وایو چه مسلمان په مذهب خو، ما اول اووے چه هندوستان خان ته سیکولر وانی خو هغوی بیا هم انکار کړے دے او مونږ بحیثیت د مسلمان، مسلمان د پاره چه کوم دے، هغه کښې وانی چه ته به ګډ اقلیتونو به هم دومره تحفظ کوے څومره چه د مسلمان سرې تحفظ ضروری دے۔

جناب ڈپٹی سپیکر۔ جناب محترم وزیر صاحب! آپ میاں افتخارحسین صاحب کی جو Proposal ہے کہ آپ ان کو اپنے دفتر میں بلالیں اگر ان کی کوئی شکایات ہیں تو اس کے ازالے کی کوشش کریں تو آپ یہ Agree کرتے ہیں اس کے ساتھ؟

وزیر جنگلات۔ بالکل جی، کیوں نہیں۔ میں تو ہر وقت ان کو Wel come کرنے کے تیار ہوں۔

جناب ڈپٹی سپیکر۔ ٹھیک ہے۔ میرے خیال میں آپ کا یہ مسئلہ انشا اللہ تعالیٰ حل ہو جائے گا، آپ ان سے مل لیں۔ آپ بھی مل لیں اور واالٹر سراج صاحب بھی مل لیں۔

انجینئیر گیان: .Thank you Sir لیکن دا یو خبره زه بیا هم کوم چه هلته په مینګوره کښې د ګرنتھ صاحب شهادت شوے دے۔

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب! لږ غونډے ما ته هم ---

جناب ڈپٹی سپیکر: میں آج خوش قسمت ہوں کہ ہمارے ایک اور گمشدہ ممبر ملک قسیم الدین صاحب بھی تشریف لے آئیں ہیں----(تالیاں)

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب! لږ، یو منټ۔ خبره څو تقریباً حل شوه۔

جناب ڈپٹی سپیکر: بڑی خوشی کی بات ہے کہ محسن علی خان، گیان سنگھ اور ملک قسیم الدین آج تشریف لائیں ہیں۔

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب! ستاسو په نوټس کښې او ستاسو په Through سره د اقلیتی ممبرانو رونړو په خدمت کښې دا عرض کوم چه زمونږ د مذهب د طرف نه مونږ ته دا پابندی ده چه تاسو به د غیر مذهب د خلقو بت ته به کنځل او بد رد نه وائے خکه چه که تاسو د دوی بت ته بد رد او کنځل اوکړئ نو دوی به د دے په بدل کښې ستاسو خدائے ته کنځل کوی نو تاسو به پابندی کوے۔ د دوی د احترام او د دوی د مذهبی خائینو احترام به کوے دا زمونږ د مذهب د طرف نه مونږ ته هدایت دی۔ که داسے واقعات چرته کښې شوے وی او د هغے په ری ایکشن کښې، لکه دوی وائی چه د بابرۍ مسجد په ری ایکشن کښې شوے دی نو دا د افسوس خبره ده خکه چه زمونږ مذهب مونږ پابند کړے یو۔ وزیر صاحب موصوف خو ډیر وضاحت اوکړو چه په انډیا کښې چه شوے دی نو هغه سیکولر سټیټ دے او د هغے باوجود هغوی غلط کار کړے دے، مونږ له داسے کول نه دی پکار خو دلته کښې جناب سپیکر صاحب د یوے خبرے زه وضاحت کوم۔ د آئین د یو آرټیکل خبره ده--------

جناب غفور خان جدون: پوائنټ آف آرډر۔ سپیکر صاحب! پوائنټ آف آرډر باندے ولاړ یمه او خبره کوم۔ زما په خیال د 1985ء نه راروان یم او دا 1997ء دے او انشاء الله تعالیٰ 1998ء راروان دے۔ په رومبی خل باندے د اسمبلیٰ دا

Question Hour سارھے بارہ بجے، دا رومبے خل زمونږ په تاریخ کښې دے او دا ستاسو د پاره هم چه تاسو رومبنی خل باندے ناست نے۔ که تاسو اوګوری۔

جناب ڈپٹی سپیکر: I will explain. یہ Question Hour ساڑھے گیارہ بجے شروع ہوا تھا' اس سے ایک گھنٹہ پہلے ہم نے مختلف موضوعات پر بات کی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: پوائنٹ آف آرڈر۔ میرے خیال میں اگر آپ اسمبلی کا ریکارڈ دیکھیں تو ساڑھے گیارہ بجے کا وقت نہیں تھا۔

جناب ڈپٹی سپیکر: میرے سامنے گھڑی ہے۔

وزیرقانون و پارلیمانی امور: وہ پہلے شروع ہوا تھا اور آپ سارے ممبر صاحبان سے Confirm بھی کریں۔ ساڑھے گیارہ بجے شروع نہیں ہوا تھا' میرے خیال میں یہ گیارہ بجے شروع ہوا تھا اور اب ڈیڑھ گھنٹہ اس کو ہو گیا ہے۔

Mr. Deputy Speaker: Mr. Bāz Muhammad Khan, MPA to please ask his Question No. 183. (Not present, it lapses.) The sitting is adjourn for tea break and we will re-assemble after thirty minutes.

(چائے کے وقفے کے بعد کی کارروائی)

رخصت کے لئے معزز اراکین کی درخواستیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ان معزز اراکین اسمبلی نے رخصت کے لئے درخواستیں ارسال کی ہیں۔ جناب آفتاب احمد خان شیرپاؤ صاحب 23 دسمبر سے 24 دسمبر تک۔ جناب باز محمد خان صاحب 24 دسمبر کے لئے اور جناب اختار الدین خٹک صاحب نے 22 دسمبر کے لئے' ان کی درخواستیں منظور کی جائیں؟

(The motion was carried.)

(تحاریک التواء)

Mr. Deputy Speaker: Mr. Ahmed Hassan Khan, MPA to please move his adjournment motion No. 161 in the House under the Rule 69 of the Rules of Procedure and Conduct of Business Rule, 1988

of this Assembly.

جناب احمد حسن خان: شکریہ جناب سپیکر۔ یہ شاید میری خوش قسمتی ہے کہ آپ اس کرسی پر بیٹھتے ہوئے مجھے ----

جناب والٹر مسیح: پوائنٹ آف آرڈر۔ جناب سپیکر صاحب! معزز رکن ابھی یہ سوال نہ اٹھائیں کیونکہ کورم پورا نہیں ہے اس لئے تھوڑا سا انتظار کرلیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ 'Please continue'۔

جناب احمد حسن خان: Continue کرلوں سر؟

Mr. Deputy Speaker: Please Continue.

جناب احمد حسن خان: جی سر۔ جناب سپیکر صاحب! " اسمبلی کی یہ جاری کارروائی روک کر ایک اہم مسئلے کو زیر بحث لایا جائے اور وہ یہ کہ صوبہ سرحد کی تمام اضلاع میں بالعموم اور ضلع دیر میں بالخصوص ملازمین کے یتیم بچوں اور بیواؤں کے سکالر شپ جو کہ بینولنٹ فنڈ سے ہر سال جولائی کے مہینے میں ادا کئے جاتے ہیں، دسمبر کا مہینہ ختم ہونے پر بھی ادا نہیں کئے گئے۔ جس کی وجہ سے ملازمین کے ان یتیم بچوں اور بیواؤں کو انتہائی مشکلات کا سامنا ہے اور نوبت فاقوں تک پہنچ چکی ہے"۔ جناب سپیکر صاحب! ستاسو به زما نه زیات د دے خبرے سره، د دے ملازمینو د بچو سره همدردری وی خکه چه کُنډے او یتیمانو باندے رحم کول او د هغوی د حق خبره کول، هغه تاسو همیشه چه دلته کله لاندے ناست ئے نو د هر چا نه زیاته تیزه او موثره او په خوش اسلوبی سره کړے ده او دا زما خوش قسمتی ده چه نن تاسو په داسے خائے کښ ناست ئے چه د خبرے کول په خائے باندے د فیصلے کولو په پوزیشن کښ ئے۔ لهذا زه دا خبره ډیره زیاته نه اوږده کوم خو عام طور لکه څنګه چه ما دے خپل تحریک التواء کښ دا خبره کړے ده،دا د ټولے صوبے د اضلاعو سره تعلق لری او چونکه د ضلع دیر هم دغه شانتےستم رسیده خلقو ما ته Approach کړے دے نو بالخصوص د ضلع دیر په حواله سره ما دا خبره راوچته کړے ده۔ هر کال دا پیسے د جولائی په میاشت کښ دے کُنډے یتیمانو ته ملاوېږی خو سخکال د دسمبر میاشت دا ده ختمیدونکے ده جناب سپیکر او بیا هم د دے ملازمینو یتیمانو بچو او بیواګانو ته د سخت مشکلاتو باوجود

خپل حق نه دے ملاؤ شوے او د ملاؤیدو ورته څه امکان هم نشته دے۔ تر دے پورے خبره رارسیدلے ده چه دا یتمیان، کُنډے او بچی او د دے مخکبنی ملازمینو، مرحومینو نورو ورثاء په فاقو باندے مجبوره شوے دی او دا جناب سپیکر په دے لحاظ سره د اهم نوعیت یو درنه مسئله ده۔ د ټولے صوبے د ملازمینو، د هغے ملازمینو چه د چا خدمات چه قابل قدر دی او څوک چه نن موجود نشته دے، د هغوی دبچو د زندگیٔ سره دا د فوری، د روز مره زندگیٔ سره ده نو لهذا دا د فوری او د اهم نوعیت معامله ده۔ جناب سپیکر! په دے لحاظ سره هم زه دا وایمه چهزما دا ایډجرنمنټ موشن هغه ټول Points cover کوی چه د کومے په بنیاد دا د Admission قابل دے او بیا په دے سلسله کښ ستاسو جذباتو او ستاسو د همدردنی هم ما ته علم دے۔ زه پکښ داسے څه مجبوری نه ګنړم او زما دا یقین دے چه د ټریژری بینچز ممبران او د اپوزیشن زما نور رونړه ممبران به هم په دے مسئله کښ زما سره په دے ثواب کښ شریک شی او دا ایډجرنمنټ موشن به Admit کړی چه په دے باندے تفصیلی بحث اوشی۔ جناب سپیکر! ډیره مهربانی۔

<u>Mr. Deputy Spaeker:</u> Honourable Minister please.

<u>وزیر قانون و پارلیمانی امور</u>، جناب سپیکر صاحب! احمد حسن خان چه کومه خبره د یتیمانو او د غریبانانو د سکالر شپ د پاره اوکړه نو دا بالکل دوی ټهیکوانی چه د بینولنټ فنډ نه دا پیسے ملاویږی خو د دے یو طریقه کار دے۔ چه کوم داسے خدانے مه کړه چه چرته Death اوشی نو د هغوی یتیمانو ته، په دے لړ کښ چه ما ته کوم Informations دی نو په دیکښ د ګریډ ایک نه پندره پورے، دا د ډپټی کمشنر Under یو کمیټی وی چه هغوی دا فیصلے کوی او هغوی دا پیسے ورکوی۔ چه کوم د سوله ګریډ نه بره دی نو هغه بیا Provincial level باندے کیږی۔ دوی چه کوم د خپل سوات خبره کړے ده نو ما سره چه کوم Information دی I don't know، دوی وائی چه د 96-1995 ء پیسے چه دی مونږ په 97-5-3 باندے Release کړے دی او دا پیسے دوی راته ښودلے دی چه ایک کروړ چوّن لاکھ چوده هزارستاسی روپئی دوی Release کړے دی او هغے کښ ډسټرکټ بینولنټ فنډ بورډ ملاکنډ ته چوده لاکھ ساټھ

هزار آتھ سو روپئی، دسترکٹ بینولنٹ فنڈ بورډ سوات ته چوّن لاکھ آتھ هزار چھ سو باره روپئی، دسترکٹ بینولنٹ فنڈ بورډ دیر ته Twienty Six lacs thirty four thousand Seven hundred and Thirty rupees، بینولنټ فنډ بورډ بونیر ته Nine lacs fourteen throuand Eight hundred thirty five rupees، بینولنټ فنډ بورډ چترال ته Thirty eightlacs five thousand, one hundred and ten reupees او بینولنټ فنډ بورډ شانګله ته ګیاره لاکھ پینتالیس هزار روپئی دوی Release کړے دی او دا پیسے دوی وائی چه مونږ Release کړے دی په 3-5-97 باندے۔ دیکښ 1995-96 ء والا هغه اوس Release شوے دی په دے کال کښ خو دوی ته ما مخکښ هم ریکویسټ کړے وو او اوس هم ورته وایم چه داسے څه، د علاقے ډی سی چه کله اولیږی نو ډیپارټمنټ ورته هغه پیسے لیږی او د هغے بیا Distribution د دے بورډز په Through کیږی۔ زه وایم چه دوی ته که چرته د یو Particular case متعلق معلومات وی چه یره ډی سی هلته پیسے لا نه دی غوښتے یا غوښتے ئے دی او صوبائی حکومت نه وی لیګلے نو د هغے متعلق به مونږ پته اولګوؤ چه داسے ولے شوے دی او ماته چه کومه اطلاع ده نو هغه دا ده چه مونږ په 3-5-97 باندے ایک کروړ چوّن لاکھ چوده هزار روپئی ملاکنډ ډویژن ته ورکړے دی او که داسے څه Particular خبره وی نو زه هر وختے دوی سره کیناستے شم، خبره کولے شم او دوی Satisfied کولے شم۔

<u>جناب احمد حسن خان</u>، جناب سپیکر! زما هم د دغے غریبانانو، یتیمانو او د کُنډو د مسائلو حل مقصد دے۔ د دے Admission په سلسله کښ زما هم داخیال دے چه په دے بحث اوشی نو بالآخر مونږ ته به زمونږه رور بشیر خان بلور جواب راکوی او مونږ ته به تسلی راکوی خکه چه دغه به ئے انجام راخی۔ زه د هغوی د خبرے نه تر دے حده پورے مطمئن یم چه هغوی کوم تفصیلات ما ته بیان کړل خو ما ته چه د دے مسئله نه کوم تکلیف رارسیدلےدے نو د هغے په بنیاد باندے ما دا ایډجرنمنټ موشن راوستے دے۔ زما دے دومره تسلی اوکړی چه په دے سلسله کښ چه دوی کوم څه وائی چه دا مونږه هغوی ته ورکړے

دی او بیا هغوی ته نه دی رسیدلی نو په هغه حواله سره که زه بیا دوی ته رجوع اوکړم او هغه کسان چه چا ما ته دا شکایت کړے دے، د هغوی په حواله سره مصدقه خبر دوی ته راوړم نو دوی به فوری، باضابطه او ضروری کارروانی اوکړی؟ که دا تسلی ما ته ملاؤ شی نو انشاء الله زما مسئله به حل شی۔

جناب ډپٹی سپیکر، ټهیک ده جی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور، جناب سپیکر صاحب! زه احمد حسن صاحب ته بالکل په دے فلور آف دی هاؤس دا تسلی ورکوم چه د دوی که څه داسے Particular case وی یا داسے څه پرابلم وی نو سر په سترګو باندے به مونږ Settle کوؤ او ولے به ئے نه کوؤ۔

Mr. Deputy Speaker: Thank you. Now I request Mr. Muhammad Shuaib Khan, MPA from Malakand Agency to please move his Adjournment Motion No. 167.

جناب قیموس خان، جی زه په پوائنټ آف آرډر باندے یم۔

جناب ډپٹی سپیکر، د هغه نه پس بیا تاسو خبره اوکړے۔

جناب قیموس خان، ښه جی۔

جناب محمد شعیب خان، شکریه جناب سپیکر صاحب۔ دا زما یو ایډجرنمنټ موشن دے۔ "اسمبلی کی کارروائی روک کر ایک اہم اور بنیادی مسئلہ پر بحث کی جائے جوکہ یہ ہے' میرے حلقہ نیابت PF-80 موضع کوٹ ملاکنڈ ایجنسی کے گرلز مڈل سکول کے بارے میں ایک سوال کے جواب میں محکمہ تعلیم نے اعتراف کیا ہے کہ مذکورہ سکول میں واقعی تقریباً اٹھ سو طلباء اور طالبات ایک ہی سکول میں پڑھتے ہیں جو کہ پختون روایت کے بالکل برعکس ہے' لہذا بحث کی اجازت دی جائے"۔ جناب سپیکر صاحب! ما مخکښې هم یو کال اټینشن نوټس ورکړے وو او بیا محکمه تعلیم پخپله باندے دا منلے ده چه واقعی په دے سکول کښې آته سوه تعداد دے او دیکښې درے سوه جینکئے او پنځه سوه هلکان دی۔ څلور کاله اوشو چه سکول جوړ دے او دڅلورو کالو نه رایسته تر اوسه پورے هغے ته نه سټاف او نه څه فرنیچر

یاخه قسم شنے ورکړے شوے دے نو په دے صدنی کښ دا څومره زیاتے اوظلم دے چه هلکان او جینکئے په یو خائے باندے د لسم جماعته پورے، یو خائے سبق وائی۔ مهربانی اوکړے دا د بحث د پاره منظور کړے۔

Mr. Deputy Speaker: From the Government side who will reply?

جناب محمد ہاشم خان (وزیر تعلیم)، جناب سپیکر صاحب! د شعیب خان خبره بالکل صحیح ده۔ په پوره ملاکنډ ډویژن کښ، تقریباً ټولو سکولونو کښ هلکان او جینکئے یو خائے سبق وائی خو دا حو د اوس نه نه دے، دا تقریباً د ډیر وخت نه داسے ژاروان دے او حکومت اوس کوشش کوی چه هر یو حلقه کښ او هغه خلقو ته چه کوم خائے کښ د جینکو سکولونه نشته چه د جینکو سکولونه جوړ کړی۔ هسے هم مونږ تقریباً د بجټ د فقتی پرسنټ نه زیاتے پیسے د جینکو د تعلیم دپاره لګوؤ، مختص کوؤ۔ انشاء الله زر تر زره د دوی حلقه کښ چه کوم د جینکو سکولونه بند وی نوهغه به مونږه Finance ته چهتی اوکړو، هغوی سره به منډه تره به ورپسے اووهوچه دا کهلاؤ شی او د جینکو دا Section د هلکانو د دے نه بیل شی۔

قائم مقام سپیکر، تاسو Satisfied نے جی؟

جناب پیر محمد خان، جناب سپیکر صاحب! دا خبره لږ وضاحت ------

جناب محمد شعیب خان، جناب سپیکر صاحب! زه به څنګه Satisfied شم، دا واحد زما یو حلقه ده او دا جان بوجھ کر دغلته زما سره زیاتے کیږی۔ دا سے دے حاجی صاحب ما ته اووائی چه یره کله فنډ راشی یا دا، زه خو بالکل نه مطمئن کیږم څکه چه څلورکاله شوے دی چه بلډنګ جوړدے نو پکاردی چه دے له سټاف او فرنیچر راکړی نو زه به هله مطمئن شم۔ دے ته دِ د سبا نه سټاف او هر څه ورکړی۔

قائم مقام سپیکر، دا Co-education میټرک پورے دے؟

جناب محمد شعیب خان، جی؟

قائم مقام سپیکر، میټرک پورے دے جی داسے؟

جناب محمد شعیب خان، جی؟

قائم مقام سپیکر، دا پوزیشن میټرک پورے دے؟

جناب محمد شعیب خان، لسم دے جی، اوس د مډل دے او هلته کښې دغه ټول یو خائے، ګډ وډ سبق وائی نو دا، زه خو په دے، دا خو زه نشم پریخودے جی۔

Mr. Deputy Speaker: Mr. Pir Muhammad Khan please.

جناب پیر محمد خان: شکریه جناب سپیکر صاحب۔ د خبرے اهمیت خو ډیر زیات دے سپیکر صاحب -------

وزیر تعلیم، سپیکر صاحب ! Point of Order - سر ! آیا Call Attention Notoce باندے--------

جناب پیر محمد خان، دا Call Attention نه دے، دا Adjournment Motion دے۔

Mr. Deputy Speaker: He is on point of oreder and this is adjournment motion.

جناب پیر محمد خان: په دے بحث کیدے شی۔ جناب سپیکر صاحب! منسټر صاحب ته دا پته هم نشته چه دا کال اټینشن نوټس دے او که ایډجرنمنټ موشن دے۔

جناب احمد حسن خان، دا قابل افسوس خبره ده، ډیره د افسوس خبره ده چه منسټر صاحب ته دا پته هم نشته چه دا کال اټینشن نوټس دے او که ایډجرنمنټ موشن دے۔

جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات)، په Admission باندے بحث کیدے شی، Discussion پرے نشی کیدے۔

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! دا د دوی Inefficiency نه ده، دا د دوی د محکمے والو ده او په هغے دے لږ کنټرول اوکړی۔

جناب پیر محمد خان: محکمے دے پوهه کړے هم نه دے چه دا کال اټینشن دے او که ایډجرنمنټ موشن دے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: پلیز پیر محمد خان صاحب، پیر محمد خان صاحب۔

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب! دا مسئله عامه ده او هاشم خان

صاحب ته نے پته هم نه چه دا تقریباً، زما خیال دے چه په ټوله صوبه کښې، دیهاتو کښې څومره سکولونه چه دی هغه ټولو کښې دا شان چل دے۔ زما په حلقه کښې ګیاره هائی سکولونه چالو دی او په دے ګیاره واړه هائی سکولونو کښې جینکئے او هلکان یو ځائے سبق وائی، د مجبورے نه ځکه چه د جینکو یا خو هائی او مډل سکول شته نه او که شته نو هغے ته سټاف نشتے۔ زما هم یو کال اټینشن په دے سلسلهِ کښې راروان دے۔ په دغه سکولونو کښې سټاف نشته او د دے سټاف د پاره ما په هغه تیر حکومت کښې د ډائریکټر صاحب سره رابطه کړے وه، یو اخے ستاسو جرم نه دے یعنی په دے حکومت کښې نه دے، دا Case زوړ روان دے خو اوس ئے حل راویستل غواړی۔ حل به ئے اوس داسے اوخی چه یا خو لیډیز ټیچرز که نه وی نو بهرتی کړے، زرنه زر، په Contract Base دے دوی واخلی او سکولونو ته ئے دے اولیږی او که دغه نه وی نو بیا چه کوم ځائے کښې مډل یا هائی سکول شته د جینکو نو هغے له دے داسے اوکړی چه کوم دغه د پچاس سال نه زاړه استاذان دی په Male Side باندے یا د هغے نه مشران استاذان، په پچپن هاؤ شاه کښې هغه دے Female سکولونو ته را Transfer کړی د هلکانو د سکول نه چه عارضی طور باندے هغه جینکو ته سبق وائی نو چه کوم ځائے کښې د جینکو سکول وی نو هغے ته به جینکئے واپس شی او په هغے کښې به سبق وائی۔ زما حلقه کښې څلورشپږ سکوله شته مډل او یو پکښې هائی هم شته خو ټیچرز نشته، سټاف نشته نو په دے وجه هغه غریبانانے جینکئے د سکولونو باوجود هغه هائی سکولونو ته ځی او هلکانو سره کینی۔ هر څل چه بجټ راځی نو دا خبره زما په تقریر کښې وی او تاسو ته به یاد وی، هر کال ئے زه کوم چه تاسو کله Planning کوے او P&D داسے غلط Planning اوکړی چه په Girls side باندے خو وائی چه Sixty percent سکولونو به د جینکو وی او Fourty percent به د هلکانو وی نو په پرائمری سائیډ باندے څه ضرورت دے؟ په پرائمری سائیډ باندے جینئے ماشومه وی که دا د هلک سره یوځائے ناسته وی نو هم خیر دے خو چه کله هغه بالغه شی نو مجبوره شی، که بیا راشی او هلک سره کینی نودا بده خبره ده۔ دا Sixty percent سکولونه دے په هائی او مډل سائیډ باندے جینکو

ته ورکړی او Fourty percent دے هلکانو ته په سیکنډری سائیډ ورکړی۔ په پرائمری سائیډ زما خیال دے هډو ضرورت هم نشته، هغه د هلکانو سکولونو کښې جینکئے هم سبق ونیلے شی او د جینکو سکول کښې هلکان سبق ونیلے شی نو مستقبل کښې د راتلونکے ADP د پاره دے دوی دا تیاری اوکړی چه مډل او هائی سکولونه د جینکو دے زیات کړیاو په هره حلقه کښې دے ورله ورکړی۔ موجوده چه کوم خایونو کښې د جینکو مډل یا هائی سکولونه شته او سټاف دوی سره لیډیز ټیچرز نه وی نو هغے له دے بوډهاګان، زاړه استاذان، هغه له دے را Transfer کړی چه هغوی هغه جینکو ته سبق شروع کړی او چه د هلکانو او د جینکو هغه Co-Education جدا شی۔ شکریه۔

جناب ډپٹی سپیکر، ممبر صاحب! تاسو دا Suggest کړو چه Up to primary Co-Education پکار دے؟

جناب پیر محمد خان، نه مډل او هائی نه، پرائمری خو Co-Education دے، هغه خو نابالغے، ماشومانے وی کنه۔

جناب ډپٹی سپیکر، یعنی تاسو Suggest کوے چه پکار دے۔ That's good idea.

جناب پیر محمد خان، پرائمری کښې خو د دس سال نه کم وی کنه یا زیات نه زیات دس ګیاره سال وی نو هغه خو ماشومه وی، زه د Co-Education قائل نه یمه۔

جناب ډپٹی سپیکر، ښه۔

جناب پیر محمد خان، د Co-Education قطعاً نه یمه قائل خو مجبوری راغله چه بالغه جینئے د بالغ هلک سره ناسته ده، هلک ته هم دا تکلیف دے چه د جینئے په مخکښې هغه د استاد نه پوره تپوس نشی کولے او جینئے ته هم دا تکلیف دے چه د هلکانو سره ناسته ده نو دا د دے خپل ټیچر نه تپوس نشی کولے، سوالات ترینه نشی کولے، نه هغه استاد د جینئے نه دا Test اغستے شی چه تا له دا سوال درخی او که نه، تیاری دے کړے ده او که نه؟ نه د جینئے په مخکښې هلک له څه سزا ورکولے شیځکه چه دا هم یو شرم دے نو ډیر زیات یے حل دے د Education دے په دے صوبه کښې په Female side باندے نو لهذا جناب سپیکر

صاحب، وزیر صاحب ډیر ښه او نیک سړے هم دے نو دے به مهربانی اوکړی او دے طرف ته به خصوصی توجه ورکړی۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for education, please satisfy.

وزیر تعلیم: انشاء الله ددوی په تجاویزو باندے به غور اوکړو او کوشش به کوؤ چه دغه تجویز عملی طور باندے اوکړو۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب!-----

جناب احمد حسن خان: د ده دا انشاء الله ډیر خطرناک دے۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! د شعیب خان خو ډیره جائزه خبره وه چه Building جوړ دے، تیار دے نو بیا پکښې څه رکاوټ دے نو پکار دا ده چه هغه اوشی، بل بشیر خان مونږه ته په دے اسمبلۍ کښې Assurance راکړے وو چه په دے Session کښې به تاسو ته مونږ په بنوں کښې سیکنډ ډګری کالج، هغه بلډنګ شتے خو چونکه د اسمبلۍ اجلاس زما خیال دے په ختمیدو باندے دے او اوسه پورے په هغے باندے زما خیال دے چه څه داسے کار نه دے شروع شوے او په دے فلور باندے بشیر خان مونږ ته وئیلے وو چه د تیس تاریخ پورے به سیکنډ ډګری کالج تاسو ته مونږ شروع کوؤ نو منتسر صاحب چونکه په هغے ورځ باندے نه وو نو که دے نن لږ هغه وضاحت اوکړی، بشیر خان صاحب مهربانی کړے ده او مونږ ته ئے هغه Letter هم لیکلے دے نو هاشم خان صاحب دے مهربانی اوکړی -----

جناب ډپټی سپیکر: درانی صاحب دا د شعیب خان والا یو مسئله حل کړو نو د هغه نه پس بیا-------

جناب اکرم خان درانی: نو هغه خو جی مونږه خپله د شعیب خان سره، مونږ خو ورسره یو جی۔

جناب ډپټی سپیکر: شعیب خان تاسو Satisfied ئے؟

جناب محمد شعیب خان: زه بالکل Satisfy نه یمه۔

Mr. Deputy Speaker: Not pressed?

جناب محمد شعیب خان، زه بالکل، زه وایم چه په دے Session کښې بحث اوشی چې، څلور کاله مو صبر اوکړو او زما په خپل خیال په دے راتلونکی عمر کښې هم زما څه توقع نشته۔

جناب ڈپٹی سپیکر، نه تاسو غواړے چه دا Admit شی او بحث پرے اوشی؟

جناب محمد شعیب خان، جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، تاسو غواړے چه Admit شی؟

جناب محمد شعیب خان، جی آؤ بالکل Admit دے شی۔

Mr . Deputy Speaker: Is it the desir of the House that adjournmentmotion No . 167 moved by Mr . Muhammad Shuaib Khan may be admitted for discussion?

(The motion was carried.)

Mr. Deputy Speaker: Adjounment motion is admitted.

جناب محمد شعیب خان، شکریه جی، ډیره مهربانی سپیکر صاحب ۔

جناب عفور خان جدون، سپیکر صاحب! Admit خو تاسو کړو خو ټائم ورله کله مقرر کوے؟ هاں جی، په دے Session کښې جی۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! دے درانی صاحب وئیل چه دا انشورنس دغه، وایم چه د انشورنس دغه کم وی نو چه د دے نورو ممبرانو انشورنس هم اوکړی۔ (قہقہہ)

Mr. Deputy Speaker: Now I request to Mr. Najmudin Khan, MPA to please move his call attention Notice No. 311 please.

جناب قیموس خان، زه پوائنټ آف آرډر باندے، تاسو ما له اجازت راکړے وو جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، آؤ Yes please۔

جناب قیموس خان، سر! زما گزارش دا دے چه دے اسمبلۍ بجټ پاس کړے وو، په دے 1997-98 ADP کښې یو Finance Bill راغلے وو او په هغے کښې دے Taxation نظام کښې رد و بدل شوے وو، چه په هغے کښې د ډسټرکټ کونسل

په فیس کښې هم کمے راغلے وو او Stamp Fee هم د چار فیصد نه تین فیصد شوے وو لیکن د ننه پورے په سوات کښې په هغے باندے عمل درآمد نه کیږی- دا زما سره یو رسید دے، چه د یو لسو زرو روپو بیعه شوے ده او چه کومے پیسے اغستے شوے دی نو هغه د چار فیصد په حساب باندے دی نو زما په خیال باندے دا زمونږه د دے اسمبلی، دا Point of Order ځکه جوړیږی چه دا د قانون Violation شوے دے نو پکار ده چه هغوی ته هدایت اوشی چه کوم طریقه کار په نوره صوبه کښې دے او زمونږ دے اسمبلی دغه کړے دے چه په هغے باندے عمل اوشی-

جناب ڈپٹی سپیکر، وزیر مال صاحب ستاسو-----

جناب نجم الدین خان، سر! زما دا Call Attention Notice دے، زه دے باندے خبره اوکړم بیا؟

جناب فتح محمد خان (وزیر مال)، څه شئے دے جی؟ Adjournment motion دے جی؟

جناب ڈپٹی سپیکر، نه جی- دا په Point of Order باندے یو Question وو او تاسو تسلی ورکولے شئے، ورکړے جی-

وزیر مال، د څه تسلی؟

جناب ڈپٹی سپیکر، زما خیال دے تاسو د وزیر صاحب سره بیا روستو ملاؤ شئے-

وزیر مال، آؤ ملاؤ به شو جی-

Mr. Deputy Speaker: Thank you jee.

جناب قیموس خان، زه به نے دهراؤ کړم جی، خبره به زه دوی ته دهراؤ کړم جی-

وزیر مال، قیموس خان دے ما سره بیا ملاؤ شی جی-

Mr. Deputy Speaker: Now Mr. Najmuddin Khan........

جناب قیموس خان، نه جی زه به خبره کوم، دا ډیره اهمه خبره ده-

جناب ڈپٹی سپیکر، تاسو بیا داسے کار اوکړے جی چه یو Adjournment

Motion پیش کړے یا تاسو Call Attention Notice باندے راشے، که وزیر صاحب سره Information وی نو--------

جناب قیموس خان: دا عامه خبره ده او------

جناب ڈپٹی سپیکر: دا عامه خبره ده، د عامے خبرے د پاره Call Attention Notice دے۔

جناب پیر محمد خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب ڈپٹی سپیکر: عام خبرے د پاره تاسو Point of Order باندے-----

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب! دا Call Attention هم نه جوړیږی----

جناب قیموس خان: جی د قانون Violation شوے دے۔

جناب پیر محمد خان: آؤ Adjournment Motion هم نه جوړیږی - دا PrivilageMotion دے۔

(توجہ دلاؤ نوٹس)

Mr. Deputy Speaker: Now, again I request to Mr. Najmuddin Khan, MPA, to please move his Call Attention Notice No. 311.

جناب نجم الدین خان: جناب ! Call Attention Noticed NO. 311 دا خو پرون ما اوروله دے او نن به پرے خبره کوم خو سر زما عرض دا دے چه پرون هم په دے اسمبلیٰ کښ یو روایت قائم شوے دے، د کورم متعلق خبره داده چه دا د حکومت ذمه داری ده چه هغه به -----

جناب ڈپٹی سپیکر: کورم خو پوره دے۔

جناب نجم الدین خان: نه نه، پوره دے سر- پوره دے خو خبره دا ده چه پرون-------

جناب گیان سنگھ: خپله خبره کوه۔

جناب نجم الدین خان: بنه بس خپله به اوکړو- زما عرض دا دے سر چه په ډوک دره کښ، زمونږه په علاقه کښ، ډوک دره ورته وائی- شیرنگل ډوک دره روډ باندے د حکومت درے کروړه روپے لګیدلے دی- روډ Complete

شوے دے۔ د خلقو نه نے زمکے اغستے دی۔ هلته ټول غریزه علاقه ده او په دے غریزه علاقه کښې د خلقو معمولی شان زمکے دی او هغه C&W والو او ډپټی کمشنر د هغوی په دغه معمولی زمکو کښې تقریباً 28 فټ کھولاؤ روډ ویستلے دے۔ ایوارډ نے پاس شوے دے او تقریباً دوه کاله اوشو چه هغوی ته Payment د هغے نه کیږی۔ روزانه راوخی، په دیر کښې او په شیرینگل کښې، هغوی جلوسونه اوباسی او هغه غریبانان د زمکو نه هم خلاص شو لیکن تر اوسه پورے هغوی ته دا خپل حق، چه کومه زمکه ترے دوی اغستےده او په هغے کښې نے خان له روډ جوړ کړے دے، د هغے متعلق زما دا عرض دے، دا مے *Request* دے سر چه په دے باندے دے منسټر صاحب، په دے کال کښې د هغوی که فرض کړو که روډ، که پیسے دوی نورے ورکوی د ټهیکیدارانو او که نه ورکوی خو د خلقو معاوضه چه د هغوی زمکه خرابه شوے ده، د هغوی فصل خراب شوے دے، د هغوی کوټے خرابے شوی دی، د هغوی ونے بوټی خراب شوے دی نو د هغے خو دے د خدائے د پاره دا معاوضه خو ورکړی کنه جی۔ د هغے قیمت خو دے ورکړی کنه جی۔ نو زما دا عرض دے چه منسټر صاحب دے په دے باندےډیر ښه جواب ورکړی۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for C&W please.

جناب یوسف ایوب خان (وزیر مواصلات)، تھینک یو سپیکر صاحب۔ نجم الدین خان نے جو بات کی ہے کہ اس روڈ کے بننے کی وجہ سے واقعی Lands ادھر Effect ہوئی ہیں، ہم یہ مانتے ہیں اور اس سلسلے میں Second revised PC1 میں تقریباً -/94,69,000 کی رقم Sanction کی گئی ہے، جس میں سے ابھی تک -/2892000 کی رقم Effecties کو مل چکی ہے۔ ہماری یہ کوشش ہوگی، چونکہ اس بار ADP میں فی الحال اس کے لئے Allocation فنانس کی طرف سے C&W کو نہیں آئی۔ ہم کوشش کر رہے ہیں، ان کو لکھتے ہیں کیونکہ یہ Genuin کیس ہے۔ لوگوں کی زمینیں، ذاتی زمینیں گئی ہوئی ہیں۔ ایریگیشن Effect ہوئی ہے، واٹر چینلز Effect ہوئی ہیں تو کوشش کرتے ہیں کہ ہمیں جلد از جلد فنانس ڈیپارٹمنٹ کچھ فنڈ Provide کرے تاکہ Effecties کو ہم یہ Provide کر سکیں۔

جناب نجم الدین خان، سر! زه د دے نه مطمئن نه یم خکه چه زما عرض دا دے

چه د خلقو Irrigation Channels ووّ او هغه دوه کاله اوشو چه ختم شوی دی- د خلقو پټی ختم شوے دی او اوس تاسو ما ته دا اووائے چه دغه کسان چه زمکه ترے دوی واغسته د روډونو د پاره او پیسے هغوی ته نه ملاویږی نو آیا دا خلق به قتلونه کوی او کنه څی به چرته ډاکے به اچوی؟ دوی به څه کوی؟ هغوی له دے دوی متبادل روزګار خو ورکړی چه د هغے پورے هغوی ته هغه معاوضه خو ملاویږی- بله دا خبره ده چه پروسخکال د دےچه کوم ایوارډ جوړ شوے دے، مثلاً د یوے زمکے یو لاکھ روپے جوړے شوے دی نو په دے حکومت کښی له خیره سره ورخ تر ورځه د روپے قیمت کمیږی، Value ئے کمیږی نو په هغه Level باندے دے جی دوی له په وخت باندے خپلے، څخکال دے ورله پیسے ورکړی-

<u>میاں افتخار حسین</u>، سپیکر صاحب! په Point of Order باندے خبره کوم- دا نجم الدین هر وختے دے حکومت پسے انختے وی او هم داسے خبره کوی- روپے خو د دوی په وخت کښی چه څومره راپریوتے ده او د دوی د لاسه تر اوسه پورے مونږه خانے له رانغلو نو کم سے کم ګزاره خو دے کوی- داسے خو دے بیخی سترګے نه پټوی-

<u>جناب نجم الدین خان</u>، زمونږه په هغه درے کالو کښی چه څومره روپئ-----

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>، نجم الدین خان! Call Attention کا طریقہ یہ ہے کہ آپ نے اپنا Call Attention پیش کیا' وزیر صاحب نے جواب دیا اگر آپ Satisfied نہیں ہیں تو کیا طریقہ ہے کہ آپ کو Satisfy کیا جائے؟

<u>جناب نجم الدین خان</u>، سر! په دے مے دے Satisfy کړی یا دے دا اووائی چه په دے کال کښی به زه د دے پیسے، زما دغه عرض دے جی چه څخکال به------

<u>وزیر مواصلات</u>، سپیکر صاحب! نجم الدین خان ایسے کہہ رہے ہیں جیسے زمین دیر کی سے لی ہے اور روڈ میرا خیال ہے کسی اور جگہ کا بنا دیا- روڈ بھی تو انہی کے لوگوں کے فائدہ کے لئے بن رہا ہے' اتنا بڑا منصوبہ ہے تقریباً تین ساڑھے تین کروڑ روپے کا ہے اور----

<u>جناب نجم الدین خان</u>، ګورے جی دا بل منسټر صاحب خبره کوی، هغه هم پاسیدو-

وزیر مواصلات: انہی لوگوں کو اس چیز کا فائدہ ہے۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Forest.

جناب نجم الدین خان: دوی به خبره هموارہ کړی جی۔

وزیر جنگلات: زما مختصر شان عرض دے۔ تاسو به چونکه زما سره گاونډ کښې په سیټ ناست وے او ما چه به کتل نو اکثر به تاسو د کاررواني دا طریقے کتے او آنین کښې به مشغول وے۔ تاسو دا اوګورئ چه Call Attention د پاره خپل چه کوم طریقه ده نو هغه دا ده چه هغه به د Minister attention ځان طرف ته راګرخوی او هغه به جواب ورکوی۔

جناب ډپټی سپیکر: بالکل جی۔

وزیر جنگلات: د دے خو صرف دا طریقه ده۔ تاسو وائے Satisfied شوے نو Satisfy خو نجم الدین خان په هیڅ حالت باندے نشی کیدے۔ که سړک نهجوړیږي نو وائی چه سړک نه جوړیږي او که سړک جوړیږي نو وائی سړک ولے جوړ شو او چه بیا جوړ شی نو وائی دا غټ سړک ولے جوړ شو، د 28 فټ سړک څه ضرورت وو۔ 28 فټ ولے جوړ شو؟ که تنګ جوړ شی نو وائی چه دا تنګ ولے جوړ شو؟ نو د دے خو هیڅ Satisfaction نه کیږي۔

جناب نجم الدین خان: ګوره جی زما Duty ده چه------

Mr. Deputy Speaker: Mr. Hamidullah Khan to....(Interruption)....

Mr. Najmuddin Khan: Sir, personal explanation.

Mr. Deputy Speaker: to move his Call Attention Notice No. 312.

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! دا خو په نجم الدین خان باندے ډیر سخت ترین الزامات اولګولے شو، هغه له دے Personal explanation باندے موقعه ورکړے شی۔

جناب نجم الدین خان: سر! زما Duty دا ده که روډ دوی تنګ جوړوی نو زه به ورته وایم چه دا روډ غلط دے، تنګ روډ-----

جناب ډپټی سپیکر: نجم الدین خان! ته Privilege Motion داخل کړه۔

جناب نجم الدین خان: نو جی یو منسټر دے جواب راکړی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: مسٹر حمید اللہ خان پلیز۔ تاسو کینے - The answer is given please.

جناب حمید اللہ خان: کینہ یرہ۔ توجہ دلاؤ نوٹس------

Mr. Deputy Speaker: Mr. Hamidullah Khan, please move your Call Attention Notice No. 312.

جناب حمید اللہ خان: نمبر 312۔ "یہ اسمبلی حکومت کی توجہ اس امر کی جانب مبذول کرانا چاہتی ہے ---(شور)---

جناب ڈپٹی سپیکر: نجم الدین خان۔ نجم الدین خان۔

جناب نجم الدین خان: زہ جی Walk Out کوم۔ جی زما خبرہ هموارہ نہ شوہ۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نجم الدین خان بیٹھ جائیں۔

جناب حمید اللہ خان: پخلا بہ دے کرو۔

جناب ڈپٹی سپیکر: احمد حسن صاحب پلیز' نہ نہ احمد حسن خان۔

(اس موقع جناب نجم الدین خان ہاؤس میں واپس آ گئے۔)

انجنیئر گیان: راخہ، راخہ۔

جناب والٹر مسیح: سپیکر صاحب! پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب عبدالسبحان خان: پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب حمید اللہ خان: " کہ ضلع دیر میں C&W کی تعمیراتی کاموں میں استعمال ہونے والی مشینری جس میں رولر' بلڈوزر اور ٹائر وغیرہ خراب پڑے ہوئے ہیں۔ لہذا سرکاری مشینریوں کو خراب ہونے سے بروقت بچایا جائے۔ " پہ دے روډونو باندے دا مشینریانے د دے C&W داسے خرابے پرتے دی او ټھیکیدارانو تہ ترے هم تکلیف دے او هغه مشینریانے وخت سره سره نورے هم خرابیږی۔ سر! د دے وزیر صاحب څه بندوبست کولے شی؟

Mr. Deputy Speaker: Please honourable Minister for C&W.

وزیر مواصلات: تھینک یو جی۔ C&W کی طرف سے نو قسم کی مختلف مشینیں دیر میں

ہیں جس میں سے سپیکر صاحب تین چار مشینیں، میں نے آج رابطہ کیا ہے انکے Concerned XEN کے ساتھ، واقعی تین چار مشینیں ایسی ہیں جن کے لئے Minor repairs کی وجہ سے کھڑی ہوئی ہیں باقی جو مشینیں ہیں وہ باقاعدہ طور پر کام کر رہی ہیں۔ لواری کا جو روڈ جاتا ہے اس پر کام کر رہی ہے، وہ وہاں کا بڑا Important روڈ ہے کیونکہ Snow fall کی وجہ سے وہاں دقت کا سامنا ہے اور جو Minor machine ہیں، ہم نے انکو Instructions دی ہیں کہ فنڈز Arrange کرکے جلد از جلد انکو Repair کرکے ان کو واپس کیا جائے یا وہاں بھیجا جائے۔

جناب حمید اللہ خان، په دیکښ سر وزیر صاحب خو د درے ځلورو تصدیق اوکړو چه خراب دی خو درے ځلور نه دی خراب۔ زه چه په کوم خپل روډباندے ځم نو ځلور پنځه، شپږ هلته په روډ باندے وینم چه خراب دی نو ددے به صاحب۔۔۔۔

وزیر مواصلات، سپیکر صاحب! اس میں دو تین چیزیں ہوتی ہیں۔ ایک تو مشینری وہ ہوتی ہے جو کہ بالکل کنڈم ہو جائے، ان کو تو آپ Site سے نکال دیں۔ ایک ہوتی ہے Minor repair والی اور ایک مشینری ایسی ہوتی ہے کہ اگر Project بند ہے، اسکی Funding بند ہے تو ظاہر ہے اسکی Where and tear اور اسکو چلانے کے لئے جو فنڈ ہوتے ہیں، اس کی وجہ سے وہ بند ہوتیں ہیں اور اسکی وجہ سے بھی کھڑی ہوتی ہیں۔ جو Projects جن کی Financing ہوئی ہے، ADP کی طرف سے رقم مختص کی گئی ہے ان Projects پر باقاعدہ مشینری Functional ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر، میرے خیال میں آپ بھی صحیح کہتے ہیں اور وزیر صاحب بھی صحیح کہتے ہیں۔ اب I will request to Mr. Pir Mohammad Khan. (Interruption)

جناب حمید اللہ خان، نه جی آخر ددے څه حل خو به وی سر؟

Mr. Deputy Speaker: Before this Call Attention Notice, Mr. Hamayun Saifullah Khan on Point of Order.

جناب ہمایوں سیف اللہ خان، پوائنٹ آف آرڈر سر۔ جناب سپیکر صاحب! کل آپ بھی اسمبلی میں تھے اور میں نے پیہور کینال کا ذکر کیا تھا۔ آج صبح جب میں نے اخبار پڑھا تو اس میں منسٹر صاحب کا ایک جواب آیا ہے کہ یہ کام اس لئے Delay ہوا، میں نے یہ کہا

تھا کہ وہ کام 26 سال Delay ہوا ہے تو ان کا جواب تھا کہ اس کی وجہ یہ تھی کہ یہ Award نہیں تھا جو کہ 1991 میں Water Accord ہوا تو میں حیران ہوا کیونکہ ANP کے وزیر کی طرف سے یہ کتنا کمزور سا جواب ہے چونکہ رات ہم نے انکے گھر بڑا اچھا کھایا ہے اب زیادہ بات کرکے نمک حرامی ہوگی۔ اگر بات نہ کریں تو صوبے کا نقصان ہے تو میں نے انکے لئے ایک وہ لایا ہوں۔ انہوں نے اس دن بھی کہا تھا کہ خدمت ہی خدمت ہم کرتے رہے ہیں۔ اب کرتے رہے ہیں یا نہیں کرتے رہے ہیں وہ تو پتہ لگے گا عوام کو کہ ہم کرتے ہیں یا نہیں کرتے ہیں مگر میں ان کو انکی Information کے لئے یہ بتانا چاہتا ہوں اور اس House کو بتانا چاہتا ہوں کہ Indus basin settlement plan جو ہندوستان اور پاکستان کے درمیان ہوا تھا' اس میں دو Large dams تھے' اسمیں پانچ بیراجز تھے۔ اس میں لنک کینال تھیں۔ میں منسٹر صاحب کی Information کے لئے بتانا چاہتا ہوں۔ اسمیں دو لنک کینال اس طرح کی بھی تھیں جنہیں چشمہ جہلم لنک کینال اور تونسہ پنجند لنک کینال کہتے ہیں۔ جناب! یہ Indus basin treaty میں نہیں تھے۔ اسمیں سندھ حکومت کو بھی اعتراض تھا' اسمیں آپ کی حکومت کا بھی 1970-71 ء میں اعتراض تھا۔ میں یہ پوچھنا چاہتا ہوں کہ 1991 ء میں Accord ہوا اور 22000 کیوسک پانی انہوں نے 1971ء میں کیسے لیا ہے؟ کیا وزیر صاحب یہ بتا سکیں گے؟ چاہئے تو یہ تھا' یہ مجھے کہتے ہیں کہ ہمارے حقوق غصب ہوئے ہیں' آج کے بعد نہیں ہونگے' بجائے اسکے 8 سال پیچھے چلے گئے اور نو سال پیچھے گئے۔ اس طرح بات کرو' بہادروں کی طرح ---(تالیاں)--- یہ بات مت کرو۔ وانی چه شف شف مه کوه، سمه خبره کوه۔

<u>جناب بشیر احمد بلور</u> (وزیر قانون و پارلیمانی امور)، سپیکر صاحب! پہلے تو میں آپ سے درخواست کروں گا' زه به تاسو ته خواست اوکړم چه دوی ته لږ اووایه چه طریقه خپله بدله کړی، داسے خبرے څوک په اسمبلی کښې نه کوی او He should not, he is not giving *the speach in the Chowk Yadgar or some where* دا *Kennighampark,* this and that. غصه چه څنګه دے کولے شی نو د دے نه ډیره زیاته غصه زه هم کولے شم خو زه ورته وایم چه خبره --------(شور)

<u>Mr. Deputy Speaker:</u> Please sit down.

<u>وزیر قانون و پارلیمانی امور</u>، په آرام کښنه، بیا به زما د خلے نه هم څه اوځی او دا

ماحول به خراب شی- Be gentle او صحیح طریقے سره خبره کوه- This is no way to speak.

جناب ڈپٹی سپیکر: کسی مقرر کی تقریر یا جس وقت وہ اسمبلی کو Address کر رہے ہو، تو کوئی بھی ہو، برائے کرم مداخلت نہ کریں۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: او کومے پورے چه دے دا خبرے کوی نو مونږ ټخو د صوبائی حقوقو، مونږ خو د ټول عمر نه، زمونږه حکومتونه په دے جهګړو 11722 کیوسک اوبه، مونږه ونیل چه ګیاره لاکھ سات سو بائیس کیوسک اوبه دے مونږه ته په ډیرو کښې ملاؤ شی، دا نه کیدل- دا Water accord نه وو شوے- پنجاب خو، پنجاب او سندھ چه هر څه کړے دی، هغه ستاسو مشرانو، ما خو هغه بله ورخ ونیلی دی چه ستاسو په حکومتونوکښې نے کړے دی- مونږه خو ټول عمر د دے صوبائی خود مختارے د پاره جهګړه کړے ده او په دے فخر کوؤ چه دا Water accord هم مونږه اوکړو او په دے هم فخر کوؤ چه دا Project به زمونږه په حکومت کښې جوړیږی نو ستا بار بار دے خبره کولو باندے I do not know what he want to get-

جناب ڈپٹی سپیکر: ہمایون سیف اللہ خان اگر آپ چاہتے ہیں کہ پہور کینال -----

جناب ہمایون سیف اللہ خان: نہیں، نہیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: مطلب یہ ہے کہ یہ ایوان، بحث میں حصہ لیں۔ پوائنٹ آف آرڈر پر میرے خیال میں اتنی زیادہ بات نہیں کی جا سکتی، آپ ایک کال اٹینشن نوٹس یا ایک ایڈجرنمنٹ موشن داخل کریں اور ایوان میں دوسرے ساتھی بھی چاہیں گے کہ اس پر بات کریں۔ میرے خیال میں یہ Sufficient ہے۔ پلیز، پلیز اب آپ بیٹھ جائیں۔

جناب ہمایوں سیف اللہ خان: سپیکر صاحب! میری بات سنیں، ایک منٹ۔

Mr. Deputy Speaker: Mr. Pir Muhammad Khan, MPA to please move his Call Attention Notice No. 326 in the House as per rules.

جناب پیر محمد خان: Call Attention Notice No. 326. محترم جناب سپیکر صاحب! " میں آپ کے وساطت سے حکومت کی توجہ ایک انتہائی اہم معاملے کی طرف مبذول کرانا چاہتا ہوں اور وہ یہ کہ میرے حلقے میں ذیل گرلز مڈل او ر

ہائی سکولوں میں سٹاف نہیں ہے۔ گرلز ہائی سکول آکوچ پورن، گرلز مڈل سکول سنیلہ، گرلز مڈل سکول کوٹکے، گرلز مڈل سکول مارتونگ، ان تمام سکولوں میں ایس ای ٹی کی کوئی ٹیچر اور کوئی ہیڈمسٹریس نہیں ہے۔ فوری انتظام کریں۔" جناب سپیکر صاحب ! Call Attention Notice به زما خیال دے هاشم خان صاحب ته هم ملاؤ شوی وی، منسٹر متعلقه ته۔ شته؟ ښه جی نو د دے پاره ے هم لږ مخکښے خبره اوکړه چاوس زما په حلقه کښ څلور، پنځه، شپږ گرلز مډل سکولونه شته او په هغے کښ دا درے مډل سکولونه دی او یو هائی سکول دے۔ د دے سکولونو درے درے کاله اوشو، سټاف د Finance نه شوے دے خو اوس د هغے د پاره سټاف نشته۔ Sanction شوے دے خو سټاف ورته نشته دے چه راشی نو سپیکر صاحب اوس ما چه څنگه مخکښے عرض اوکړو که دوی سره په Female side باندے ایس ای ټی نه وی نو هغه زما ریکوسټ دے چه د Male side کوم بوډاگان ایس ای ټی څوک وی، او شته، ډیر شته، زما حلقه کښ هم شته۔ زه به ورته اوښایم۔ هغه دے ورته را Shift کړی او چه دا جینکۍ غریبانانۍ د هغه هلکانو سره د کیناستو د هغه تکلیف نه، کم از کم په درے څلورو سکولونو کښ خو بچ شی کنه۔ چه هائی سکول په یو خانے کښ جوړ شی، څومره خرچ پرے اوشی، لکهونو روپئ پرے د حکومت اولگی او بیا پوسټونه تاسو ته پته ده، فنانس منسټر پاتے شوے نے، چه د فنانس نه پوسټونه راویستل څومره مشکله مسئله وی او هغه فائل یو ممبر په ترخ کښ نیولے وی او هغه اوگرځوی او د فنانس نه، موجوده ممبر د فنانس ډیر شریف سړے دے خو اکثر پیسه نه راکوی۔ وزیر صاحب، Sorry۔ بلور صاحب ډیر ښه سړے دے نو سپیکر صاحب هغه پوسټونه دے درے کاله مخکښے Sanction شوی دی، پوسټونه ئے راغلی دی او سکولونه خالی پراته دی، سټاف پکښ نشته۔ چه په سکول کښ هیډ مسټریس نه وی او ایس ای ټی سټاف پکښ نه وی، مډل او هائی سکول چلیدے څنگه شی؟ نو که دوی مهربانی اوکړی د خپل مردان او چارسدے نه دے راته راولیگی۔ د پیښور نه دے راته راولیگی، هیڅ اعتراض ے نشته خو ما له سټاف پکار دے۔ او که Female ورسره نه وی نو هم هغه Request دے چه بوډاگان ایس ای ټی دے

راته د Male نه دے راته راکړی۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Education.

جناب عفور خان جدون، جناب سپیکر! پوائنٹ آف آرڈر پر جی ---------

جناب ڈپٹی سپیکر، انکا کال اٹینشن ہے، اسکے بعد میں آپ کو موقع دونگا۔

جناب ہاشم خان (وزیر تعلیم)، جناب سپیکر صاحب! د دوی په حلقه کښې موجوده وخت کښې یو هیډ مسټرس او شپږ ایس ای ټی او درے سی ټی پوسټونه خالی دی۔ نورکه دوی کوم وانی نو هغه به هم حالی وی۔ مونږه محکمے سره خبره اوکړه او نور Information collect کوؤ۔ اصل کښې زمونږه زیات تر سیټونه پبلک سروس کمیشن سره وی او هغوی وقفےوقفے سره Interviews کوی۔ S.E.T male female ورسره دی، انشاء الله چه څنګه د هغے Selection اوشی، Interviews د هغے اوشی نو مونږه به نے دوی ته Accomodate کړو۔ چه څنګه ړومبے مونږه له راغلل نو مونږه به ددوی دغه اوکړو۔

جناب پیر محمد خان، پبلک سروس کمیشن، بیا هغه وختنی خبره زما راخی چه هغوی سره په کلونو پراته وی۔ د درے کالو نه پوسټونه زما خالی دی نو زما خو دا Request دے چه تاسو د فراخدلے نه کار واخلے او د پبلک سروس کمیشن انتظار هډو کوے مه او ما ته او قوم ته تکلیف مه راکوے۔ د هغے په ځائے دغه Male چه کوم سینئر استاذان دی، 55 ساله، 56 ساله هغه راته راکړے، هیډ ماسټران به شی هلته کښې او کلاسونه به شروع شی۔ ایس ایټی پنځه شپږ پوسته خالی دی۔

وزیر تعلیم، جناب سپیکر صاحب! کوشش به اوکړو۔ که د قاعدے او قانون مطابق کیدے شی نو او به نے کړو۔ کوشش به خپل اوکړو۔

جناب ڈپٹی سپیکر، آنریبل ممبر -----

جناب پیر محمد خان، جناب سپیکر صاحب! دا بالغے جینکۍ د هلکانو سره یو ځائے سبق وانی نو دا خو د قاعدے مطابق نه ده خو مجبوری ده کنه۔

جناب ڈپٹی سپیکر، آنریبل ممبر جناب عفور خان جدون پلیز۔

جناب غفور خان جدون. جناب سپیکر صاحب! عرض دا دے چه د پبلک سروس کمیشن نه Totally چالیس ایس ای ټی شوے دی او په ټوله صوبه کښې ډیرو ایس ای ټی ضرورت دے۔ خو تاسو ته زه د یو اسسټنټ ډائریکټر دا یو خط چه موږ ته نے لیکلے دے او یو پیرا ئے درته وایم۔ It is relevant to say that the Government of NWFP employees department will also imposed ban on the creation of posts with effect from 15-12-1997.

دوی په پوسټونو باندے Ban imposed کړو۔ عرض دا دے چه یوے غاړے ته منسټر صاحب دا وائی، چه دا چهټئ ده۔

وزیر تعلیم. دا تاسو مخکښے اووے، هغه نور هم اووایه۔

جناب غفور خان جدون. And you will be the responsible for the consequences دا ئے هغوی ته لیکلی دی۔ دا مے ورته مخکښے اووے۔ عرض دا دے جناب سپیکر صاحب، د 15-12-1997 نه بعد دوی په پوسټونو باندے Ban اولګوؤ ۔ څلوېښت پوسټه Totally دوی ایس ای ټی ورکړی دی۔ د هغوی Orders هم منلے شوے دی۔ څلوېښت پوسټونو ایس ای ټی صرف په صوابے ضلع کښې د دے نه سیوا خالی دی او په دے ټول صوبه کښې ډیر ایس ای ټی پوسټونه Male او Female side باندے خالی دی۔ عرض دا دے15-12-1997 باندے خو دوی Ban اولګوؤ او زما خپل خیال دا دے چه تر جون پورے به دا Ban وی۔ زه صرف دا عرض کول غواړم، منسټر صاحب ناست دے، چه دا څخکال جون کښې بجټ شوے دے نو دوی دے ما ته دا اووائی چه د Education په مد کښې دوی له څومره پیسے فنانس ورکړی دی او په هغے کښې څومره پیسے دوی ته تر اوسه پورے ملاؤ شوے دی بغیر د تنخواګانو نه؟ د Education په Secondary او کالجز سائډ باندے دے دوی ما ته دا اووائی چه څومره پیسے دے کال کښې دوی ته ملاؤ شوی دی؟ زما خیال دے چه یو پیسه هم نه ده ملاؤ شوے۔ عرض دا دے چه Educationdepartment دے صوبه کښې ډیر ضروری دے۔ دے بچو له تعلیم هم ورکول پکار دی۔ دغسے ټول بچی، څخکال زما په خیال که تاسو د میټرک د دوی نتیجه اوګورے نو زما په خیال Totally' په ټول پاکستان کښې د صوبه

سرحد په ټولو کښې خرابه نتیجه ده۔ ټول پوسټونه خالی دی۔ د ایس ای ټی، د سائنس وغیره ډیر پوسټونه خالی دی او ټول اثر په دے صوبه او زمونږه په بچو باندے کیږی نو دا مودبانه عرض کوم جناب سپیکر صاحب چه د دے دپاره یو ورځ مقرر کړے، فیصله اوکړے۔ نورو مدونو باندے پابندی کیږدی که پیسه نه هم وی خو Education Side ته پیسے ورکړے۔ منسټر صاحب خو ټهیک ده ښه Qualified سړے دے، جواب به هغه ورکړی۔ هغه ته هم د دے مجبورے احساس دے گورے، دا مجبوری هغه ته هم ده او دا مجبوری مونږه ټولو ته هم دی۔ دا یو مسئله په هره طریقه چه وی نو حل کړے۔ په نور سیکټرو کښې پابندی اولگونی او Education Side ته دا پیسے ورکړے۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>: عبدالرحمن خان۔

<u>جناب عبدالرحمان خان</u>: مسټر سپیکر صاحب! څو خل هلکان مونږ له حجرو ته راشی او هم دا فریاد کوی او دا منسټر صاحب گواه دے، درے خله خوزه دفترته ورغلے یمه او تا حال د هغے هغه فیصله اونشوه نو مهربانی دے اوکړی دے له دے اولیت ورکړی څکه چه یو خو د بچو وخت ضائع کیږی او دیکښې څه حکمت عملی ده چه دا خبره دومره هسے روستو روستو کیږی او هلته د یو سکول نه هلک تختی بل ته ځی او د بل نه راځی بل ته ځی او د بل نه ځی بل ته۔ نو مهربانی دے اوکړی، مونږه منسټر ته وایو چه هر څه چه کیږی دے له اولیت ورکړے او دا خبره سر ته اورسوے او د قانون مطابق ئے حل کړی۔

<u>Mr. Deputy Speaker:</u> Honourable Minsiter for Education.

<u>وزیر تعلیم</u>: جناب سپیکر صاحب۔ دوی------

<u>جناب نجم الدین</u>: سر! دے هم څه وانی، اووایه کنه۔

<u>جناب سید احمد خان</u>: جناب! اس سلسلے میں بھی یہ درخواست کرونگا---------

<u>جناب نجم الدین</u>: پوائنټ آف آرډر سر۔ زما خو یو Call Attention Notice وو او خبرو ته چا نه پریښودم، اوس منسټر صاحب دے په دے باندے د رول حواله ورکړی چه دا څنگه دے؟ وزیر مال ته جی دا درخواست کوم چه هغه دے اوگوری چه دا رولز ریگولیشن څنگه دے---(قہقہے)---

وزیر مال، زما په نیز باندے ما ته دا فرق نشته چه دا نجم الدین خان خبره کوی یا زمونږ ملګرے کوی او یا دا ټول، دا ټول زمونږه رونړه دی جی۔ زه خو تاسو ته صرف، کوم رولز چه دوی جوړکړے دی نو زه ورته حواله هم د دوی د رولز ورکوم او دوی ته دا اختیار هم حاصل دے چه دوی په هغه خپل رول کښ چه کوم وخت Ammendment کول غواړی نو کولے شی۔ خو زه به دا اډوایم چه کوم یو قانون دوی جوړوی، که یو رول دوی جوړوی، که طریقه دوی جوړوی، زه وایم چه بیا په هغے باندے مونږه پابندی کوو او که دوی وائی چه دا قابل عمل نه دے نو په هغے کښ دے Ammendment اوکړی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، ٹھیک دہ۔

وزیر مال، دا خو د دوی حق دے۔ د دے د پاره د دے هم زه مخالف یمه۔ د Call Attention چه څه طریقه ده په هغه طریقه باندے دے عمل کیږی۔

Mr. Deputy Speaker: Mr. Said Ahmad Khan, on point of order.

جناب نجم الدین، سر! -----

جناب سید احمد خان، سر! یہ بڑا اہم مسلہ ہے۔ میں بھی درخواست کرونگا کہ جس طرح غفور جدون صاحب نے کہا کہ اس مسئلہ پر پوری طرح بحث ہونی چاہئیے۔ ان جیسے شریف اور قابل منسٹر کے ہوتے ہوئے بھی ایجوکیشن کا قبلہ ٹھیک نہیں ہو رہا ہے سر، تو اس کے لئے میرے خیال میں کوئی کمیٹی بنا دیں تاکہ اس پر بحث کریں۔ اب اس سال مئی میں کچھ Appointments ہو گئیں تھیں اور ان پر انکوائری ہو گئی۔ یہ ملاکنڈ ڈویژن جو ہے ہمارے لئے مسئلہ بن گیا ہے، وہاں جو محکمہ ہے ملاکنڈ ڈویژن میں ایجوکیشن کا سر اتنی بربادی انہوں نے کر دی ہے کہ ابھی بے چارے حقدار سٹوڈنٹس رستے ہیں اور انکی Appointment نہیں ہو رہی ہے۔ تو اس سلسلے میں میں نے بھی ایک کال اٹینشن نوٹس آپ کے چیمبر میں داخل کر دیا ہے سر۔ تو میری درخواست ہے کہاس پر غور کیا جائے کہ اگر ایجوکیشن کا قبلہ کسی طرح سے بھی ٹھیک نہ ہو اور ان منسٹر صاحب کے ہوتے ہوئے جی کیونکہ یہ تو Honest آدمی ہیں، شریف آدمی ہے، قابل آدمی ہیں تو میرے خیال میں --------

جناب ڈپٹی سپیکر، سید احمد خان صاحب! اگر آپ کال اٹینشن نوٹس کی بجائے

ایڈجرنمنٹ موشن داخل کر دیں تو سارا ہاؤس بھی اس پر بحث کر سکتا ہے۔ شکریہ۔
جناب سلیم سیف اللہ خان: جناب سپیکر!--------

Mr. Deputy Speaker: Mr. Salim Saifullah Khan on point of order.

جناب سلیم سیف اللہ خان: چونکہ اب اس پر بحث شروع ہو چکی ہے جی، میں بھی جناب غفور جدون صاحب سے، جو انہوں نے پوائنٹ Rais کیا ہے کہ یہ تعلیم جو ہے، بدقسمتی سے اگر دیکھا جائے تو باقی صوبے جو ہیں، وہ تعلیم کے شعبے میں کافی ترقی کر رہے ہیں اور جیسا کہ انہوں نے فرمایا ہے کہ ابھی میرٹ سسٹم میں جب All Pakistan basis پر ہمارا مقابلہ ہو گا تو ہمارا بچہ جو ہے وہ پنجاب یا سندھ کے بچے کا مقابلہ نہیں کر سکتا اور اس لئے اگر آپ دیکھیں آج جو Superior Services ہیں، اس میں آپ کا وہ حصہ بتدریج کم ہوتا جا رہا ہے تو وزیر صاحب کا اس میں کیا قصور ہے۔ میرے خیال میں وہ بھی آپ سب کو پتہ ہے کہ انکو اگر فنڈ نہ دیا جائے وہ تو فنانس کو Recommend کر دیں گے لیکن فنانس والے اس کو ردی کی ٹوکری میں پھینک دینگے۔ یہ تو حکومت وقت کو چاہئیے کہ وہ اس بات کا تعین کرے کہ بھئی What is the high priority? تعلیم زیادہ ضروری ہے یا موٹر وے زیادہ ضروری ہے؟ تعلیم زیادہ ضروری ہے یا ایک ڈیم بنانا زیادہ ضروری ہے؟ تو اس لیے حکومت کو، میری تو یہی سفارش ہوگی کہ تعلیم کو سب سے زیادہ اہمیت دی جائے اور اس کے لئے کوئی، ان غریب منسٹر کا کیا قصور ہے، جب پیسے نہیں دئے جائنگے تو یہ کیا کام کریں گے جی۔

Mr. Deputy Speaker: Good suggestion. Honourable Minister for Education please.

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! غفور جدون خو خپله خبره اوکړه او د هغے جواب هم هغوی پخپله ورکړو۔ خبره نے اوکړه چه استاذان نشته او تکلیف دے۔ جواب نے ورکړو چه فنانس پیسے نه ورکوی، پوستونه نه Creat کیږی او پبلک سروس کمیشن سره Pending پراته دی نو زما خیال دے چه دغه کافی ده او نور به زه څه اووایم په دیکښ۔

Mr. Deputy Speaker: O.K. Now I will request honourable Syed Manzoor Bacha Sahib to please move his Call Attention Notice No.

237.

جناب عفور خان جدون، جناب سپیکر صاحب! په پوائنټ آف آرډر باندے یو خبره کوم۔

Mr. Deputy Speaker: No sir, please let him move his Call Attention Notice.

جناب عفور خان جدون، هغه خو به کوی خو------

Mr. Deputy Speaker: His Call Attention Notice and then please.

Syed Manzoor Hussain: Much please to see on speaker Chair.

Mr. Deputy Speaker: So nice of you.

Syed Manzoor Hussain: As please as on the rehabilitation of Mr .Gian Sing to our Agust House.

محترم سپیکر صاحب! " میں آپکی وساطت سے صوبائی حکومت کی توجہ اس امر کی طرف مبذول کرانا چاہتا ہوں کہ C.T trained وہ نوجوان جنہوں نے کافی عرصہ قبل ٹریننگ حاصل کر کے بطور سی ٹی اساتذہ تعیناتی کے لئے اپنے آپ کو اہل ثابت کیا تھا لیکن گزشتہ دور حکومت میں ان کو نظر انداز کر کے Un-trained لوگوں کو تعینات کیا گیا اور جبکہ میرٹ کے اس دوڑ میں انکو حق ملنے کی توقع پیدا ہوگئی تو اہلیت ثابت کرکے ملازمت کے اصول کے بعد بھی Overage قرار دے کر نہ صرف ان کو نوکری سے سبکدوش کیا گیا بلکہ وہ تمام نوجوان جو یہ آس لگائے بیٹھے تھے کہ جب کبھی انصاف کا دور آئیگا تو وہ بھی حق حاصل کر لینگے۔" محترم سپیکر صاحب! دا یو ډیره اهمه مسئله ده۔ مخکښے هم ما غالباً په پوائنټ آف آرډر باندے د دے ذکر کړے وو او محترم سپیکر صاحب رولنګ ورکړے وو چه دا دے حکومت پخپل کیبنټ کښ Discuss کړی او د دے دے څه حل راوباسی۔ محترم سپیکر صاحب! د دے حل ډیر آسان دے۔ S&GAD کښ رولز دا دی چه د کوم کس عمر زیات وی او د انټرویو په موقع باندے د هغه د قابلیت بل کس دغه پوسټ د پاره موجود نه وی نو دغه سړی ته تاسو Relaxation in age ورکولے شے۔ د سی ټی د پاره انټرویو شوے وه او په هغے کښ هلکانو درخواستونه ورکړل نو په هغے

کښې شپاړس کسان د خپل قابلیت په بنیاد باندے واغستے شو۔ د هغوی Appointemnts اوشو او هغوی ته Appointment letter issue شول ۔ د هغے نه روستو بیا د ډیپارټمنټ توجه راغله چه یره دا خو Over age دی نو هغه ئے ټول د نوکرے نه اوویستل، شپاړس کسان وو جی۔ زما دا درخواست دے چه په رولز کښې، لکه د هغوی سرُه که ښه کول مونږ غواړو نو کیدے شی او رولز دا دی چه هغه کسانو ته Relaxation په Age کښې ورکیدے شی۔ چه کوم کسان قابل وی او د هغوی د قابلیت په مقابله کښې د هغه انټرویو په موقع باندے بل سړے موجود نه وی نو هغوی ته به مونږه عمر relax کوؤ لهٰذا دا شپاړس هغه کسان دی چه دوی خپل قابلیت هم ښودلے دے او هغه قابلیت په هغه وخت چه کوم وخت Interview کیده په نورو کښې موجود نه وو کنی هغوی به ئے اغستی وو خو چونکه دوی قابل وو نو دا شپاړس کسان د قابلیت په بنیاد باندے واغستے شو او اوس د Over age په وجه باندے هغوی اوویستے شو نو زما دا درخواست دے چه دا شپاړس کسان دی، نوجوانان دی، تعلیم یافته دی او دوی نا لائقه خلق هم نه دی۔ ایم ایس سی، بی ایس سی، ایم اے، بی اے د دغه قابلیت خلق دے، حق هم لری او په رولز کښې هم دهغوی د پاره لار شته۔ لهٰذا زه درخواست کوم ستاسو په وساطت ډیپارټمنټ ته، صوبائی‌حکومت ته چه ایس اینډ جی اے ډی ته دا هدایات ورکړی چه هم دغه فائده دوی ته ورکړی او دا کسان په دغه واغستے شی۔ د دے چترال او د دغه د جدون صاحب او زمونږه نور د کوهاټ والو دا ټولے مسئلے دے هم په دے طریقه حل شی۔ استاذان خو دوی سره شته نه، چه کوم ئے واغستل نو هغه ئے هم اوویستل نو بیا په څه طریقه به دا مسئلے حل کیږی؟ زه درخواست کوم چه دیکښې خصوصی طور دلچسپی واغستے شی۔

Mr. Deputy Speaker: Minister for Education please.

جناب عبدالسبحان خان، سپیکر صاحب! د دے متعلق ما Already یو -----

جناب ډپټی سپیکر، عبدالسبحان خان وخت ډیر کم دے۔

Mr. Abdulsubhan Khan: I have already submited my resolution

in this conection sir.

جناب ڈپٹی سپیکر: سبحان خان! تاسو ------

جناب عبدالسبحان خان: ما جی یو نوټس، یوه خبره، یو سړے محروم پاتے کیږی او په میرټ باندے شوے دے۔ زه نے صرف د منسټر صاحب په نوټس کښ راوستل غواړمه، د منظور باچا د خبرے په تائید کښ۔ د دے Already ما Resolution هم ورکړے دے چه یره دا کوم کسان، دا چا چه څلور میاشتے، دوه میاشتے یا چا تر کاله پورے، او یو خبره دا ده چه زما دا Constituency یو هلک دے، سعید الله نوم نے دے، هغه ایم ایس سی، ایم ایډ، بی ایډ دے او سی ټی کورس نے هم کړے دے او Allround د میټرک نه واخله تر ایم ایس سی پورے فرسټ یا سیکنډ ډویژنر دے خو په ایف اے کښ د هغه Certrificate کښ تهرډ ډویژن ښودلے دے نو د هغه د 80 مارکس په خانئے باندے چه کوم دوی هغه Criteria جوړه کړے ده، د هغه 80 مارکس په خانئے باندے د هغه نمبرے 75 جوړے کړی دی او هغه د هغے نه محرومه شوے دے نو زما د منسټر صاحب نه دا توقع هم ده او ګزارش مے هم دے چه د دغے متعلق به انکوائری اوکړی۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister please.

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! د منظورحسین باچا خبره صحیح ده۔ په شروع کښ چه ټیسټ او انټرویوز کیدل نو Applicants دومره زیات وو چه هغوی هغه وخت کښ د Age دا دغه نه کتل۔ بیا چه کله انټرویوز اوشو، Selection جوړ شو نو هغوی د هر یو Candidate age او Date of birth اوکتلو او چه کوم پکښ Over age وو نو Over age, as per rules پکښ نه شو بهرتی کیدے۔ د هغوی د پاره د ټولو نه ښه لاره دا وه چه هغوی ایس اینډ جی اے ډی ته Apply کړے وے یا Apply دی ورته اوکړی، چونکه Agerelaxation به هغوی ورکوی نو زما د آړخ نه هم داسے به وی۔ دویمه خبره چه منظورحسین باچا وائی چه کوهاټ کښ، ګدون کښ یا دے چترال اونورو خایونو کښ Trained استاذان نشته او د مردان نه خلق به پکښ هلته

اولگی نو زه صرف دوی ته دومره ونیل غوښتل غوارم چه هر یو خانے کښې
ښه کافی تعداد کښې استاذان شته، Trained، ښه Qualified هم شته، ډیر زیات هم
دی- که کله، کوم خانے کښې کمے راغلے نو انشاالله بیا په دغه خبرے باندے هم
غور کیدے شی چه Over age پکښې اولگوی خو اول، First oportunity یا
First priority به Age کښې چه کوم برابر راځی، د هغے مطابق به نے کوی-
پاتے شوه دویمه خبره د Age relaxation نو د Age relaxation خو Proper
طریقه ده او Proper طریقے باندے دے دوی Apply اوکړی او هغه لار هر چا
ته کهلاؤ ده- دریمه خبره د سبحان خان دا ده نو دغه باره کښې خو زه څه نشم
ونیلے او چه کله انټرویوز اوشول، Appointment اوشولنو حکومت دا
ونیلی وو چه که چا ته په دے میرټ لسټ باندے څه اعتراض وی نو څوارلس
ورځو کښې دننه تاسو اپیل اوکړئی- د هغه اپیل موقع حکومت ورکړے
وه او چه د چا څه اعتراض وو هغه نے پکښې کړے وو او بیا مونږ زرهغے له
کمیټی جوړه کړے وه چه دا خبره د دوی فیصله کړی-

جناب عبدالسبحان خان، په هغے کښې دوی یو-------

جناب عغفور خان جدون، منسټر صاحب دا یوه خبره کومه- په پوائنټ آف
آرډر باندے ولاړ یم- عرض دا دے چه د Appointment نه مخکښې Age
relaxation نه ورکوی- چه کله د هغوی انټرویوز اوشی نو د هغے نه بعد
اکثر زما په خیال، زمونږ خو یو خل نه دے د 1985 نه راغلی یو او تر
اوسه پورے یو، دا نوے طریقه ده جی- زه سر یو ریکویسټ کوم که تاسو دا
رولز suspend کړنی جی نو مونږه به یو معصوم غونډے قرارداد پیش کړو
او دے صوبائی حکومت ته به دا پرزور سفارش اوکړو چه Age دے Relax
کړی او د دوی دا Appointment دے اوشی- دا خو ډیر سخت زیاتے دے- زما
دا عرض دے، زما عرض دے، تاسو دا-------

جناب بشیر احمد بلور (وزیر آبپاشی و آبنوشی)، سپیکر صاحب! ستاسو په وساطت،
په پوائنټ آف آرډر باندے یم-

جناب ډپټی سپیکر، تاسو دا قرارداد سیکریټریټ کښې جمع کړے او د زیارت په

ورخ به بیا مونږه په هغے باندے بحث اوکړو۔

جناب غفور خان جدون، تاسو ترے تپوس اوکړے کنه جی۔ زه خو دا تپوس کوم، زما عرض دا دے چه --------

جناب عبدالسبحان خان، دیکښ خو سر ما گزارش اوکړو، ما Already قرارداد جمع کړے دے نو که هغه تاسو ------

جناب غفور خان جدون، تپوس ترے اوکړنی جی۔

وزیر آبپاشی و آبنوشی، زه په پوائنټ آف آرډر باندے یم جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، تاسو گورنی دومره ------

جناب غفور خان جدون، جناب سپیکر صاحب! زه خو دا عرض کوم چه تاسو د ایوان نه تپوس اوکړے۔ زه خو درته وایم چه تپوس ترے اوکړنی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، نا نا، دا ډیر Simple دے، تاسو خپل قرارداد جمع کړے او بیا د زیارت په ورخ به مونږه په هغے باندے بحث اوکړو کنه۔ ---(شور)--- آج آپ جمع کرا دیں، آپ جمع کرا دیں اور اس کے بعد ہم، کل بھی -------

وزیر آبپاشی وآبنوشی، جناب سپیکر صاحب! پوائنټ آف آرډر۔ حکومت Relexation بالکل نه ورکوی۔ په دے باندے حکومت بالکل تیار نه دے۔ په دے کښ داسے ده -------

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! د حکومت ممبر سوال کوی----

وزیر آبپاشی و آبنوشی، گورنمنټ په دے باندے تیار نه دے چه دا دے لاړ شی۔

Mr. Ahmad Hassan Khan: Honourable member............

جناب ڈپٹی سپیکر، ایسا ہے، میری تجویز یہ ہے کہ آپ کو چاہیے -----(شور)------

جناب احمد حسن خان، په دے ایوان کښ غفورجدون، په دے ایوان کښ د منظور باچه، د هغوی رائے ته اهمیت نه ورکولے کیږی نو مونږ اپوزیشن والا -----(شور)---

وزیر آبپاشی و آبنوشی، په دیکښ زما یو پوائنټ دے۔ زه به ئے Clear کړم۔ زه دا پوائنټ Clear کوم۔ داسے چل دے چه مثال په طور زه یو Candidate یمه او --------

جناب نجم الدین، پرون جی یو قرارداد پاس شوے دے۔ په هغے کښې یو Clear Demand ، cut demand ، په دے اسمبلے کښې Rules relex شوے دی، Demand پاس شوے دے نو دا دے هم پاس شی، دا دے هم پاس شی۔ بنه ټهیک خبره ده۔

وزیر آبپاشی و آبنوشی، سپیکر صاحب! زه په پوائنټ آف آرډر باندے ولاړ یم۔ زه دا ریکوسټ کوم چه --------

جناب نجم الدین، زه هم په پوائنټ آف آرډر باندے ولاړ یم۔

وزیر آبپاشی و آبنوشی، زه مخکښې ولاړ وومه۔ سپیکر صاحب چه څنګه حکم اوکړی۔

جناب ډپټی سپیکر، بالکل، بالکل جی۔

وزیر آبپاشی و آبنوشی، سپیکر صاحب! دا یو طریقه کار دے ------

جناب ډپټی سپیکر، ټهیک ده۔

وزیر آبپاشی و آبنوشی، چه یو سړے Qualified وی، هغه As is qualified and his age limit also qualified in that او که چرے هغه مونږه پریږدو او یا هغه مونږه واخلو او هغه Over age وی نو سبا هغه کورټ ته ځی چه زما خو Age برابر دے۔ زما Qualification هم برابر دے، زه نے ولے وانغستم۔ چه کوم سړے داسے Over age وی نو هغه خو په Competition کښې به خامخواه روستو وی، د هغوی پوائنټس کمیږی چه هغه Overage شو۔ دا نوے چه کوم خلق دی که د هغوی Age برابر وی نو د هغوی خامخوا دا حق دے او په دے باندے هیڅ څه Compromise حکومت نشی کولے---------(شور)-----

وزیر مواصلات و تعمیرات، جناب سپیکر صاحب! قانون یہ ہے ------

جناب نجم الدین، پوائنټ آف آرډر سر۔ دا قرارداد جی مونږه پاس کوو۔

جناب عبدالسبحان خان، پوائنٹ آف آرڈر سر۔

وزیر مواصلات و تعمیرات، سپیکر صاحب! قانون یہ ہے کہ Over age relexation تب دی جاتی ہے جب اس پوسٹ کے لئے اس Qualification کا آدمی نہ ملے تو، These are the rules ! اگر اس Qualifications کا آدمی اس پوسٹ کے لئے نہ ملے اور دوسرا آدمی Over age ہو تب اس کو Relexation دی جاتی ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر، Honourable Minister Sahib ممبران کا یہ خیال ہے کہ چونکہ کافی عرصہ Ban رہا ہے اور اس کی وجہ سے بہت سے ایسے مواقعے نہیں ملے لیکن میری Request یہ ہے کہ Treasury Benches کے ممبران اسمبلی Session کے بعد وزیر سے ملیں تو ---(شور) ---

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! میں آپ کے سامنے Precedent رکھنا چاہتا ہوں۔ جب نواز شریف کی پہلی گورنمنٹ آئی تھی تو ان میں بھی یہ فیصلہ ہوا تھا اور انہوں نے Sympatically یہ Consider کرتے ہوئے دو سال کی Relexation دے دی تھی۔ دو سال کا، اب جناب سپیکر، اب سوال ان کا آپ دیکھ لیں اگر منظور باچہ، میں یہ بھی عرض کرونگا کہ جو آدمی تحریک لکھ لیتا ہے، آپ ہم سے زیادہ اردو اچھی طرح جانتے ہیں، سمجھ جاتے ہیں، ان کی تحریک اتنی موزوں ہے، اتنا موثر ہے اور انہوں نے کھل کر ہم پر Attack بھی کیا ہے، ہمارے گورنمنٹ پر، لیکن جو انہوں نے حق کی بات کی ہوئی ہے، جو حق کی بات انہوں نے کی ہے، وہ یہ جو فرماتے ہیں، جو لوگ، ایک قانونی حوالہ انہوں نے یہ بھی ثابت کیا ہے کہ ان کا Right بنتا تھا، اس بنیاد پر کہ یہ ان میں زیادہ Qualified تھے، زیادہ Effecient تھے لہذا ان کو Select کیا گیا۔ ان کے Calibre کے اور Available نہیں تھے لہذا ان کو Select کیا گیا لیکن بعد ازاں Overage کے Problem پر ان کو نکالا گیا، اب سوال یہ ہے جناب سپیکر ------

جناب ڈپٹی سپیکر، محترم ممبر صاحب آپ میری رہنمائی کریں--------

جناب احمد حسن خان، جی سر۔

جناب ڈپٹی سپیکر، آپ میری رہنمائی کریں کہ کس رول کے تحت میں کال اٹینشن نوٹس پر اتنی بحث کا اجازت دوں اور اس کو ایک Resolution میں تبدیل کروں، اگر یہ جو ان کی سوچ تھی جو ان کی فکر تھی اور بڑی اچھی بات ہے، وہ ایک ایڈجرمنٹ موشن کے صورت میں کل داخل کردیں یا قرارداد کے صورت میں لائیں۔ اس پر پھر ہم Consider کرینگے ---(شور)-----

جناب غفور خان جدون، خبرہ کوم جناب سپیکر صاحب --- (شور)--- جناب سپیکر صاحب زہ یو عرض کوم۔

جناب نجم الدین، ورانے نہ کوم جی، بنہ ٹھیک تھاک خبرہ کوم۔

جناب غفور خان جدون: بشیر بلور صاحب! دا خبره اوکړه جی۔ ټهیک شوه جی، مونږه به نے د پارلیمانی پارټئ په میټنګ کښې کیږدو او بله ورځ به نے قرارداد کړو۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ټهیک شوه جی، ټهیک شوه جی۔ جناب نجم الدین صاحب آپ کوئی بات کرنا چاہتے ہیں؟

جناب نجم الدین: سر! زه دا خبره کومه چه پرون دلته ------

جناب ڈپٹی سپیکر: وہ بڑی دیر سے کھڑے ہوئے ہیں --------

جناب نجم الدین: پرون جی دلته کښې د ټرانسفارمرو یو قرارداد پاس شوے دے۔ هغه هم کال اټینشن نوټس وو۔او دے غفور جدون صاحب هغه پیش کړے وو او په دے خائے کښې د هغے قرارداد پاس شوے وو نو هغه د کوم قانون لاندے پاس شوے دے؟

وزیر آبپاشی و آبنوشی: When the mover is satisfied اب اس کے بعد بحث ختم ہوئی ہے۔

جناب نجم الدین: دا نه، دے Satisfied څنګه دے -----(شور)---

جناب ڈپٹی سپیکر: دیکھئے وہ قرارداد جو پاس ہوئی، سارا ہاؤس اس کے ساتھ Agree تھا۔

جناب نجم الدین: زه نه یم Satisfied که دے Satisfied وی نو وی به، زه کوم ځانے کښې Satisfied یم۔

وزیر آبنوشی و آبپاشی: هغه قرارداد هغه وخت کښې حکومت نه وو Oppose کړے۔ دا قرارداد دا ټول هاؤس Oppose کوی او ګورنمنټ نے هم Oppose کوی۔ زمونږه ګورنمنټ نے Oppose کوی۔

جناب نجم الدین: دا خو د منظور باچه قرارداد دے۔ د جدون خو نه دے۔

(مسودہ قانون)

(مسودہ قانون بابت شمال مغربی سرحدی صوبہ)

(قوانین میں ترمیم مجریہ 1997ء۔)

Mr. Deputy Speaker: Now please, now I will request to

honourable Minister for Law & Parliamentry Affairs, NWFP to please move that the North West frontier Province Amendment of Laws bill 1997 may be taken into consideration at once.

Minister for Law and Parliamentry Affairs: Thank you Mr. Speaker.

جناب احمد حسن خان: مسٹر سپیکر! اس میں وزیر صاحب اس کی خوبیاں بھی بیان کریں کہ اس میں کیا خوبیاں ہیں؟

Minister for Law and Parlimantry Affairs: Mr. Speaker Sir, the North West Frontier Province Amendment of Law's Bill 1997, may be taken into considration at once.

Mr. Deputy Speaker: The Motion befor the House is that, The North West Frontier Province Amendment of Law's Bill 1997, may be taken into considration at once. Is it the desire of the House thatthe Bill be taken into considration at once?

(The motion was carried.)

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب! دوی دے نے لږ Explain کړی چه دیکښې څه دی؟ مونږ دے پرے پوهه کړی۔

Mr. Deputy Speaker: 'Ayes', have it.

جناب نجم الدین: د No خبره پکښې چا او نه ونیله۔

Mr. Deputy Speaker: Since no amendment has been moved by anyhonourable Member in clause 1 to 6. The Bill therefore be, the question before the House is that clause 1 to 6 may be stand part ofthe Bill. Those who are in the favour of it may say 'Ayes'.

(The motion was carried.)

Mr. Deputy Speaker: I think, 'Ayes' have it.

(شور)

Mr. Deputy Speaker: 'Ayes' have it, Clause 1 to 6 of the Bill is stands part of the Bill, preamble also stand part of the Bill. Now the honourable Minister for Law and Parliamentary Affair NWFP to please move that the North West Frontier Province Amendment of Law's Bill 1997 may be passed.

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! اس کی خوبیاں بیان نہیں کی گئیں یا ہم اسکی ڈیمانڈ کریں۔

جناب ڈپٹی سپیکر، Suggession کی Stage پر اگر آپ کہتے تو آپ بحث کر سکتے تھے لیکن You have miss the bus. آپ خاموش رہے تھے۔

Minister for Law & Parliamentary Affairs: Speaker Sir! With Your permission the NWFP, Pakhtoon Khwa Amendment Bill Law's 1997 may be passed.

Mr. Deputy Speaker: Will you please repeate?

جناب پیر محمد خان، پوائنٹ آف آرڈر سر۔ یو خبره ستاسو په نوټس کښې او ستاسو په وساطت سره د وزیر صاحب په نوټس کښې راولم، ډیره اهمه خبره ده سپیکر صاحب۔ دوی دلته کښې اسمبلئ ته بل راوړی او په جلدئ کښې هغه پاس کړی داسے دغه کیږی۔ نه کنه Explanation ئے اونکړو۔

Mr. Deputy Speaker: Not this Bill.

جناب پیر محمد خان، مخکښې بلونه پاس شوے دی۔ هغه مقررداری وه که څه وه، یو بل پاس شوے وو، هغه نوم ئے هم څه داسے دغه غوندے وو، په هغے کښې دا شے اوشو۔ اوس مونږ ته د هغے اطلاع راغلله چه دا بل ولے پاس شوے وو۔ سرکاری زمکے وے، ونیل ئے چه دا به پچاس، ساټھ، سو سال راسے زړے زمکے وے، د خلقو پرے قبضے وے او دا مونږ خرڅوؤ چه حکومت ته Income راشی۔ په -/6666 روپئ باندے زما خیال دے کنال خرڅ شو او هم هغه زمکے دوباره د رنګ روډ د پاره په حکومت باندے په ,43,00 -/000 روپئ کنال واپس خرڅ شو نو داسے جلدی په بلونو کښې نه وی پکار۔

پکارده چه کمیټۍ ته، د بِل طریقه دا ده چه کمیټۍ ته لاړشي او په کمیټۍ کښ ناست------(شور)---- دا به کمیټۍ ته ځي، په کمیټۍ کښ به په دے باندے بحث اوشي او دهغے نه پس به بیا هاؤس ته راځي او پاس کیږی به۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ممبر صاحب ------

جناب احمد حسن خان: اب چونکہ جناب سپیکر! په دیکښ د سینیما ګانو تعلق دے او وزیر موصوف د سینیما مالک دے او په دیکښ ډیر خدشات دی۔ دا کمیټۍ ته اولیګۍ چه دهغے Fair دغه اوشي۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب معزز سابقہ وزیر قانون صاحب! جب آپ نے ایک Amendment اس بل میں پیش نہیں کی ہے، آپ نے اس کو Discuss کرنے کے لئے اپنا وہ وقت کھو دیا ہے۔ اب آپ تجاویز دیتے ہیں، آئندہ کے لئے آپ احتیاط کریں۔

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! جناب سپیکر تب بھی اگر میں نے تجاویز پیش نہیں کی ہیں، تب بھی ان کو اس کی جو خوبیاں اور خامیاں ہیں، وہ بیان کرنی چاہئیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جس دن Bill Table ہوا تھا اس کے ساتھ خامیاں اور اس کی جتنی بھی خوبیاں تھیں وہ انہوں نے پیش کی تھیں۔ بحر حال The Motion befor the House is..........

جناب نجم الدین: سر! دے کورم طرف ته لږ ه توجه ورکړے، دا شمار کړے۔ کورم جی، کورم۔

جناب ڈپٹی سپیکر: کورم پوره دے، پوره دے۔

جناب احمد حسن خان: نه دے، نه دے۔

جناب نجم الدین: نه دے برابر، تاسو خو اوشمارۍ کنه۔

Mr. Deputy Speaker: Najmuddin Khan please sit down. Please sit down, please sit down. The motion before the House is that the North West Frontier Province amendment of Bill Law's, Bill 1997 may be passed. Is it the desire of the House that the bill be passed?

(The motion was carried)

Mr. Deputy Speaker: 'AYes' have it. The Bill is passed. Now the

siting is adjourned till 11:30 am of tommrow morning.

جناب نجم الدین، هغه No څه شو جی؟ No -

Mr. Deputy Speaker: I repeat 11:30 thank you very much.

(اسمبلی کا اجلاس بدھ 24 دسمبر 1997، صبح 11:30 بجے تک کے لئے ملتوی ہوگیا۔)